

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2008:66
ISSN 1654-0247

Kognitiv auktoritet och Wikipedia

En analys av gymnasieelevers källkritiska granskning av Wikipedia

HENRIK JOHANSSON
JOHAN STIEL

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Henrik Johansson och Johan Stiel**
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Kognitiv auktoritet och Wikipedia – En analys av gymnasieelevers källkritiska granskning av Wikipedia

Engelsk titel: Cognitive authority and Wikipedia – An analysis of high school students' critical evaluation of Wikipedia

Författare: Henrik Johansson och Johan Stiel

Kollegium: Växjö Universitet

Färdigställt: 2008

Handledare: Roddy Nilsson

Abstract: The main purpose of this master's thesis is to examine how high school students evaluate the quality of the information available on the online encyclopedia Wikipedia. By doing quantitative research based on questionnaires we expected to find that the means for judging that students use in this situation are most frequently based on a text's intrinsic qualities in the point of view of its content. It was also our presupposition that 18 and 19 year old high school graduates have received some education in information research and authoritative sources on the Internet. From this assumption we assessed that, while not always using methods recommended by experts, the students use Wikipedia with a high level of healthy suspicion. We considered Patrick Wilson's theory about cognitive authority to be valid for these assumptions. Though generalizations based on a large sample reduce an understanding of each individual's expected behavior during information quality evaluation, conclusions could be drawn about which criteria most individuals in this age use in a situation like this. The results show that though intrinsic plausibility has great significance in the students' evaluation of quality, looking for outside sources is still the main criteria for credibility. It was further discovered that the students in the study used a wide variety of criteria apart from intrinsic plausibility and examining outside sources. This can be of certain significance for future research because it gives us valuable information about the behavior of high school students in terms of information research.

Nyckelord: Kognitiv auktoritet, Wikipedia, källkritik, trovärdighet, Internet

Innehållsförteckning

1 INLEDNING.....	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
1.1.1 SYFTE.....	2
1.1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.2 AVGRÄNSNINGAR	2
1.3 TERMINOLOGI	3
1.3.1 MÅNGFALD OCH NOGGRANNHET	3
1.3.2 DOMÄN OCH KATEGORI	3
1.3.3 COMMUNITY	4
1.4 DISPOSITION	4
2 BAKGRUND.....	6
2.1 MOTSTRIDIGA PERSPEKTIV	6
2.2 WIKIPEDIAS URSPRUNG OCH FRAMVÄXT	6
2.3 WIKIPEDIA SOM ORGANISATION.....	7
2.3.1 ORGANISATIONENS KOLLABORATIVA SYSTEM	7
2.3.2 ORGANISATIONENS IDENTIFIERING	9
3 TEORETISK BAKGRUND	10
3.1 METODOLOGISK LITTERATUR	11
3.2 KÄLLKRITISKA KRITERIER.....	11
3.2.1 KRITERIER MED KOGNITIV AUKTORITET SOM UTGÅNGSPUNKT	11
3.2.2 KRITERIER MED FOKUS PÅ INTERNET-KÄLLOR	14
3.2.3 KRITERIER MED FOKUS PÅ WIKIPEDIA	16
3.3 ANPASSNING AV KÄLLKRITISKA KRITERIER TILL WIKIPEDIAS SITUATION	17
3.4 OM WIKIPEDIAS TROVÄRDIGHET	18
4 TIDIGARE FORSKNING.....	21
5 METOD.....	24
5.1 KVANTITATIV ANSATS	24
5.2 KVANTITATIV METOD	24
5.3 URVAL	26
5.4 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID UNDERSÖKNING.....	26
5.5 BEARBETNING AV ENKÄTSVAR.....	27
5.6 GENERALISERBARHET	27
5.7 PÅVERKANDE FAKTORER	28
5.8 KRITIK MOT VALD METOD.....	29

6 RESULTATREDOVISNING	31
6.1 DET FRÄMSTA KRITERIET	32
6.2 RANGORDNING AV KRITERIER	32
6.3 ANDRA KRITERIER RESPONDENTERNA ANVÄNDER SIG AV	35
6.4 ARTIKLARS AUKTORITET	36
7 ANALYS OCH DISKUSSION AV RESULTAT	37
7.1 GYMNASIEUNGDOMARS ANVÄNDNING AV WIKIPEDIA	37
7.2 GYMNASIEUNGDOMARS VANOR SETT UR KÄLLKRITISKA PERSPEKTIV	38
7.2.1 WIKIPEDIA SOM STARTPUNKT	38
7.2.2 JÄMFÖRELSE MED ANDRA KÄLLOR.....	39
7.2.3 INNEBOENDE SANNOLIKHET	40
7.2.4 SPRÅK OCH GRAMMATIK	41
7.2.5 OPARTISKHET	42
7.2.6 MÅNGFALD OCH NOGGRANNHET	43
7.2.7 RYKTE.....	44
7.3 GYMNASIEUNGDOMARS KUNSKAPSSYN OCH WIKIPEDIAS KUNSKAPSOMRÅDEN	46
7.3.1 GYMNASIEUNGDOMARS KUNSKAPSSYN VID ANVÄNDNING AV WIKIPEDIA	46
7.3.2 VILLKOR FÖR KOGNITIV AUKTORITET INOM WIKIPEDIAS KUNSKAPSOMRÅDEN	48
8 SLUTSATSER	50
8.1 KRITERIER	50
8.2 KONSEKVENSN FÖR UTBILDNING I KÄLLKRITIK	51
8.3 FRÅGAN OM WIKIPEDIAS KOGNITIVA AUKTORITET BLAND GYMNASIEUNGDOMAR	52
8.4 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	53
9 SAMMANFATTNING	55
KÄLLFÖRTECKNING	57
BILAGA 1: FRÅGEFORMULÄR	61
BILAGA 2: RAPPORT	66

1 Inledning

Att få inblick i hur individer i allmänhet bedömer källor på online-encyklopedin Wikipedia ger oss värdefull kunskap om beteenden vid en form av informationssökning som är frekvent förekommande i dagens informationssamhälle. Vi har valt detta forskningsämne för att en tydligare bild av vad vi baserar Wikipedias innehållsmässiga trovärdighet på kan lära oss mycket om hur vi förhåller oss till kunskap som konstrueras anonymt och kollektivt. Vidare har vi i vår undersökning lagt fokus på 18- och 19-åriga gymnasieelevers användande av Wikipedia eftersom många av dem står i begrepp att gå in i en högre nivå av utbildning med högre krav på källkritiskt tänkande.

Vid traditionell källkritik har man haft tillgång till gate-keepers. Tillgången och förlitandet till dessa redaktörer och referentgranskare som filtrerar information innan den publiceras medför beroende av andras omdöme. Filtrering av information i form av redigering och referentgranskning saknas inte på Wikipedia, men fungerar på ett nytt sätt som innebär att vi mer än tidigare är beroende av vårt eget omdöme. Användning av Wikipedia fordrar alltså att vi i viss grad ska vara våra egna gate-keepers, och det saknas ännu omfattande studier om det nya individuella kritiska tänkande som detta förutsätter. Den här undersökningen kommer att bestyrka sannolikheten i att en ny form av informationskälla fordrar nya verktyg av individen för att kritiskt kunna bedöma informationens trovärdighet. Att få kunskap om hur vi utvärderar trovärdigheten hos information som Wikipedia gör tillgänglig är av stor vikt både för att förstå hur vi agerar och hur vi borde agera vid självständig utvärdering av dess öppna innehåll. Med hjälp av denna kunskap kan vi förstå hur Wikipedias användare förhåller sig till detta innehåll, som utgörs av bidrag och modifieringar gjorda av användarna själva. Vi får även en viss insikt om vad användandet av Wikipedia fått för effekt på hur vi identifierar och värderar auktoritativa källor bland en stor mängd anonyma, samarbetande upphovsmän.

Det är vår förhoppning att våra forskningsresultat kommer att skapa gynnsammare förutsättningar för att forma konsensus om vilka utvärderingskriterier för trovärdighet som främst är tillbörliga i fallet Wikipedia. Att nå ett samförstånd i den här frågan är av avgörande betydelse för hur bibliotekarier och lärare ska bemöta studenter som väljer den här formen av källa.

Som kommer att visas i vår undersökning används Wikipedia mycket och ofta bland dagens gymnasieungdomar, något som skapat nya förutsättningar för absorbering och uppfattning av kunskap. Detta har gjort Wikipedia till ett omdiskuterat verktyg för kunskapsbyggande, en diskussion som gjort sig märkbar inte minst i biblioteksvärlden. Bibliotekarier kan antingen välkomna tanken med att förse allmänheten med information utan att det kostar något (Johnson 2007, s. 51), eller se problem i Wikipedia-artiklarnas obeständighet (Johnson 2007, s. 47). Men oavsett vad man väljer att lägga fokus på i den här frågan är det av vikt att vi förvärvar kunskap om en så vanlig situation som användande av Wikipedia är för ett stort antal människor. Med medvetenhet om i vilken grad ungdomars vanor i dessa situationer avviker från vad experter ser som tillbörligt, förses de ansvariga för utbildning i källkritik med välbehövlig beredskap. De kan ha hjälp

av denna kunskap i sin vägledning av studenter till bästa möjliga tillvägagångssätt vad gäller utvärdering av information tillgänglig på Wikipedia.

1.1 Syfte och frågeställningar

1.1.1 Syfte

Uppsatsens huvudfråga är hur gymnasieungdomar bedömer Wikipedias trovärdighet och hur deras kriterier för att utvärdera trovärdighet skiljer sig från dem som utarbetats av experter inom informationsvetenskap. Som en biprodukt av vår utredning av denna fråga kommer vår undersökning även att ge vissa indikationer om huruvida gymnasieungdomarna upplever att Wikipedia kan tillerkännas kognitiv auktoritet. För att få svar på detta ställer vi en avslutande fråga om gymnasieungdomarna tillskriver vissa Wikipedia-artiklar högre grad av trovärdighet än andra. Ett bekräftande av att det förhöll sig så skulle indikera att vissa Wikipedia-artiklar har viss kognitiv auktoritet och skulle även ge oss viss inblick i på vad de baserar sådana gradindelningar vad gäller trovärdighet på Wikipedia.

1.1.2 Frågeställningar

- Vilka kriterier för utvärdering använder gymnasieelever sig av när de bedömer Wikipedia-artiklars trovärdighet?
- På vilket sätt skiljer sig kriterierna gymnasieeleverna använder sig av från de kriterier som experter inom informationsvetenskap rekommenderar?
- Tillskriver gymnasieungdomarna olika Wikipedia-artiklar olika grader av trovärdighet och varför ser de i så fall vissa artiklar som mer trovärdiga än andra?

1.2 Avgränsningar

Vår fokus på de mest frekventa källkritiska situationer som gymnasieungdomar befinner sig i vad gäller Wikipedia, innebär en avgränsning i bemärkelsen att vi inte kommer att göra jämförelser mellan olika situationer av källkritiskt tänkande. Vi avgränsar vår undersökning till att endast behandla en situation: de tillfällen då personerna vi undersöker har högst mått av kritiskt tänkande vid användande av Wikipedia. Om denna situation uppstår då man sätter sig in i ett ämne man ska skriva om i ett skolarbete eller om ett kritiskt tänkande av detta slag sker (medvetet eller omedvetet) då man nyttjar Wikipedia på fritiden har därmed ingen betydelse för undersökningen. En jämförelse mellan olika nivåer av medvetet kritiskt tänkande och i vilka situationer dessa nivåer gör sig gällande hade krävt en mer omfattande undersökning, men förutsätter också att sådana situationer skiljer sig dramatiskt åt. Emedan vi erkänner att situationer bestämmer hur kritisk man är inför informationen man tar del av, är vi av den mening att dessa situationers säregna natur inte är så vitt skilda från varandra att man inte kan dra en slutsats om det fenomen de berör. Vi strävar alltså efter att få en bild av gymnasieelevers tillvägagångssätt vid de tillfällen då de med hjälp av identifierbara kriterier bedömer trovärdigheten hos informationen som lagts upp på Wikipedia. Det är de

utvärderingskriterier som känns igen som de mest frekvent använda bland deltagarna i undersökningen som den här analysen avser att täcka.

Vidare har vi begränsat undersökningen till att endast gälla den grupp gymnasieelever bland vilka man kan vänta sig störst möjliga antal av individer som kommer att studera vidare på högskolenivå. De gymnasieklasser vi valt ut enligt denna föresats tillhör det naturvetenskapliga respektive det samhällsvetenskapliga programmet, då eleverna i dessa oftare än andra program fortsätter studera efter gymnasiet. Vidare innebär detta att vi inte har intresserat oss för respondenternas sociala bakgrund, utan enbart lagt fokus vid ålder och programtillhörighet.

1.3 Terminologi

Då vare sig Wikipedia eller kognitiv auktoritet har genomgått ingående informationsvetenskaplig utredning i Sverige jämfört med hur fallet varit i en del andra länder, finns det också få översättningar av de begrepp som används i forskningsarbeten av detta slag. I de fall då ingen allmänt accepterad svensk översättning har gått att finna av dessa begrepp har vi gjort översättningar. Vid de fall en term i källtexten kan uppfattas som tvetydig har vi angett den engelska motsvarigheten inom parentes, vilket möjliggör bedömning och kritik av varje semantisk tolkning som gjorts.

1.3.1 Mångfald och noggrannhet

Andrew Lih, professor i journalistik, introducerar med *mångfald* (diversity) och *noggrannhet* (rigor) kvantitativa metoder för att mäta artiklars kvalitet på Wikipedia. Med dessa mätmetoder gör han en systematisk analys av kvaliteten hos Wikipedias artiklar (Lih 2004, s. 6-11). I korthet står *mångfald* för det totala antalet individuella användare. Detta är ett avgörande kriterium som betyder att ju fler användare som redigerat artikeln, desto mer neutralt skriven är den och desto större trovärdighet har man skäl att ge den. Kriteriet *noggrannhet* motsvarar en artikels totala antal redigeringar. Detta innebär att om man ser att en artikel har ett väldigt högt antal redigeringar kan man sluta sig till att dess ämne har behandlats djupare och att det har gjorts en mer noggrann undersökning av dess innehåll. Lih beräknar att antalet redigeringar samt antalet individuella redigerare tillsammans utgör en tillförlitlig indikator på Wikipedias innehållsmässiga kvalitetsnivå (Lih 2004, s.8).

1.3.2 Domän och kategori

Wikipedia följer en form av hypermedia för att kategorisera artiklarna i en associeringstaxonomi (associative taxonomy) (Korfiatis et al. 2006, s. 252). I den taxonomiska klassificeringen är det viktigt att skilja mellan *domän* och *kategori*. Med domän menas en samling artiklar som behandlar ett visst gemensamt ämne (till exempel filosofi). Kategori är i det här sammanhanget en samling domäner som har en gemensam kategorisk och etymologisk rot. På detta sätt har domänerna filosofi och ekonomi en koppling i kategorin samhällsvetenskap (Korfiatis et al. 2006, s 258).

1.3.3 Community

När *community* benämns i samband med Internet står denna term för en ”nätgemenskap, nätmötesplats, Internetbaserad sammanslutning av individer med gemensamt intresse” (Nationalencyklopedin, 2008a). Wikipedia är en sådan nätmötesplats. Engelska Wikipedia benämner en online-community av detta slag som ”virtual community” (Wikipedia, 2008a). Exempel på de många kategorier i vilka communities ingår är *Blog*, som inkluderar Facebook och Myspace, *Instant Messaging*, som inkluderar Windows Live Messenger och Yahoo! Messenger, och *Consumers*, där Amazon.com och eBay är de största namnen. Andra Internetbaserade sociala nätverk som nämns i denna lista är online-spel som World of Warcraft och öppet redigerbara online-encyklopedier, i vars kategori Wikipedia ingår (Wikipedia, 2008b).

1.4 Disposition

För att ge en övergripande bild av de kapitelindelade moment som uppsatsen kommer att genomgå följer här en kort beskrivning av varje kapitel.

1 Inledning

I detta kapitel presenteras uppsatsens syfte och frågeställningar. Dessutom läggs här fram de resultat som vi förväntar oss att undersökningen ska förevisa. Begrepp som är specifika för ämnesområdet definieras även här.

2 Bakgrund

Detta kapitel beskriver bakgrunden för det problemområde som ska studeras och analyseras.

3 Teoretisk bakgrund

En redogörelse för vår teoretiska utgångspunkt och en presentation av de etablerade källor som vår undersökning bygger på.

4 Metod

Här läggs argument fram för den metod som vi valt för det vi vill utreda. Dessutom beskrivs hur undersökningen utfördes så att den ska kunna utföras igen och få ett liknande resultat utifrån vilket samma slutsatser som de vi kommit fram till kan dras.

5 Resultatredovisning

Redovisning av de resultat som kommit fram av den enkätundersökning vi använde oss av för att få svar på våra frågeställningar. Resultaten beskrivs både i diagram, tabell och förklarande text, dock med en dominans av textbaserad redovisning.

6 Analys och diskussion av resultat

Analys och diskussion av resultatet av enkätundersökningen för att se hur väl den svarar på våra frågeställningar.

7 Slutsatser

Denna avdelning av uppsatsen presenterar de slutsatser som undersökningen har lett fram till. Dessa slutsatser som tillsammans utgör resultatet av vår analys, söker så fullständigt som möjligt besvara de frågeställningar som ligger till grund för undersökningen.

8 Sammanfattning

Här söker vi konkretisera undersökningsprocessen och ge en tydlig bild av de viktigaste resultaten som den utmynnat i.

2 Bakgrund

2.1 *Motstridiga perspektiv*

När olika sakkunniga framställer ett ämne på sätt som står i motsatsförhållande till varandra kan detta ha många olika anledningar. Exempelvis kan ämnet ifråga vara av ett slag om vilket det är svårt att uppnå en fullständig uppfattning. Ämnet kan också befinna sig inom ett ungt forskningsområde där konsensus ännu inte bildats. I bägge dessa exempel kan diskussionen om ämnet ge upphov till en diffus och motsägelsefull bild av det. Sedan Wikipedia lanserades för sju år sedan har det fått en rad olika benämningar av såväl journalister som sakkunniga inom informationsvetenskap. Wikipedia har omväxlande kallats "collaborative authoring environment" (Korfiatis et al. 2006, s. 252), "user-authenticated information" (Regalado 2007) och "a free online version of the ancient Library of Alexandria" (Erwin 2005). Encyclopeida Britannica bekymrar sig över bristen på upphovsmän som tar ansvar för det som skrivs, men balanserar sin kritik genom att även beskriva projektet som "a model of what the collaborative Internet community can and cannot do" (Encyclopedia Britannica Online 2008a). Det råder följaktligen föga klarhet över hur online-encyklopedin bör betraktas, och ett brett antal skilda synsätt beträffande ett forskningsobjekt kastar mer skugga än ljus över det så länge synsätten inte överensstämmer med varandra. Det problematiska i detta är att det lämnar större utrymme för egen tolkning än om konsensus skulle råda.

Bland bibliotekarierna idag går också meningarna vitt isär när det gäller Wikipedia. I den traditionella biblioteksvärlden finns många motståndare som anser att Wikipedia inte ens förtjänar att betecknas som encyklopedi (Waldman 2004). Huvuddelen av bibliotekarierna i väst, vare sig det är i Sverige eller i USA, är dock av meningen att det är en god idé i teorin men att de aldrig skulle använda Wikipedia i praktiken. "Huvudproblemet är bristen på auktoritet," säger exempelvis Philip Bradley, en engelsk bibliotekarie och Internet-konsult (Waldman 2004).

Med tanke på de många skilda uppfattningarna om Wikipedia och på att dess trovärdighet inte fullständigt bedömts ännu av informationsexperter närmar vi oss i den här uppsatsen ämnet med öppenhet för samtliga sidors åskådningssätt innan vi drar våra slutsatser. I den mån man kan uttyda kritik i våra slutsatser kommer den inte vara kategorisk i vare sig positiv eller negativ riktning. Det finns både positiva och negativa sidor med Wikipedia, men den här undersökningen ska inte utvärdera värdet av redskapet ifråga, utan har istället som första prioritering att utforska gymnasieungdomars förmåga att hantera redskapet med vad informationsexperter skulle anse vara gott omdöme.

2.2 *Wikipedias ursprung och framväxt*

En encyklopedi är ett uppslagsverk som innehåller information från alla kunskapsgränar eller som behandlar en särskild kunskapsgrän på ett omfattande sätt. Den ursprungliga betydelsen av ordet *encyklopedi*, från grekiska enkyklios paideia, "general education", är "circle or a complete system of learning—that is, an all-around education"

(Encyclopedia Britannica Online 2008b). Uppslagsverk har funnits i 2000 år men ordet encyklopedi i sin nuvarande betydelse har endast använts sedan 1559. En traditionell encyklopedis urval gestaltar vad som anses viktigt i det samhälle eller det sammanhang den har som syfte att beskriva (Nemeshajmer och Stjärne Nordqvist 2006, s. 7). Den Internetbaserade encyklopedin Wikipedia, som drivs av den icke vinstdrivande stiftelsen Wikimedia Foundation och bygger på en fri programvara med öppen källkod, är dock inte en traditionell encyklopedi. Wikipedias urval sker slumpmässigt utifrån användarnas intresse. Larry Sanger, som är en av Wikipedias två grundare, ser Wikipedia som "an open source, collaborative encyclopedia, open to contribute by ordinary people" (MemoryArchive 2008). Detta innebär att alla som har tillgång till Internet kan skriva, granska och redigera artiklar på Wikipedia. Det har noterats att uppkomsten av artiklar och dess information går att likna vid en evolution av idéer där den som är mest lämpad för att överleva är den som de flesta deltagare i redigeringen inte motsätter sig (Geser 2007, s. 12).

Sedan Jimmy Wales och Larry Sanger lanserade Wikipedia i januari 2001 (Lih 2004, s. 4) och sedan svenska Wikipedia aktiverades ett år senare har sökmotorernas träfflistor förändrats. Vare sig man söker bland svenska eller engelskspråkiga sökmotorer resulterar vanliga sökningar oftast i mellan två och tre träffar från Wikipedia bland de tio första träffarna. Då informationssökning via Internet ingår i dagens skolas undersökande arbetssätt är det oundvikligt att ungdomar kommer i kontakt med och använder sig av Wikipedia (Johansson 2007, s. 28).

Wikipedia har sedan dess lansering byggt på redan existerande samarbetsformer. Att en text är slutprodukten av otaliga redigerare är inte heller ett nytt fenomen.

Most popular writing is filtered through a collective and has been for decades. Any newspaper article we read has gone through multiple levels of editorial tinkering, often by individuals who have no contact with one another at all. Editorial control of magazines, television programs, and films is likewise diffuse, with many people having a hand in the final product. Virtually everything we consume in the information market is created by groups, not by individuals. The fact that these seem to have an individual voice is largely an illusion and a testament to the skill of group production. (Johnson 2007, s. 48)

Wikipedias kunskapsproduktion bygger på ett samarbete utfört av en anonym massa, vilket innebär att det inte finns en officiell auktoritet som står bakom den information som växer fram. Vad som skiljer Wikipedias kunskapsproduktion från hur kunskap producerades i tidigare samarbetsformer, denna brist på auktoritet, är också det som skapar problem. Den här uppsatsen syftar till att ge större kunskap om problemets natur och hur ungdomar uppfattar Wikipedia och hur de agerar källkritiskt vid avsaknad av auktoritet.

2.3 Wikipedia som organisation

2.3.1 Organisationens kollaborativa system

På grund av avsaknaden av auktoritet finns det inte "en förespegling om ofelbarhet på Wikipedia, en inställning som skiljer det från traditionella uppslagsverk eller till och med

från *The New York Times*; när fel uppstår underminerar detta inte projektet” (Mangu-Ward 2007, s. 23). Sannolikheten att man hittar fel i en artikel är i hög grad beroende av vilket ämne artikeln täcker. Varje ämnesområde på Wikipedia har olika grupper som arbetar med det och vissa gruppmedlemmar har bättre eller mer auktoritativa meriter än andra. Wikipedia är alltså inte en referentgranskad källa i traditionell mening. Det är närmare en kombination av referentgranskningssystemet, fan-clubs, skrivarcirklar, och kaos-teori. Det finns alltså otaliga Wikipedia-grupper och även om de alla delar en viss karakteristik, såsom att de delar ett intresse och arbetar mot ett gemensamt mål, är deras syn på målet och sätten på vilket individerna arbetar tillsammans för att nå dit ofta mycket olika (Johnson et al 2007, s. 46).

För att se till att regelsystemet upprätthålls vid konflikter mellan användare behövs administratörer vars uppgift det är att medla och upplysa om regler och bestämmelser hellre än att ingripa och välja sida. Den fjortonde maj år 2008 fanns det 1 545 administratörer på Wikipedia (Wikipedia, 2008c). Vid ”redigeringskrig”, alltså då två eller fler användare oavbrutet och om vartannat redigerar varandras texter och tar bort varandras bidrag, går en administratör in och genomför röstning i ärendet. Om detta inte hjälper hålls en formell medlingsprocess, och om ärendet inte når en lösning efter detta kan det gå till en skiljedomskommitté. Bara vid form av uppenbar vandalism går administratörer in och blockerar individuella användare från att i framtiden kunna använda sig av någon eller alla av webbplatsens verksamheter (Waldman 2004).

Med tanke på det stora antal användare som bidrar till Wikipedias innehåll är administratörerna få och deras möjlighet att övervaka omfattande aktivitetsfält ringa. Systemet är därför beroende av ett mycket stort antal deltagare som är villiga att själva agera som administratörer. Det stora deltagarantalet är tillräckligt för att systemet ska vara självgående, utan att en relativt omfattande officiellt utnämnd administrativ personal håller ordning. På Wikipedia är samtliga som bidrar till innehållet potentiella administratörer. De som byggt upp Wikipedias innehåll hjälps åt att se till att reglerna efterlevs och agerar därför som frivilliga inofficiella administratörer (Waldman 2004).

Ett system som är utan organisatorisk auktoritet har jämförts med en basar av Eric Raymond, programmerare och författare som analyserade Linux-fenomenet 1997 i sin uppsats *The Cathedral and the Bazaar*. I system baserade på öppen källkod, alltså att koden till ett datorprogram är tillgänglig att användas, läsas, modifieras och vidare distribueras av allmänheten, förekommer enligt Raymond en diskussion och ett tankeutbyte likt på en jättelik basar och ur detta samarbete framkommer ett sammanhängande och stabilt system. Den kritiska regeln inom denna öppna publiceringsmodell är att eftersom en så väldigt stor global svärm individer använder det vid varje klockslag på dygnet upptäcks och korrigeras alla fel och allt missbruk av systemet (Raymond 1997).

Även om den organisatoriska auktoriteten är minimal går det att finna ledarskap på Wikipedia, ett ledarskap som axlas av användarna själva. Användarna uppmanas att frivilligt anta tekniska och administrativa roller. Den ömtåliga ordningen på projektet Wikipedia hålls uppe av de incitament till ansvarstagande som åtföljer själva systemet

som projektet bygger på. Förutom bestraffning finns belöning. De som gjort ett gott arbete, vare sig det rör sig om ett bra redigeringsarbete eller hur man handskats med vandalism, belönas med utmärkelser (kallade *barnstars* på engelska Wikipedia och *pusselbitar* på svenska). Detta såväl som hela ordningen bakom hur regler upprätthålls finns tillgängligt för alla att se online. Riktlinjer och strategier läggs ut online, diskuteras och röstas om. Även om innehållet utvecklas automatiskt och anarkistiskt, sker ingenting avgörande med Wikipedias sociala struktur utan dess kärngrupps samtycke (Waldman 2004).

2.3.2 Organisationens identifiering

Då Wikipedia tillhör allmänheten och är vad allmänheten genom diskussionsstyrd konsensus bestämmer sig för att detta fenomen ska vara, menar många att projektet är jämförbart med biblioteket i Alexandria (Erwin 2005; Pink H. Daniel 2005). Att likställa Wikipedias mosaik av kultur och kunskap med ett enormt bibliotek är logiskt. Genom den västerländska civilisationens historia har biblioteket varit en självklar institution på samma sätt som kyrkan och skolan. Bibliotekets rykte är dock för närvarande i förändring, då dess utbud påverkats av revolutionerande teknologi under de senaste decennierna som inneburit att en stor del av dess material nu är digitalt. Detta att biblioteket är i förändring och får ny karakteristik ändrar inte dess kärna, att förse allmänheten med de skatter av kunskap och kultur som anrikats genom historiens gång. När man gör en jämförelse mellan bibliotek och Wikipedia menar man att det senare på samma sätt som biblioteket, som är öppet för hela allmänheten, är en realisering av den demokratiska idén.

Wilson skriver i *Second-hand knowledge* att bibliotek är ”förrådshus för kunskap och mycket annat” (Wilson 1983, s. 165). Bibliotek består av publicerade verk från kunskapsindustrin. Mycket som produceras av kunskapsindustrin är förslag som har fått lite eller ingen acceptans, en del helt utan värde eller betydelse. En kunskapsprocess förutsätter att många äldre kunskapsprodukter har gjorts överflödiga av senare verk. Det är även ett vedertaget faktum att en stor del av ett biblioteks innehåll representerar åsikter, inte kunskap. Biblioteket innehåller konkurrerande, stridande berättelser om världen som inte kan införlivas i en enda sammanhängande historia om hur saker är. Medan huvuddelen av specialisters bidrag till kunskapsindustrin aldrig når mer än en liten publik som är fackmässigt orienterad i de kunskapsområden som bidragen gäller, utgörs bibliotekens publik av den breda allmänheten som är öppen för de seriösa och halvseriösa populärvetenskapliga verk som riktas mot dem. Dessa verk uppvisar lika stor variation av kvalitet och trovärdighet som går att finna i specialisternas produktion. ”Ett litet bibliotek kan innehålla ’det bästa som tänkts och sagts’, men ett stort bibliotek bör sannolikt därtill innehålla mycket av det värsta” (Wilson 1983, s. 165-166). Paralleller kan här dras till Wikipedia, även om vi är försiktiga med att dra alltför långt dragna slutsatser i och med att utbudet på Wikipedia alltså står under permanent hot om vandalism medan sådant hot inte finns på bibliotek.

3 Teoretisk bakgrund

När vi talar om traditionella kriterier menar vi kriterier som används vid källkritik av tryckta källor (tid, beroende, äkthet och tendens) och hänvisar till Leth och Thurén. De menar att vid källkritik på Internet bör man komplettera med kriterierna världsbild och kunskapssyn som tendens, trovärdighet och källans förutsättningar och egenskaper (Leth och Thurén 2000, s. 20-34). Vad gäller utvärdering av trovärdighet på Internet stödjer sig Leth och Thurén på slutsatser dragna av universitetsläraren Robert Harris. Sedan Leth och Thurén redovisade de traditionella källkritiska kriterierna har Harris utarbetat test för att bedöma informationskvalitet på Internet. Indikatorerna på kvalitet eller på kvalitetsbrist han presenterar förser oss inte med bedömningsverktyg utöver de Wilson och Alexander och Tate redogjort för. Exempelvis tar han upp värdet av att se till en källas inneboende sannolikhet och nämner detta som *moderateness* (Harris 2007). Således har Harris bara betydelse i den mån vi refererar till traditionell källkritik. Vid uppsökande och användande av primärkällor har vi av samma anledning bortsett från ett stort antal kriterier som inte är applicerbara i fallet Wikipedia. De kriterier och den metod och de termer vi kommer att använda oss i vår undersökning av är främst hämtade från Wilson, Alexander och Tate och Lih.

Emedan den bedömningsgrund för utvärdering av en källas kvalitet som Wilson lade fram var utarbetad med tryckt material i åtanke, har vi utvidgat vår teoretiska bakgrund till att inkludera kriterier som är särskilt anpassade efter den situation vi har för avsikt att undersöka. Referensbibliotekarierna Janet E Alexander och Marsha Ann Tate har anpassat de kriterier som de redogör för i *Web Wisdom* till Internets källkritiska situation. Medieforskaren Andrew Lih var den förste att föreslå kvantitativa mått på kvalitet på Wikipedia. Att vi stödjer oss på hans resultat som en primär källa innebär således att vi inringar den specifika situationen för vår undersökning ytterligare.

Två termer vi genomgående kommer att använda oss av i vår analys är *kognitiv auktoritet* och *inneboende sannolikhet*. Dessa termer och deras innebörd formulerades av Wilson 1983 i boken *Second-hand knowledge* och det sätt på vilket de definieras i denna bok är de definitioner vi kommer att utgå från. Anledningen till att dessa termer återkommer kontinuerligt i vår diskussion är att de representerar centrala föreställningar om trovärdighet.

Termerna som vi hänför till vid utvärdering av informativa webbsidor är tagna från Alexander och Tate, som i sin tur definierat dessa termer från kunskap de hämtat från traditionell källkritik. *Mångfald och noggrannhet* är däremot nya källkritiska begrepp. De etablerades 2004 av Lih och var, som nämnts ovan, de första måttstockarna för att utmäta trovärdighet och kvalitet på Wikipedia. Vi utgår från Lihs definition och tillämpning av dessa verktyg.

Förutom de bedömningsgrunder som nämns ovan tar vi även, fast i mer begränsad utsträckning, hänsyn till kriterier framförda i en film av IT-samordnaren Peter Jönsson som behandlar källkritisk bedömning av Wikipedia-artiklar.

3.1 Metodologisk litteratur

Enkätmetoden vi har valt att använda oss av har byggts på verk av främst två forskare: Heine Andersen, och A.N. Oppenheim. I Oppenheims fall har av stort värde varit hans förklaring av ”interviewer bias”. Influensen av hans behandling av denna fråga har tagit sig uttryck i hur vi formulerat vissa svarsalternativ. Det kan här nämnas att vi har uttryckt sådana svarsalternativ som eventuellt skulle kunna uppfattas som val som indikerar oförnuftighet så värderingsfritt som möjligt utan att inskränka på tydligheten eller den faktiska innebörden av alternativet ifråga.

3.2 Källkritiska kriterier

De kriterier vi primärt kommer att ha som grund för vår undersökning är alla framarbetade av specialister inom området. Vi har främst använt oss av kriterier framarbetade av Wilson, Alexander och Tate och Lih. Kriterier med marginell betydelse för undersökningen är de som presenterats av Stefan Jönsson.

Enkätundersökningen täcker tolv stycken kriterier för att utvärdera en artikels trovärdighet på Wikipedia: *Inneboende sannolikhet, mångfald och noggrannhet, nyhetsregeln, språk, källhänvisning, opartiskhet, uppgifter om uppdatering, rekommendationer utifrån, diskussion, redigeringshistorik, profiler, jämförelse mellan internationella artiklar.*

Av dessa tolv kriterier spelar sex stycken en central roll i vår analys. Dessa sex centrala kriterier är hämtade från Wilson, Alexander och Tate samt Lih. Från Wilson har vi använt oss av *nyhetsregeln* och *inneboende sannolikhet*. (Vi använder oss även av Wilsons kriterium *etablerat samtycke*; detta kriterium ingår i Lihs kriterium *mångfald och noggrannhet*.) De kriterier vi hämtat från Alexander och Tate motsvarar *profil* (synonymt med *auktoritet*), *källhänvisning* (synonymt med *exakthet*) och *opartiskhet*. (Kriteriet *giltighetstid* som Alexander och Tate dessutom redogör för och vars tankegång vi även tagit hänsyn till i undersökningen ingår i kriteriet *nyhetsregeln*.) Från Lih har vi hämtat *mångfald och noggrannhet*. De övriga sex kriterierna har en perifer roll men har ändå varit nödvändiga för fullständiggöra analysen: *språk, uppgifter om uppdatering, rekommendationer utifrån, diskussion, redigeringshistorik* och *jämförelse med internationella artiklar*.

3.2.1 Kriterier med kognitiv auktoritet som utgångspunkt

Kognitiv auktoritet är ett begrepp utformat av Patrick Wilson, professor i biblioteks- och informationsvetenskap. Han beskriver denna auktoritet som en person som vi tillåter ha inflytande över hur vi tänker (Wilson 1983, s. 14). På samma sätt kan en institution ses som auktoritativ och således kan man tillerkänna böcker, instrument och organisationer kognitiv auktoritet (Wilson 1983, s. 81). Man anser medvetet att detta potentiella inflytande är lämpligt då man antar att personen eller institutionen ifråga har god grund för sina påståenden. Wilson menar att en individ eller en institution som antas ha grund för sina påståenden anses vara trovärdig. Trovärdighet sammanfattar han med två

faktorer: pålitlighet och kompetens. Pålitlighet förutsätter ärlighet, betänksamhet och ovillighet att missleda. De som gör anspråk på att inneha kompetens är, enligt Wilson, kunniga inom ett undersökningsområde och besitter tillräckligt mycket kunskap för att göra observationer inom sitt fält. Att vara kompetent i dessa bemärkelser innebär därmed att man är kapabel att undersöka framgångsrikt eller att göra exakta observationer (Wilson 1983, s. 15).

Viktigt att vara medveten om angående kognitiv auktoritet är att vi kan erkänna att någon är trovärdig inom ett område utan att denna person har inflytande över våra tankar. De vi anser vara trovärdiga utgör en potentiell fond av kognitiva auktoriteter utifrån vilken man möjligtvis drar sina slutsatser (Wilson 1983, s. 16).

Wilson framhåller att om vi enbart förlitade oss till idéer och uppfattningar som vi själva skapat skulle världen inte vara begriplig för oss. Vi är beroende av andra både vad gäller idéer och för att få information om ting utanför sfären för våra egna personliga erfarenheter. Andra människor i vår omvärld förser oss såväl med teoretiska perspektiv som med information från andra sociala referensramar. *Second-hand knowledge* är kunskap som inte är självupplevd utan är förmedlad till oss av dessa andra människor. Hur man bestämmer sig för vilka man kan förlita sig till med att förmedla denna kunskap är en fråga om kognitiv auktoritet (Wilson 1983, s. 10-26).

Angående vem eller vilka som vi i högre grad än andra kan tillskriva trovärdighet nämner Wilson två standardsvar. Dessa svar om vad som kvalificerar en person att uttala sig om ett visst ämne är inte de enda att stödja sig på för att få en uppfattning om kognitiv auktoritet utan ses endast som de mest berättigade. Det första kriteriet är att personen som gör anspråk på att vara en auktoritet inom ett ämne har det som jobb att behandla ämnet ifråga. I den här meningen är *yrkesexpertis* en bas för erkännande av kognitiv auktoritet. Det andra kriteriet är att han eller hon har studerat ämnet systematiskt och djupt och har uppnått examen inom det. *Yrkestillhörighet* och *utbildning* är därmed stöd för expertstatus.

Emellertid hindrar dessa kriterier inte att en person i en viss omständighet ses som expert utan att vara det. En så kallad ledande expert inom ett fält erkänns vara detta för att han eller hon har gott anseende hos utövare inom samma fält. Detta fenomen benämns med kriteriet *sakkunnigt utlåtande* (peer opinion). Att basera trovärdighet på *gott rykte* innebär vidare att någon man har etablerat som sin kognitiva auktoritet kan överföra auktoritet till en annan person genom att säga att man kan tro på denna person. På samma sätt som man kan basera en persons kompetens enbart utifrån dennes rykte hos okända forskare, kan ryktet inom en grupp människor man redan erkänt som kunniga bestämma om man ska se någon som kompetent eller inte. Enligt Wilson bör man beakta att ett *etablerat samtycke* kan utgöra en grund för kognitiv auktoritet. Rykte är inte bevis för visdom, kunskap eller kompetens men man kan se det som en rimlig bas för sitt val att lyssna på en person hellre än någon annan.

Wilson klargör att enighet i uppfattning är av vital betydelse för den auktoritet vi ger till institutioner, alltså institutionell auktoritet. Kognitiv auktoritet är alltså inte begränsat till

att endast innehas av enskilda individer, utan kan även handla om böcker, instrument, organisationer och institutioner och liknande. Som exempel nämner Wilson att religiösa texter av många ses som verk bestående av ofelbara uppenbarelser och en stor del av mänskligheten ser sådana verk som obestridliga källor vad gäller historisk kunskap och moralisk vägledning. Wilson nämner även uppslagsverk som exempel på verk med kognitiv auktoritet och gör oss uppmärksamma om att även dessa verk många gånger kommer från ej namngivna författare. Denna kognitiva auktoritet är inte synonym med den auktoritet dessa anonyma författare överför på uppslagsverket, för vi vet inte alltid vilka det är som medverkat i dess sammanställning. Vad gäller kontinuerligt publicerade kunskapsprodukter som kan ha kognitiv auktoritet oberoende av de individer som producerat dem, kan nyhetstidningar, tidskrifter eller TV-program ges som exempel. Likaledes kan organisationer – kyrkor, regeringar, politiska partier – ha kognitiv auktoritet oberoende av individerna som innehar posterna (Wilson 1983, s. 81).

För att klargöra vad han menar med sin tanke att instrument eller apparater kan få kognitiv auktoritet låter Wilson oss överväga de ögonblick då vi hänvisar till en klocka, termometer eller barometer för att avgöra frågor eller ge vikt till en åsikt (Wilson 1983, s. 81). Att dessa livlösa ting blir föremål för antropomorfism då de tillerkänns mänskliga egenskaper som trovärdighet och pålitlighet, indikerar att tillit inte endast sker mellan människor utan även mellan människor och objekt. Men även värt att reflektera över är att det går att dra en parallell mellan att vi blint litar på vad en klocka, termometer eller barometer visar och faktumet att många människor kan säga ”jag slog upp det” för att avgöra en tvist. I bägge fallen handlar det om ett verktyg som för många har absolut kognitiv auktoritet; de upplevs förevisa en sanning som är avgjord och inte kan bestridas.

I vår tid, menar Wilson, är forskarsamfundet den främsta platsen för institutionell kognitiv auktoritet. Emedan det medgivet är av betydelse att *Second-hand Knowledge* författades för mer än tjugo år sedan, gör media, som reflekterar såväl som befäster den allmänna opinionen, gällande att ovanstående påstående gäller även idag. Vilka områden som ingår i forskarsamfundets institution är en omstridd fråga. Att naturvetenskapens grundområden, fysik, kemi och biologi, ingår är obestridligt (liksom dess underavdelningar med matematik, logik osv). Däremot kan inte alla områden inom samhällsvetenskap och historia göra samma anspråk, vilket har den enkla förklaringen att naturvetenskaplig kunskap är uppbyggd av frågor som är besvarade medan det samhällsvetenskapliga kunskapsfältet har en mängd obesvarade och kontroversiella frågor. Det råder alltså större enighet (pga av en större empirisk bevisgrund) i det ena fältet än det andra och således skiljer sig nivåerna av auktoritet dem emellan. Av detta kan man sluta sig till att vilken nivå av institutionell auktoritet man är beredd att ge en vetenskaplig undersökning bestäms av nivån av auktoritet man tillerkänner vetenskapsgrenen i vilken undersökningen ifråga ingår (Wilson 1983, s. 81-114).

Det finns enligt Wilson olika berättigade regler man kan använda sig av för att beräkna en texts auktoritet. I vissa fall kan tidens tand nöta sönder auktoriteten. Det kan i dessa fall vara av fördel att använda sig av en regel som bygger på denna färskhetsfaktor. *Nyhetsregeln* (rule of recency) innebär att ju nyare källan är, desto bättre. Viktigt att komma ihåg här är att man kan applicera denna regel vid bedömning av progressiva

ämnen (obesvarade frågor) och ignorera den vid icke-progressiva ämnen (besvarade frågor). Institutioner som når konsensus i vetenskapsfrågor har rätt till institutionell auktoritet medan institutioner inom det mjuka vetenskapsfältet, där resultaten inte kan beräknas, testas och förutsägas, har betydligt mindre auktoritet. Vidare bör dock beaktas att en oberoende recensent kan upphöja en texts auktoritet, även om konsensus ännu inte är uppnådd. Regeln om *publicerade recensioner* (published reviews) innebär att recensenter som redan har kognitiv auktoritet kan ge en text auktoritet genom att göra en positiv recension eller rekommendation (Wilson 1983, s. 165-168).

Omständigheterna kring Wikipedia innebär att det är nödvändigt att överväga vissa av Wilsons kriterier högre än andra. Det är förvisso sant att den encyklopediska kunskapen som finns tillgänglig på Wikipedia fortfarande är "second-hand knowledge". Wikipedias syn på kunskap är nämligen försiktigt konservativ såtillvida att de i sin policy inte tillåter originalforskning (egen forskning eller personliga åsikter), alltså material som inte verifierats av det akademiska samfundet (Geser 2007, s. 45). Men vad som gör Wikipedia till en säregen kunskapskälla som är betydligt svårare att granska källkritiskt än traditionella uppslagsverk är anonymiteten och kollektivismen som är basen för dess kunskapsbyggande. Då våra iakttagelser begränsar sig till att gälla en encyklopedi vars kunskap inte är uppbyggd i traditionell mening har de förutnämnda kriterierna mindre betydelse än de följande.

En självständig bedömning av vad en person eller grupp presterat kräver att man bedömer textens *inneboende sannolikhet* (intrinsic plausibility). Wilson gör gällande att man vid informationssökning många gånger måste förlita sig till sitt eget omdöme. Auktoritet kan således berättigas enbart med stöd av att man finner det som sägs som att vara sannolikt, övertygande eller övertalande. Om en källa upprepade gånger säger saker som man finner upplysande och som låter sant, är det möjligt att man förväntar sig mer av detta från samma källa, att man räknar med källan, hänvisar andra till den, citerar den för andra. Källan har då förvärvat kognitiv auktoritet över oss. Precis som fallet med annan auktoritet kan denna källa förlora sin auktoritet genom att inte vara framgångsrik i att fortsätta säga saker som imponerar på oss på samma sätt som tidigare. Av samma orsak kan det ske att auktoritet uteblir även när den som gör anspråk på trovärdighet tar stöd av erfarenhet, rykte eller ovedersäglig prestation. Detta sker om vi (utifrån vår egen erfarenhet och utbildning i det berörda ämnet) uppfattar det vi hör eller läser av denna källa som uppenbart osannolikt. De övertygelser vi bär med oss sedan tidigare sätter alltså gränserna för vad vi kan acceptera som nya övertygelser och vägleder oss i frågan om vem eller vad som ska bli en kognitiv auktoritet över oss (Wilson 1983, s. 24f).

3.2.2 Kriterier med fokus på Internet-källor

I *Web Wisdom* (1999) ger Alexander och Tate en rad checklistor som en utvärderare av en webbsida ska använda sig av för att se hur auktoritativ den är. Dessa checklistor gäller ett flertal olika typer av webbsidor. Av dessa var checklisten för informativa webbplatser (informational website) den som bäst lämpade sig för att utvärdera en sida som Wikipedia, då den bland sina kriterier tog upp uppslagsverk som exempel. Checklistorna var indelade i fyra kategorier, varav tre kommer att behandlas utförligt. Då kriterierna i

den sista kategorin, *bevakning* och *målgrupp*, har mycket begränsad relevans i fallet Wikipedia kommer de inte att presenteras här (för en kort beskrivning av denna kategori och varför dess kriterier inte är användbara i vår undersökning, se 3.2.3).

Med vägledning av de kriterier för informativa webbplatser som Alexander och Tate redogör för i *Web Wisdom* (1999, s. 80-81) har Wikipedia mycket lite auktoritet. Kriterierna som en informativ webbsida helst ska leva upp till är uppdelade i fyra kategorier: *Auktoritet*, *exakthet*, *giltighetstid*, *bevakning* och *målgrupp* (authority, accuracy, currency och intended audience). Dessa fyra kategorier innehar en rad kriterier som ska uppfyllas i så hög grad som möjligt. Av dessa kriterier använder vi oss i enkätundersökningen främst av kriteriet för *opartiskhet*.

För att fastställa om en sida kan tillskrivas *auktoritet* ska man undersöka om namn och kvalifikation av de ansvariga för dess information finns att utläsa. Detta är problematiskt med Wikipedia eftersom de som lagt ut informationen och skapat artikeln i majoriteten av fallen är anonyma. Vidare ska informationen på en auktoritativ sida, enligt Alexander och Tate, helst finnas utanför nätet, i tryckt källa. Många gånger är informationen på Wikipedia tagen från tryckta auktoritativa källor av kvalificerade författare, vilka står med bland sidans källförteckning. Men oftast är materialet taget direkt från nätet och då från källor vilka är svåra att kontrollera.

Vad gäller *exakthet* ska den som utvärderar sidan begära två saker för att godkänna en sida som exakt. Ifall egen forskning är gjord bör detta indikeras. Det bör även finnas en indikation på att materialet har gått igenom en granskning av en redaktör eller andra forskare inom samma forskningsfält. På Wikipedia markeras information som inte har källhänvisning med varningstext om att detta saknas och man har rätt att eliminera information som inte gått igenom en granskningsprocess. Återigen finns här en problematik, då ny information kan framkomma på sidan som redigerare ännu inte hunnit eliminera eller markera som möjligtvis oriktig.

Kategorin *giltighetstid* kan jämföras med *nyhetsregeln* (se 3.2.1.1). Denna kategori ställer tre krav. Det första är att om sidan presenterar information som är knuten till och beroende av tidens gång, ska frekvensen av dess uppdateringar beskrivas. Det andra kravet är att om sidan uppvisar statistiska uppgifter, ska datumet då uppgifterna inhämtades anges. Det sista kravet anvisar att i de fall samma information också publicerats i en tryckt källa ska det vara tydligt vilken tryckt upplaga informationen är hämtad från. Ett exempel på detta är ett online-uppslagsverk med en tryckt motsvarighet. Alla dessa krav är knutna till omständigheter som motsvaras av Wikipedias situation. På samma sätt som tidigare är här sidans kvalitet beroende av två avgörande faktorer: vilken artikel det handlar om och tidpunkten den utvärderas. Vissa artiklar är av större kvalitet än andra och anger tydligt de uppgifter som här krävs, medan andra saknar även de mest elementära av dessa uppgifter. Som regel är artiklar som behandlar naturvetenskapliga områden samt de inom det samhällsvetenskapliga som skapar diskussion – samhällsvetenskapliga ämnen som intresserar och berör ett stort antal människor – av större kvalitet än artiklar som ett färre antal människor läser och fäster stort intresse vid. Inom kulturområdet är det dessutom inte en tradition att se upplysandet och

kunskapssamlandet som vetenskapligt och kvaliteten här är därmed betydligt mer bristande.

Stefan Jönsson, IT-samordnare i Älmhults kommun, har gjort en informationsfilm i vilken han diskuterar kring olika förslag på hur man kan utvärdera Wikipedias innehållsmässiga trovärdighet med hjälp av vissa inbyggda funktioner. För att kontrollera en artikels trovärdighet använder han sig av tre olika verktyg.

Det första verktyget är *diskussionsundersökning*. Varje artikel har en underliggande sektion tillägnad diskussion om artikelns nuvarande utseende. Under diskussionsinläggen finns det referenser till vem som ligger bakom varje inlägg. I denna referens finns en länk till en personlig sida avsedd för den användare som gjorde inlägget. Här kan användaren presentera sig och sin bakgrund. Genom att granska denna sida kan man dra slutsatser om personen verkar trovärdig. Om det i diskussionen mellan användarna skiljer sig mycket mellan varje användares argument kan man med hjälp av denna funktion dra slutsatser om vem som kan ha rätt.

Den andra metoden han beskriver är att göra en *historikundersökning*. Detta innebär att man granskar historiken kring en artikel och att man genom en sådan granskning kan dra slutsatser om artikeln verkar trovärdig. Här ska man undersöka om de förändringar som har skett i artikeln verkar trovärdiga. Till sin hjälp i denna undersökning har man användarsidan av den person som har gjort ändringen i artikeln. Om man utifrån informationen som är tillgänglig på denna användarsida bedömer att personen är trovärdig finns det större skäl att sluta sig till att ändringen i artikeln är befogad.

En annan metod man kan använda är att *kontrollera hur artikeln ser ut på andra språk*, det vill säga de språk som man har kunskap i. Sedan gör man en jämförelse mellan artiklarna och drar slutsats utifrån hur väl artiklarnas information överensstämmer med varandra (Jönsson 2008).

3.2.3 Kriterier med fokus på Wikipedia

Med forskningsuppsatsen *Wikipedia as Participatory Journalism: Reliable Sources?* (2004) avser inte Andrew Lih att fastställa en fullständig lista med kriterier för att utvärdera artiklars trovärdighet på Wikipedia. Dess syfte är att helt och hållet fokusera på att göra en mätbar analys av en artikels rykte på Wikipedia, med avseende på nivåskillnader i omfattning av kollaborativa bidrag. Kriterierna för en artikels kvalitet i detta avseende blir därmed att se till hur många olika individer som hjälpt till att sammanställa den och hur många redigeringar som gjorts.

Till skillnad från Alexander och Tate tar dessa kriterier bara hänsyn till den metadata som är bunden till varje webbsida på webbplatsen. Lih finner i sin undersökning av Wikipedia dessa uppgifter på Historik, en logg för varje artikel som finns på Wikipedia. De kriterier för trovärdighet han ställer upp är uteslutande beroende av informationen som lagras på denna logg. Här finns varje sidas versionshistorik där alla versioner av sidan som gjorts

finns sparade och samlade. Förutom en fullständig dokumentation av en artikels samtliga redigeringar innehåller Historik information om tid, datum och den användare som gjort redigeringen, samt upplyser om en förändring är en mindre eller en normal redigering. Lih använder två kriterier för att utvärdera en artikels rykte: *mångfald* och *noggrannhet* (2004, s. 7-8).

Som nämnts tidigare står kriteriet *mångfald* för det totala antalet individuella användare som bidragit med att bygga upp en artikel och *noggrannhet* för dess totala antal redigeringar. Vid mätning av en artikels rykte ska dessa kriterier helst användas i lika hög grad samt i kombination med varandra. Detta grundar Lih på två antaganden. Det första antagandet har med mångfald att göra och gör gällande att ju fler redigerare en artikel har, desto fler röster och olika synvinklar får ämnet för artikeln. Det andra antagandet är att fler redigeringar medför djupare inblick i ämnet och en mer noggrann behandling av innehållet (Lih 2004, s. 8).

3.3 Anpassning av källkritiska kriterier till Wikipedias situation

Förutom i Lih's fall är kriterierna som valts till den här analysen inte specifikt anpassade för att utvärdera information på Wikipedia. I Wilson's fall har det varit nödvändigt att översätta samtliga kriterier till utvärdering av information på nätet, eftersom han presenterade konceptet kognitiv auktoritet cirka ett decennium innan Internet slog igenom i stor skala. Men även om det är uppenbart att han haft tryckt information i åtanke när han lade fram sin utvärderingsmodell för kognitiv auktoritet är denna modell (av de skäl som diskuterats i 2.2.1.1) applicerbar på situationer då information inhämtas från nätet. Kriterierna som läggs fram av Alexander och Tate har i och för sig informativa webbsidor i fokus, vilket flyttar brännpunkten betydligt närmare online-encyklopedier, men de är inte på samma sätt som hos Lih gjorda med Wikipedias särpräglade beskaffenhet i åtanke. Därmed har vi i både Alexander och Tates och Wilson's fall ringat in de kriterier som är applicerbara vid undersökningen av den unika tankeprocess som individen befinner sig i vid fastställande av trovärdighet hos information på Wikipedia. Innebörden av detta är att vi i vår analys uteslutande använder oss av de kriterier som vi kan koppla till situationen och processen vi har för avsikt att studera, medan kriterier för trovärdighet som ej är användbara i vårt fall inte diskuteras.

Under vår förundersökning om källkritik på Internet samt i traditionell mening blev det snabbt uppenbart vilken krävande form av kvalitetsbedömning som Wikipedia innebär. Kriterier av stor betydelse för att kunna utläsa nivå av kvalitet hos en källa är helt enkelt inte applicerbara när källans författare är anonyma. Det går då inte att som Wilson ger exempel på, göra en bedömning utifrån upphovsmannens tidigare prestationer. Detta har i situationer av traditionell källkritik varit en frekvent använd och pålitlig metod för att få en uppfattning om en källas trovärdighet utifrån den trovärdighet dess upphovsman tidigare gett prov på. I detta kriterium använder man alltså sin egen förmåga att utvärdera vad andra har presterat som grund för erkännande av kognitiv auktoritet. Detta följer följande princip: Om en person kan åstadkomma enastående resultat inom något fält i vilket han eller hon gör anspråk på expertis, då måste denna person ha den kunskap som krävs för att göra detta och för att förtjäna kognitiv auktoritet inom detta fält. Detta

kriterium, som är beroende av synlig prestation av personen bakom källan vars trovärdighet utvärderas, benämns som *prestationsregeln* (performance rule) (Wilson 1983, s. 23). Att man på Wikipedia är helt utlämnad till texten och inte får en vägledning över vilken inställning man ska ha till texten förrän man läst innehållet ställer nya krav på individen, vilket både kan ses som en utmaning och som en potentiell risk att bli vilseledd.

En annan indikation på hur Wikipedias situation skiljer sig från den som traditionell källkritik erbjuder vägledning i är att inte ens den vägledning som presenteras för att bedöma trovärdighet på webbplatser är helt och hållet användbar i fallet Wikipedia. Inom kategorin *bevakning och målgrupp* som Alexander och Tate utarbetade efter den vanligaste typen av webbplatser som fanns på 1990-talet, ska utvärderaren undersöka ifall webbsidan har en tryckt motsvarighet. De kriterier man här ska utgå ifrån är ifall all information i den tryckta källan finns tillgänglig på nätet och ifall det lagts till ny information utöver den som finns i den tryckta versionen. I det sista kriteriet i denna kategori efterfrågas det att det vara tydligt om materialet har uppdaterats om sidans material har copyright (som ofta är fallet med uppslagsverk eller språklexikon).

3.4 Om Wikipedias trovärdighet

De följande artiklarna har influerat oss i de mest övergripande slutsatserna vi dragit av resultaten av vår undersökning och vi kommer att återkomma till dem i den avslutande diskussionen.

En viss del av vår diskussion kommer att behandla det revolutionerande i att en webbplats med så få avlönade har åstadkommit ordning och stabilitet i sin verksamhet. I en organisation är det i huvudsak de som äger dess resurser som har det yttersta ansvaret för att bringa stabilitet i dess verksamhet genom att se till att förhållningsregler efterlevs. Medan de som bidrar till Internets innehåll – dess webbplatser – äger sina egna sidor är *alla* sidor på Wikipedias allas gemensamma egendom (Poe 2006). Trots detta råder inte kaos på Wikipedia. Vi kommer inte att ingående analysera hur Wikipedia åstadkommer att bringa ordning i något som vid första anblick uppfattas som ett kaotiskt system. Det vi kommer att koncentrera oss på är istället att redogöra för hur Wikipedias system faktiskt ger det märkbara ordning (dock inte förutsättningslöst, vilket vi kommer att gå in på i kapitlet för slutsatser och diskussion). Att Wikipedia har en fungerande organisation, helt utan ett traditionellt hierarkiskt system till trots, är av betydelse för vår uppsats då systembaserad stabilitet är en förutsättning för att någon form av tillit till en organisation överhuvudtaget ska vara möjlig. Att Wikipedias system fungerar är en förutsättning för trovärdighet i materialet som kommer ur det. Det finns medgivet brister i Wikipedias system, men de är inte av en så omfattande art att de står i strid med innehavande av en viss kognitiv auktoritet. Undersökningar har visat att Wikipedias system trots sina många nackdelar är stabilt i tillräckligt hög grad för att materialet som produceras på Wikipedia ska kunna tillerkännas en viss nivå av tillit och trovärdighet.

Utöver observationer i *Atlantic Monthly* som kan knytas till hur väl Wikipedias system fungerar, hänvisar vi i denna fråga till journalistiska artiklar i *The Guardian* (Waldman 2004) respektive *The New Yorker* (Schiff 2006).

I Simon Waldmans artikel *Who knows?*, publicerad i *Guardian*, oktober 2004, citeras angående Wikipedia först en skeptisk bibliotekarie sedan en försiktigt positiv Jim Wales, Wikipedias grundare. Bibliotekarien indikerar att materialet på Wikipedia inte kan vara av kvalitet eftersom encyklopedin saknar auktoritativa textförfattare. Wales menar å sin sida att man bör låta statistik tala för sig själv. Han ger i samma artikel ett exempel på vilken statistik som bör uppmärksammas. I en tysk tekniktidskrift har man samma månad som *Guardian* intervjuade Wales gjort en jämförelse mellan Wikipedia och två etablerade encyklopedier: Brockhaus och Microsofts Encarta. Alla tre testades utifrån bredd, djup och lättförståelighet, lätthet att söka vidare och kvalitet av innehåll. Wikipedia vann överlägset. Det är anmärkningsvärt att Wikipedia, en webbplats som endast har ett fåtal anställda och vars automatiska redigeringsprogram bara söker efter och reviderar uppenbar vandalism (Schiff 2006), kan uppvisa så hög nivå av kvalitet. Det har framkommit många och ibland överraskande förklaringar till varför dess system fungerar.

Enligt Encyclopedia Britannicas chefsredaktör, Dale Hoiberg, skriver huvuddelen av upphovsmännen till Wikipedias artiklar endast om ämnen de personligen är intresserade av (citerat ur Waldman 2004). Vi menar att en persons intresseområden har betydelse för trovärdigheten vi tillskriver personen när det gäller dessa områden. Förutom att hänvisa till Hoibergs observation i Waldmans artikel stödjer vi detta antagande på Wilsons teori om att auktoritet är begränsat till auktoritetssfärer, alltså specifika expertisområden (Wilson 1983, s. 19).

Ojämnheten i ämnestäckningen speglar summan av de individuella textförfattarnas föränderliga intressegrader. Men vad individen intresserar sig för påverkas av samhället. Eftersom samhället är i ständig förändring och vissa samhällsområden förändras fortare än andra kommer även detta att speglas i avbilden av individens intressen. En naturlig följd av samhällsförändringar som influerar individens tankar och intressen är att täckningen av olika ämnen med tiden antingen breddas eller reduceras i omfång och/eller kvalitet. Encyclopedia Britannicas chefredaktör Hoiberg ger i Waldmans artikel ett exempel på hur det såg ut år 2004: En TV-serie som då var populär i England var då på Wikipedia betydligt utförligare behandlad än en artikel om Tony Blair. Låt säga att endera av dessa artiklar var kopplad till en betydelsefull kulturell eller politisk händelse längre fram i tiden. Intresset för ämnet artikeln behandlar skulle öka bland den stora allmänheten som använder sig av Wikipedia och bidrar till dess innehåll. Detta skulle innebära att artikeln utökas i fakta och kvalitet, eftersom allt fler skulle dras till den för att läsa den och många av dessa läsare skulle lägga till ny information eller förfina gammal. Det är mycket troligt att ett kulturellt fenomen som en TV-serie mister sin aktualitet och relevans i det allmänna medvetandet med tiden medan en betydelsefull politisk ledare växer i betydelse, då beslut och konsekvenser av beslut kan bedömas med färre spekulationer och ur bättre perspektiv än vid den tid då ledaren stod i händelsernas centrum. En omfattande artikel vars ämne med tiden förlorar sin aktualitet och angelägenhet blir omvänt reducerad, vilket vi utifrån detta resonemang kan anta blir fallet

med artikeln för TV-serien *Hoiberg* tog upp som exempel. På det här sättet anpassar sig Wikipedia till de ämnen som i det rådande tillfället då artikeln skrivs dominerar allmänhetens medvetande. Genom denna fluktuerande bevakning av olika ämnen, beroende på de intresseriktningar samhällsutvecklingen orsakat, reflekterar Wikipedia således ständigt den tid dess artiklar skrevs.

Waldman gör oss även uppmärksamma på att Wikipedia avslöjar vad som i normala fall är dolt i en encyklopedi: de otaliga beslut som ligger bakom varje artikel (Waldman 2004). Enda skillnaden, menar han, är att i Wikipedia avstannar beslutsfattandet aldrig. Han nämner tre element som får dess system att fungera: avsaknad av kommersiell vinst, redigeringsprincipen ”Neutral Point of View” (NpoV) och en intrikat och demokratisk social ordning. Av dessa element anser han att projektets demokratiska aspekt är den avgörande.

Marshall Poe skriver i webbupplagan för *Atlantic Monthly* att ungdomar som ser gradskillnader av artiklars omfattning och utförlighet får en bild av vad som ses som relevant och vad som skapar diskussioner i deras samtida samhälle. En insikt i vari de frivilliga artikelskaparnas motiv ligger låter ungdomarna se människan bakom det skrivna ordet, även om denna människa valt att vara anonym. Det samtliga dessa människor har gemensamt som får dem att arbeta utan finansiell kompensation är enligt Wales att det är ”kul” (Waldman 2004). Belöningen är att skriva om ämnen de är väldigt mycket intresserade av.

Att skriva om det man är intresserad av är dock ingen garanti för att textförfattaren alltid är pålitlig eller förser läsaren med riktig, tillräckligt utförlig eller objektiv information. På Wikipedia arbetar textförfattarna med att bidra med kunskap om ett visst ämne som fritidsintresse och diskuterar det för nöjes skull. De anställda på Encyclopedia Britannica däremot tjänar sitt levebröd på att skriva om olika ämnen och detta är ämnen de har utbildning i och är officiellt kvalificerade att uttala sig om. Vi menar att det finns en uppenbar skillnad mellan att tala om ett ämne för att det intresserar en och att tala om det man dedikerat sitt liv åt att forska i och förse världen med god kunskap om. Vår hypotes är att Wikipedias rykte gjort majoriteten av gymnasieungdomarna aktsamma i sin användning av webbplatsen. I dagens Sverige är Wikipedia ett begrepp jämförbart med google. Ofta då online-encyklopedin tas upp av lärare är det för att varna studenter och elever om faran med att förlita sig till Wikipedia som ensam källa och att aldrig använda Wikipedia till ett skolarbete. Att Wikipedia fått positivt betyg i media efter granskning såsom den som år 2006 genomfördes av *Svenska Dagbladet* (2006-03-30, Nyheter, s. 4) har i viss mån förbättrat dess rykte. Dock menar vi att eftersom användning av denna webbplats alltjämt motarbetas på den akademiska arenan med argument om dess brist på auktoritet, finns det skäl att anta att gymnasieungdomarna är medvetna om denna brist och använder Wikipedia med försiktighet.

4 Tidigare forskning

Vi kommer att referera till olika forskningsarbeten i artikel- eller uppsatsform som alla är samarbeten mellan flera forskare och tar upp tydliga kriterier som kan kopplas till och stödja de kriterier vi använder i vår undersökning. Dessa forskningsarbeten är följande:

Wikipedia as Participatory Journalism: Reliable Sources? Den tidigare presenterade Andrew Lih redogör här för Wikipedias framväxt och analyserar de av dess artiklar som har citerats i nyhetsmedia och fastställer kriterier för att bedöma kvaliteten av dylika artiklar. Lih drar ett flertal slutsatser i detta arbete, men den som har störst betydelse för vår uppsats är den som tar upp värdet av att studera artikelns metadata. Den avgörande observationen i det här sammanhanget är att ett projekt med öppet innehåll gagnas av mer trafik och fler användare som noggrant granskar dess innehåll och bidrar med ny information eller redigering. I linje med detta resonemang menar Lih att en ideal artikel vad gäller trovärdighet har ett högt värde av både *mångfald och noggrannhet*. Om värdet för det ena är lägre än det andra kan man alltså sluta sig till att artikelns kvalitet är ojämnare och lägre än de artiklar vars värden är höga i bägge av måtten. Lih har gjort en grafisk tabell och utifrån denna går det att utläsa att de artiklar som motsvarar detta ideal är ”Islam”, ”Astronomi” och ”World War II”. Vid tillfället för Lihs undersökning var World War II den artikel av de undersökta som var närmast idealet då dess värde i bägge kriterier är högre än de övriga artiklarna som undersöktes (Lih 2004, s. 10-21).

Improving Wikipedias Accuracy: Is edit age a solution? Denna studie, av Luyt et al., går ut på att kasta ljus över fördelningen av fel under en Wikipedia-artikels livslängd och dess slutsats är att 20 % av felen kan hänföras till text som lagts till vid första redigeringen. Detta antyder att det är mindre chans att material som läggs in i tidiga redigeringar av en ny artikel tas bort än material som läggs in i de senare. På det hela taget vederlägger artikelskribenternas forskningsresultat en vanlig tes om att material som finns kvar sedan de tidigaste redigeringarna på Wikipedia i regel är pålitligare än material som överlevt senare ändringar. De bekräftar dock riktigheten i tidigare slutsatser om att bidragen från personer som bidrar ofta och mycket är av högre kvalitet än de som bidrar sällan och med små bidrag, samt att den viktigaste faktorn för att förutsäga en artikels kvalitet är antalet redigerare, alltså *mångfald* (Luyt et al 2008, s. 319-329).

Net cred: evaluating the Internet as a research source, av Tony Doyle och John L. Hammond, behandlar Internetkällor i allmänhet och tillhandahåller kriterier för utvärdering av Internet-källors trovärdighet med förhoppningen att dessa ska resultera i sund skepsis hos dem som använder sig av dem. På samma sätt som i fallet med Wilsons källkritiska kriterier som också täckte ett större område än det vi valt att analysera är dessa kriterier många gånger ej applicerbara på Wikipedia. Dock finns det kriterier presenterade här som varit värda att ta hänsyn till då vi sammanställt möjliga utvärderingsalternativ i vår enkätundersökning. Av de kriterier Doyle och Hammond introducerar känner vi igen kriterierna för *opartiskhet, språk och stil* samt *inneboende bevis* (internal evidence). *Inneboende bevis* motsvarar exempelvis *inneboende sannolikhet*. Ett nytt kriterium är ett som nämns sist i kriterielistan: *Överensstämmande*

(corroboration). Här argumenterar författarna för att oerfarna källforskare bör kontrollera att informationen de fått fram överensstämmer med alternativa källor (Doyle och Hammond 2006, s. 56-70).

Evaluating authoritative sources using social networks: an insight from Wikipedia – som framgår av titeln har denna uppsats utvärdering av Wikipedia som huvudsyfte. Uppsatsen, av Korfiatis, Bokos och Poulus, ger stöd åt Andrew Lih's kriterier då de kriterier som de tre uppsatsförfattarna här lägger fram vilar på samma argument som Lih formulerat och som vi redogjort för i 2.2.1.3. Vad som är anmärkningsvärt med denna uppsats är hur författarna angriper sitt forskningsämne. Som framgår av dess titel betraktas Wikipedia som ett socialt nätverk vars beteende uppsatsförfattarna söker förklara. Liksom är fallet hos andra sociala nätverk är de av meningen att det hos Wikipedia går att avslöja de handlingar som karakteriserar nätverkets huvudsakliga aktivitet och i linje därav beskriver de skrivandet och strukturerandet av Wikipedias artiklar som en "förhandlingsprocess". Användarnas sociala förhållanden etableras över en domän av sociala handlingar som att acceptera, invända sig mot eller avvisa ett bidrag. Det slutgiltiga dokumentet är således resultatet av en demokratiskt genomförd gemensam process med särskild social interaktion inbäddad i modifieringen av artikelinnehållet (Korfiatis, Bokos och Poulus 2006, s. 255). Viktigast för vår undersökning är dock författarnas gemensamt utarbetade tes om Wikipedia-artiklars centralisering (av *centrality*: en central karaktär; en person som spelar en framträdande roll i ett nätverk) kontra decentralisering. Antagandena de gör här är att ju mer decentraliserad en artikel är, desto bättre representerar den konsensus och att de artikelförfattare som fått mest innehåll accepterat tillskrivs en nivå av auktoritet (Korfiatis, Bokos och Poulus 2006, s. 257).

I mötet mellan tradition och förändring: Om Wikipedia som encyklopedi (Nemeshajmer och Stjärne Nordqvist, 2006) är en magisteruppsats som behandlar Wikipedias självbild och kritiken som riktats mot att Wikipedia benämns som encyklopedi. Debatten kring Wikipedia i dessa frågor analyseras genom att uppsatsförfattarna ser på fenomenet i modernistiskt och postmodernistiskt perspektiv och de olika uppfattningarna av kunskap, sanning och information som genomsyrar dessa inriktningar. Den främsta slutsatsen av denna undersökning är att traditionella uppslagsverk karakteriseras av att det sker ett urval av vilka som ska få bidra med kunskap och vilken sorts kunskap som ska få vara med i verket, medan dessa begränsningar inte existerar på Wikipedia.

Svenska gymnasieelevers användning av Internet i skolarbeten är en undersökning genomförd av Kooperativa institutet. I undersökningen genomfördes intervjuer med 102 gymnasieelever från tre olika gymnasieskolor i Stockholmsområdet. Undersökningen belyser hur svenska gymnasieelever använder Internet till skolarbeten. Resultatet visade att gymnasieeleverna använde Internet ca tre timmar per dag och utav denna tid ägnar de ca 45 minuter till skolarbeten på Internet. Det framkom även att 80 % av gymnasieeleverna hämtade mer än hälften av informationen till skolarbeten från Internet. Det mest betydelsefulla i Kooperativa institutets undersökning var att det framkom att jämförelser med information på andra webbplatser var det vanligaste tillvägagångssättet bland gymnasieeleverna för att granska en källas trovärdighet på Internet. Något som även har betydelse i Wikipedias fall är att gymnasieeleverna i undersökningen uppger att

det som är positivt med Internet är att det går snabbt och är lätt att hitta information. Emellertid är de samtidigt medvetna om att det finns ett informationsöverflöd och att Internet tillgängliggör osäker fakta (Kooperativa institutet 2006).

Utöver ovan nämnda forskningsarbeten har vi även under uppsatsens gång tagit hänsyn till undersökningar Wikipedia utfört i syfte av att förbättra sin kvalitet. En sådan undersökning, gjord för den tyska versionen av Wikipedia, presenteras i en forskningsuppsats med titeln *Too many cooks don't spoil the broth*. Undersökningen hade en kvantitativ analys som grund där ett slumpmässigt urval gjorts av artiklar på tyska Wikipedia. Uppsatsförfattaren, Andreas Brändle, använde sig av ”topic-attention-quality model”, en modell för att förutsäga dessa artiklars kvalitet. Modellen introducerade tre dimensioner. Den första, *topic*, gör gällande att en artikel varierar i relevans beroende på vilket ämnet som behandlas, influerar den andra dimensionen, *attention*. I denna dimension av modellen undersöks mängd av individuella redigerare, antal versioner av artikeln, trafik eller diskussions-intensitet. Dessa två dimensioner har en synbar effekt på den tredje dimensionen, *quality*. Ju högre antal versioner av artikeln, *page views* (det antal personer som klickat på artikeln för att läsa den) och antal redigerare som bidrar med information och korrigerar tidigare bidrag, desto bättre kvalitet har artikeln. Av alla faktorer som man har utgått från ligger som grund för trovärdighet på Wikipedia (artiklars ålder, antal versioner, redigerare, *page views*, *backlinks*), visade det sig att den i hög grad viktigaste faktorn för att förutsäga Wikipedia-artiklars kvalitet var antalet redigerare (Brändle, 2006).

5 Metod

5.1 Kvantitativ ansats

Metoden som används i vår undersökning är kvantitativ då uppsatsen avser presentera statistik som ger en indikation om hur en viss utvald grupp agerar i en viss situation. Detta för att kunna statistiskt analysera insamlade uppgifter om denna grupp och dra generaliserade slutsatser av dessa. För att få fram statistiska uppgifter används en standardiserad intervju i enkätform. Flexibel standardiserad intervju har undvikits. En sådan skulle ha inneburit att vi hade varit närvarande vid utdelningen av enkäterna och försett respondenterna med förklaringar och förtydliganden då detta efterfrågats. Det främsta skälet till att vi valde att inte göra detta var att det skulle ha gjort det nödvändigt att utvärdera hur vår interaktion med respondenterna skulle kunna ha påverkat deras svar, exempelvis om man försett respondenterna med ledande frågor. Dessutom kräver större flexibilitet vid enkätintervju betydligt mer tid i anspråk (Houtkoop-Steenstra 2000, s. 174-184).

Undersökningen fokuserar på att förklara den utvalda gruppens handlande och finna ett genomgående drag som gör det möjligt att förutsäga hur denna population kommer att handla i samma situation i den närmaste framtiden. Detta grundar sig på antagandet att vissa sociala fenomen kan systematiskt mätas och vetenskapligt beräknas. Metoden inbegriper strukturerandet av frågor, utvecklandet av kategorier och variabler och att räkna svar från respondenterna. Den mest vanliga formen att göra en undersökning av detta slag är genom en enkät som framställs och administreras av dem som utför undersökningen (Andersen 1994, s. 69-72).

5.2 Kvantitativ metod

Enligt Heine Andersen kräver en kvantitativ undersökning att ”åtminstone rangordningsmått föreligger” (1994, s. 70). I vår undersökning jämförs gymnasieelevernas mest frekvent använda kriterier för att utvärdera informationskvalitet på Wikipedia med en rangordning som kunnat urskiljas i tidigare forskningsresultat. Ingen litteratur finns dock att tillgå som innehåller en strikt rangordning av vikt i denna fråga. Emellertid går det att se en konsensus om vilket kriterium som är det mest pålitliga för att mäta kvalitet och forskning har även gjorts om vilket kriterium som är av störst betydelse efter detta. Vår rangordning är således uppdelad i de tre nivåer som hittills gått att utläsa, där den tredje innefattar alla kriterier utöver de två främsta.

Vi delar även in kriterier i kategorier som motsvarar de som våra primärkällor identifierat. Både kriterierna och kategorierna som används i vår undersökning och som definierats av experter inom informationsvetenskap, har anpassats till Wikipedias situation. Som exempel kan nämnas att den kategori som främst gäller utvärdering av Wikipedias trovärdighet i Alexanders och Tates fall är kategorin *objektivitet* medan det i Wilsons fall är *institutionell auktoritet* (auktoritet som inte innehas av individer utan av exempelvis institutioner, böcker, uppslagsverk etc.). I vår uppsats benämns för

tydlighetens skull *objektivitet* som *opartiskhet* då vi likställer objektivitet i det här sammanhanget med neutralitet.

Eftersom vi utförde undersökningen med enkät där respondenterna inte behövde ange sitt namn var de helt och hållet anonyma. Att deras identitet var okänd för oss innebar att de kunde svara mer fritt än vad fallet skulle vara annars, då de inte blir sammankopplade med sina svar. Emellertid finns det en möjlighet att det inte behöver vara fallet att eftersom det i enkätsituationen inte finns en intervjuare inte heller finns en förutfattad mening om intervjuaren (interviewer bias). Det är möjligt att respondenterna skapar en bild av en person eller organisation bakom enkäten. Detta kan styra deras svar och påverka dem i enlighet med denna bild (Oppenheim 1992, s. 103). Vid värderande frågor finns möjligheten att respondenterna försöker hålla uppe en fasad eller ger många osäkra svar. Rädsla, missförstånd, viljan att ställa sig själv i ett mer fördelaktigt ljus och liknande motiv kan bidra till att förvränga resultaten (Oppenheim 1992, s. 210). Med tanke på detta var vi när vi formulerade svarsalternativen noga med att inte ge dem en värderande karaktär. Svarsalternativen är därför beskrivna så objektivt och värderingsfritt som möjligt, samtidigt som otvetydigheten är intakt vad gäller innebörden av de olika källkritiska beteenden som dessa alternativ beskriver. På detta sätt har vi undvikit att formulera potentiellt kritiska svarsalternativ, som skulle kunna uppfattas som oförnuftiga, på ett uppenbart negativt sätt. En formulering av ett svarsalternativ som antyder brist på omdöme i det fall respondenten bekräftar att detta alternativ stämmer in på honom eller henne, skulle kunna resultera i att han eller hon väljer att inte kryssa i det även om det stämmer överens med denna respondents verkliga beteende.

Det vi vill mäta i enkäten är kvantitativa variabler. Vi mäter detta i en kvotskala, vilket innebär att skalan har en absolut nollpunkt och att vi kan beräkna kvoter mellan olika variabelvärden (Eljertsson 2005, s. 112-115). För att få så hög validitet som möjligt ser vi till att ha med så många olika individer som möjligt i undersökningen och lämna ut enkätformulären till den population vi har för avsikt att undersöka och för vilken vi menar att svaren är representativa (Eljertsson 2005, s. 99-102). Det är vår avsikt att få en representativ bild av ungdomar som läser sista året i gymnasiet på samhälls- samt naturvetenskapligt program. De bakgrundsvariabler vi är intresserade av, vilka är ålder och utbildning, är de som är relevanta för att frambringa denna bild. Genom ett sådant klusterurval får vi ett stickprov som är representativt för hela populationen vi är intresserade av. Att stickprovsundersökningen på detta sätt generaliserar en bred population innebär således att dess resultat inte ger svar på frågan om vilken betydelse kön, etnicitet, klasstillhörighet och liknande variabler har för respondenternas uppfattning och beteende (Eljertsson 2005, s. 145-150). Dessa faktorer är intressanta men ligger dock utanför vårt forskningsområde och skulle dessutom ha krävt en djupare och mer omfattande undersökning.

Vid presentationen av resultatet använder vi oss av en grafisk framställning i form av stapeldiagram i vilket vi mäter respondenternas svar i procentandelar. För att analysera stapeldiagrammet har vi även konstruerat mätbara variabler i form av svarsalternativ som mäter hur viktigt respondenterna anser varje kriterium är. Vi har gjort detta för att få en inblick inte bara i varje kriteriums grad av användning utan även den grad av vikt som

varje elev tillskriver varje kriterium. Detta innebär att vi gör en operationalisering, att vi bryter ner frågeområdena till konkreta mätbara frågor (Eljertsson 2005, s. 46-48).

Enkätens validitet kan uppskattas vara hög då alla som kunde delta i undersökningen gjorde det (dvs det var ingen som vägrade ställa upp). Vi formulerade även frågorna så att de var lättförståeliga och vid undersökningen framkom aldrig krav på förtydligande, vilket också tyder på hög validitet.

5.3 Urval

Urvalsmetoden vi använder oss av är klusterurval (Oppenheim 1992, s. 40). Detta är en form av obundet slumpmässigt urval där mindre representativa delar för en stor helhet väljs ut i flera steg. Eftersom vi är intresserade av gymnasieelevers användning av Wikipedia med fokus på deras källkritiska metoder och vill få med så många som möjligt som sannolikt blivit insatta i källkritik, väljer vi i första steget att se till svenska gymnasieelever som läser tredje året. Detta för att de i sitt skolarbete det tredje året har ett projektarbete, vilket det finns skäl att anta har medfört kontakt med Wikipedia. Svenska gymnasieelever som går tredje året är alltså huvudgruppen, eller klustret, som vi vill undersöka. Ur denna stora population väljer vi sedan ut en skola som vi kan få ett generaliserbart resultat från. I detta utvalda kluster väljer vi slutligen ut fyra klasser som vi ber svara på enkätfrågor rörande deras syn på och användning av Wikipedia. Deltagarna i undersökningen utgjordes av två klasser från samhällsvetenskapsprogrammet och två klasser från naturvetenskapsprogrammet. Dessa program valdes då de i första hand förbereder för studier på universitet och högskola (Nationalencyklopedin, 2008b; 2008c). Att huvuddelen av eleverna i de elevgrupper som undersöks kommer att läsa vidare på eftergymnasial nivå innebär att den här undersökningen är av stor betydelse för lärare och bibliotekarier som arbetar med att vägleda studenter i källkritik.

5.4 Tillvägagångssätt vid undersökning

Enkätundersökningen skedde på gymnasieskolan Växjö Katedralskola i Växjö kommun. Växjö kommun består av 79 562 invånare. Växjö Katedralskola innehar 1250 elever och erbjuder undervisning på fem olika program (vaxjo.se, 2008). Innan vi genomförde enkätundersökningen gjorde vi en pilotstudie. Enkäten distribuerades som gruppenkät då vi delade ut provenkäter till en samling gymnasieelever på den skola som där enkätundersökningen skulle ske. Pilotstudien skedde den 7/3 2008 och den delades ut till 18 elever. Genom att i frågeformuläret i pilot-undersökningen be eleverna kommentera och kritisera enkäten fick vi fram vad som uppfattades som svårförståeligt, vad som kunde missuppfattas och vad som behövde kompletteras. Detta innebar att vissa frågor och svarsalternativ omformulerades eller förtydligades. Provenkäten hade inget bortfall, det var alltså ingen som inte använde Wikipedia minst någon gång om året.

Efter att ha korrigerat frågor och svarsalternativ blev den riktiga enkäten sammanställd. Veckan efter pilot-undersökningen, på datumen 11/3 och 13/3, distribuerades denna färdiga enkät som gruppenkät till de utvalda fyra gymnasieklasserna som läser tredje året

på Katedralskolan. Gruppenkät innebär att enkäterna delas ut till personer som träffas regelbundet i en lokal eller som kan sammankallas. Enkäterna besvaras och samlas in direkt efteråt (Ejlertsson 2005, s. 8-9). Samtliga som var närvarande under de två dagar då enkäten delades ut ställde upp på att delta i undersökningen. Vi hade även väntat oss högt deltagande då svarsfrekvensen oftast är förhållandevis hög vid gruppenkäter. Vid distributionsformen gruppenkät är det av största vikt att det finns någon som ansvarar för enkätundersökningen närvarande vid dess utförande. ”En fördel med denna distributionsform är, att man har kontroll över både vem som svarar och att man inte konfererar med varandra.” (Ejlertsson 2005, s. 9-10)

Att respondenterna inte ombads skriva sina namn på den enkät de fyllt i innebar att vi inte kunde söka upp elever för kompletterande intervjuer för att få förklarad vad som skrivits i öppet svarsfält. Men om vi hade bett respondenterna att ange sina namn beräknar vi att risken hade varit stor att många av dem valt att avstå från att skriva något alls i det öppna svarsfältet. Vi såg det som troligt att om respondenterna skulle bli förknippade med enkäten skulle en del av dem vara för osäkra på om de kunde uttrycka sig på ett förväntat ”korrekt” sätt för att bidra med sina tankar i det öppna svarsfältet. Att respondenterna tilläts anonymitet gav dem en försäkran om att individuella tankar och synpunkter inte skulle kunna kopplas till någon. Individuella komponenter som avviker från det mönster som representerar majoriteten kommer inte att behandlas. Att vi valt detta tillvägagångssätt bygger på att det är gymnasieelevernas generella uppfattning och källkritiska användning av Wikipedia som undersökningen söker kasta ljus över.

5.5 Bearbetning av enkätsvar

När vi påbörjade bearbetningen av enkätsvaren tog vi hjälp av det webbaserade programmet Query&Report. Detta program används till att skapa frågeformulär i vilka man kan samla in data via Internet som sedan sammanställs i rapporter. För att bearbeta enkätsvaren skapade vi samma frågeformulär i Query&Report som vi delade ut till respondenterna. Därefter matade vi in alla enkätsvar i frågeformuläret och skapade sedan en rapport som genererades genom det webbaserade programmet.

För att få resultat ur de öppna frågorna delades de svar som kom in från enkäten i kategorier. Kategorierna skapades genom att finna samband mellan de olika svaren från de öppna frågorna. Dessa kunde sedan sammanföras under en kategori som sammanfattade de inkomna svaren.

5.6 Generaliserbarhet

Då vår strävan är att göra en undersökning som andra kan göra en omprövning av och få fram samma kvantitativa resultat som framkommit i denna undersökning, har generalisering varit nödvändig. Detta har främst skett då vi delat in enkätsvar i förutbestämda kategorier. Då vi menar att det ska vara möjligt att förutsäga resultatet av en undersökning vid upprepade oberoende undersökningar använder vi oss av kvantifiering då ”den är den mest exakta metodiken och därför bäst ägnad för

förutsägelser” (Andersen 1994, s. 71). Med kvantifiering menas att det man studerar görs mätbart och att det finns gradskillnader i observationens precision. Precisa observationer förutsätter att vi objektivt mäter dem (Andersen 1994, s. 70). Vi har strävat efter att redogöra för det vi uppmätt under undersökningen så exakt som möjligt samt att stödja våra slutsatser på en numerisk grund.

Då vi ger respondenterna en chans att formulera ett kriterium som de anser inte givits exempel på kan vi antingen lägga in detta egenformulerade svar i en färdiggjord kategori eller formulera en ny kategori, ifall svaret avviker i alltför hög grad med våra kategorier och bidrar med något nytt och anmärkningsvärt.

5.7 Påverkande faktorer

Vi var medvetna om att det kan finnas en diskrepans mellan vad vi avser med en fråga och hur respondenten tolkar frågan. Faktorer som kan ge en annan tolkning än den avsedda är variabler såsom respondenternas personliga bakgrund, kunskap och erfarenheter, tillika den information de redan delgivit (Houtkoop-Steenstra 2000, s. 181).

I en vetenskaplig studie i laboratoriemiljö kan man skapa eller introducera experimentella variabler och kontrollera alla andra variabler för att observera åtföljande förändringar. I en enkätundersökning har man inte möjlighet att konstruera experimentella faktorer eller kontrollera omständigheterna kring respondenterna, till exempel genom att slumpmässigt fördela dem in i en test- eller kontrollgrupp. Istället väljer man ut respondenter som redan har den karakteristik som syftet för undersökningen kräver och jämför dem gruppvis, vilket omöjliggör slumpmässig tolkning av respondenternas associeringar. Av central betydelse för att kontrollera variablerna så långt som möjligt var att vi i förväg hade en väl genomtänkt uppfattning om förhållandena i vårt särskilda område genom en utförd pilotstudie (Oppenheim 1992, s. 25).

Variabler utanför de som ligger i fokus för undersökningen kontrollerades på följande sätt: *uteslutning* (exclusion), vi uteslöt alla åldersgrupper utanför 18-19-års åldern; *slumpmässig placering* (randomization), i flervalfrågan där olika kriterier presenterades vilka respondenterna skulle förhålla sig till, placerade vi kriterierna i slumpmässig följd, vilket eliminerade en uppfattning om att det skulle kunna finnas en underliggande rangordning av dessa kriterier. Vidare undvek vi att okontrollerade variabler gav upphov till misstolkningar. Dessa variabler avslöjades under vår pilotstudie och gav upphov till nya hypoteser och tack vare denna förberedande studie kunde effekten av dessa variabler kontrolleras (Oppenheim 1992, s. 21f).

En annan påverkande faktor är att respondenterna gick i sista året i gymnasiet. Vid tillfället för undersökningen skrev de, liksom samtliga som läser tredje året, på ett projektarbete och i samband med detta har de fått viss undervisning i källkritik. Detta innebär att då eleverna relativt nyligen blivit införstådda med konventionella källkritiska metoder betar de sig på ett sätt som skiljer sig från exempelvis första- och andraårs-elever. Det är också av klar betydelse att undersökningen, av de skäl som nämns i 4.3, endast fokuserat på elever inom naturvetenskaps- samt samhällsvetenskapsprogrammet.

Om vi hade valt andra program, exempelvis det estetiska programmet eller industriprogrammet, hade resultatet med stor sannolikhet blivit annorlunda. Det kan antas att det i dessa program inte ingår en lika grundläggande vägledning i källkritik än vad som gäller för de program vi valt för vår undersökning.

5.8 Kritik mot vald metod

Kvantitativa forskningsresultat presenteras vanligen med kortfattade framställningar, vilka används för att kommunicera med läsaren om vilka metoder som använts i studien samt hur analysen genomförts. Emellertid fordrar sådana framställningar en gemensam referensram och att läsaren är insatt i vad olika begrepp innebär eller är bevandrad i termerna som används (Starrin et al. 1991, s. 72). Det har även framhållits att man i kvantitativa mätbara enkätundersökningar har få möjligheter att kontrollera svarens reliabilitet (Andersen 1994, s. 86).

Vi utgår från tesen att val av metod är beroende av det forskningsproblem som man avser behandla. Vi anser att det fenomen vi avsett att studera gagnas av att analyseras med hjälp av en kombination mellan kvantitativ och kvalitativ ansats, dock med övervägande användning av den förstnämnda. I många tidigare studier har dock dessa två forskningsansatser varit ömsesidigt beroende av varandra. Vårt arbete skulle med detta i åtanke kunna ha dragit fördel av att vi konstruerat ytterligare frågor med öppna svarsfält, särskilt med tanke på de två frågor vi hade med av detta slag oftast inte resulterade i uttömmande svar från respondenterna. I vårt fall har den kvalitativa metoden, som kan bringa ordning i det till synes kaotiska och svårbegripliga (Starrin et al. 1991, s. 13) men som även förutsätter att kunskap produceras inom alternativa förståelseramar och inte tillåter generaliseringar, nästan helt uteslutits. Detta var dock en nödvändig försakelse vi gjorde till den kvantitativa metodens förmån, för att vi i linje med det naturvetenskapliga idealet strävar efter att ackumulera allmängiltig kunskap (Andersen 1994, 72).

Då man använder sig av enkätmetodik bör man vara medveten om den problematik som är förbunden med denna forskningsmetod. Ett av problemen är att termer kan tolkas på en rad olika sätt. Även om man konstruerar otvetydiga frågor kan frågan man vill undersöka vara tvetydig på oväntade sätt. Dessa möjliga tvetydigheter kommer fram först när frågan ställs och en respondent efterfrågar förtydligande (Houtkoop-Steenstra 2000, s. 175).

Vi använder oss av förutbestämda kategorier som vi utarbetat frågorna utifrån. Även med detta uppstår vissa komplikationer. Det mest uppenbara problemet är att svar kanske inte passar med de i förväg formulerade kategorierna eller kan besvaras med endast ja eller nej. Vidare lämnar enkäter med endast färdiga svar inget utrymme för respondentens egna formuleringar. Oftast kan dessa egna formuleringar omformuleras så att de passar in i och kan inlemmas med existerande kategorier, men ibland kan dessa avvikande svar beskriva något som på förhand varit svårt att förutsäga. Högt standardiserade intervjuer kan även ses som begränsande och potentiella respondenter kan bli avskräckta av rigiditeten hos de medföljande instruktionerna (Houtkoop-Steenstra 2000, s. 176-183).

Även om detta, som onekligen väger till vår metods nackdel, är faktorer värda att ta i beaktande innebär de inte problem som är omöjliga att överkomma. Undersökningens validitet blir högre ju större hänsyn som tas till enkätmetodikens brister. För att i hög grad uppväga dessa brister och ge forskningsuppgifterna större validitet gjordes som nämnts tidigare en pilotstudie där respondenterna till viss del gavs chansen att upplysa om en fråga var otydlig eller tvetydig. Dessutom har två öppna frågor lagts in i frågeformuläret. Om vissa respondenter uppfattar ett kriterium på ett sätt som inte motsvarar deras egna tillvägagångssätt kan detta bero på hur kriteriet ifråga formulerats. Det är möjligt att dessa respondenter i ett sådant fall skulle låta bli att kryssa i att de använder sig av kriteriet ifråga, trots att det ligger så nära deras arbetssätt att vi skulle ha placerat det inom denna kategori.

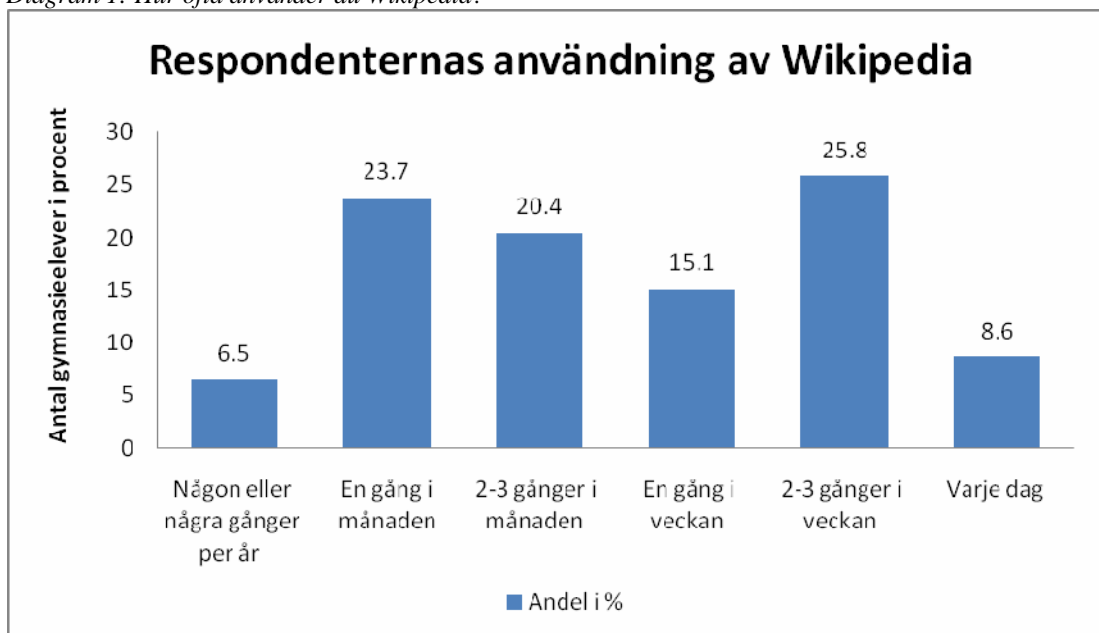
6 Resultatredovisning

Inga personer i urvalet vägrade eller var oförmögna att delta i undersökningen, vilket innebar att undersökningen inte hade något externt bortfall. Vad gäller det interna bortfallet var det endast de öppna svarsfälten som av och till lämnats obesvarade, något vi också hade räknat med.

Enkätsvaren på flervalsfrågan om hur ofta gymnasieelever använder Wikipedia visade att lite mer än en fjärdedel av de tillfrågade använder det två till tre gånger i veckan. Detta svar representerade alltså huvuddelen av dem som deltog i undersökningen. Det svarsalternativ som hade näst högst representation bland de tillfrågade var det som gjorde gällande att de använder Wikipedia en gång i månaden. Det var nästan en fjärdedel som ansåg att detta alternativ stämde bäst överens med deras användning. Det var alltså nästan lika många som svarade att de använder Wikipedia en gång i månaden som svarade att de använder det 2-3 gånger i veckan. Svarsalternativet ”Varje dag” valdes av få av respondenterna. Av respondenterna var det ca 9 % som svarade att de använder Wikipedia varje dag.

Om man gör en närmare granskning av de olika alternativens svarsfrekvens blir det tydligt att nästan exakt hälften av deltagarna i enkätundersökningen använder Wikipedia en gång i veckan eller fler gånger. Övriga resultat visar att ungefär en femtedel nyttjar Wikipedia två till tre gånger i månaden. Alternativet ”Någon eller några gånger per år” var det som hade lägst svarsfrekvens. Det var ca 7 % av de tillfrågade som svarade att detta alternativ stämde överens med deras användning av Wikipedia.

Diagram 1: Hur ofta använder du Wikipedia?

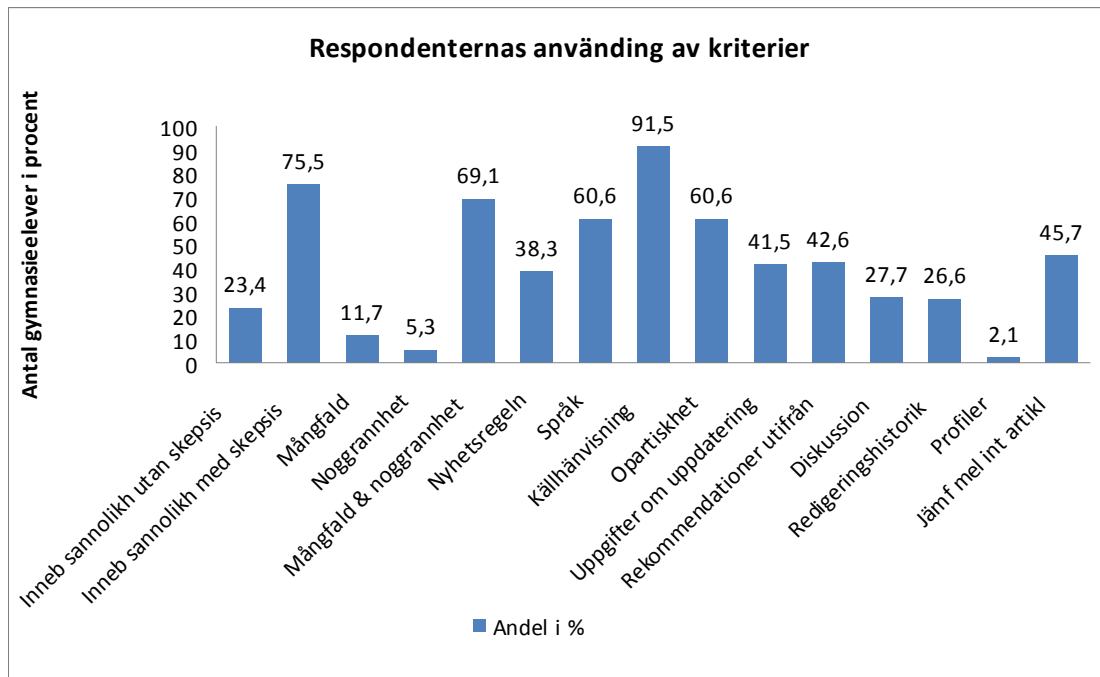

6.1 Det främsta kriteriet

Undersökningen visade att förlitande *både* till egen auktoritet (ens utbildning och intellekt) och till allmänt vedertagen auktoritet är av betydelse för gymnasieeleverna. Undersökningen visade att samtidigt som de betonar vikten av att ständigt fråga sig om det man läser på Wikipedia låter rimligt utifrån ens egna tidigare erfarenheter ses denna bedömningsgrund av de flesta av dem inte som tillräckligt. Det kriterium som användes och sågs som grundläggande av flest personer i undersökningen var att kontrollera att artikeln de utvärderar har källhänvisning. Nästan samtliga tillfrågade, uppemot 92 %, använde sig av detta kriterium och lite under tre fjärdedelar av de tillfrågade såg detta kriterium som mycket viktigt. Detta visar att näst intill samtliga av respondenterna är överens om att för att bedöma vilken auktoritet man ska ge informationen på Wikipedia är det oundgängligt att ha tillgång till och kunna jämföra med alternativa källor.

6.2 Rangordning av kriterier

Diagram 2: Vilka kriterier använder du dig av för att utvärdera om en artikel på Wikipedia är trovärdig?

Kriterier	Definition i diagram	Procentandel gymnasieelever
Det ger en artikel på Wikipedia en viss trovärdighet om det finns källor till informationen som finns i artikeln.	Källhänvisning	91,5
Jag kan se om artiklarna på Wikipedia är trovärdiga utifrån vad jag vet sedan tidigare. Om det låter sannolikt eller logiskt utifrån mina tidigare kunskaper lutar det mot att det är sant men jag är aldrig helt övertygad.	Inneboende sannolikhet med skepsis (Inneb sann + skepsis)	75,5
Trovärdigheten av Wikipedias artiklar är beroende av hur många gånger de har blivit redigerade. Både antal redigerare och antal gånger den redigerats har betydelse för artikelns trovärdighet.	Mångfald och noggrannhet	69,1
Det ger en artikel på Wikipedia en viss trovärdighet om den är fri från grammatiska fel.	Språk	60,6
Det ger en artikel på Wikipedia en viss trovärdighet om den skrivs utifrån en objektiv syn.	Opartiskhet	60,6
Ett verktyg jag använder mig av för att utvärdera om en artikel på Wikipedia är trovärdig är att se hur artikeln ser ut på andra språk jag är kunnig i för att jämföra om versionerna stämmer överens med varandra.	Jämförelse mellan internationella artiklar (Jämf mel int artikl)	45,7
Det ger en artikel på Wikipedia en viss trovärdighet när denna rekommenderas eller bedöms positivt från en källa utanför Wikipedia.	Rekommendationer utifrån (Rek utifrån)	42,6
Det ger en artikel på Wikipedia en viss trovärdighet om det framgår när den är uppdaterad.	Uppgifter om uppdatering (Uppg om uppdatering)	41,5
Wikipedias artiklar är oftast nyare än artiklar i andra uppslagsverk. Detta är viktigt för trovärdigheten hos artiklar i vars område nya betydelsefulla uppgifter eller upptäckter kan tänkas ha tillkommit under senaste tiden.	Nyhetsregeln	38,3
Ett verktyg jag använder mig av för att utvärdera om en artikel på Wikipedia är trovärdig är att se vad som diskuteras om artikeln	Diskussion	27,7
Ett verktyg jag använder mig av för att utvärdera om en artikel på Wikipedia är trovärdig är att se hur många som har redigerat artikeln och hur de har redigerat artikeln.	Redigeringshistorik	26,6
Jag kan se om artiklarna på Wikipedia är trovärdiga utifrån vad jag vet sedan tidigare. Om det låter sannolikt eller logiskt utifrån mina tidigare kunskaper är jag övertygad om att det också är sant.	Inneboende sannolikhet utan skepsis (Inneb sann - skepsis)	23,4
Trovärdigheten av Wikipedias artiklar är beroende av hur många gånger de har blivit redigerade. Ifall artikeln redigerats av många är den mer trovärdig än om bara ett fåtal individer fått ge sin synvinkel.	Mångfald	11,7
Trovärdigheten av Wikipedias artiklar är beroende av hur många gånger de har blivit redigerade. Ifall artikeln redigerats många gånger är den mer trovärdig än om bara ett fåtal ändringar gjorts sedan artikeln skapades.	Noggrannhet	5,3
Ett verktyg jag använder mig av för att utvärdera om en artikel på Wikipedia är trovärdig är att kontrollera profiler för dem som är medlemmar på Wikipedia för de artiklar som är aktuella för utvärdering.	Profiler	2,1

Tabell 1: Redovisning av respondenternas användning av kriterier i hierarkisk ordning

Som nämnts tidigare i uppsatsen är kriteriet som berör källhänvisning det som används mest av respondenterna. Då vi i enkäten sedan bad deltagarna i undersökningen ange hur stor vikt de olika kriterierna har för dem när de bedömer artiklars trovärdighet på Wikipedia, var det dessutom fler som valde alternativet ”Mycket viktigt” när kriteriet *källhänvisning* beskrevs än då något av de övriga kriterierna presenterades. Att se till artikelns källhänvisning är alltså inte bara det bedömningskriterium som används mest av den studerade gruppen, utan även det som ses som det mest pålitliga verktyget för att utläsa trovärdighet i en källkritisk situation av det här slaget. Lite under 75 % svarade att de ser bedömning av Wikipedia-artiklar utifrån källhänvisning som mycket viktigt (lite mer än 20 % svarade att de såg kriteriet ifråga som ganska viktigt). Detta är en förhållandevis mycket hög andel. Det näst mest använda kriteriet, att man i den här källkritiska situationen bedömer trovärdighet med tidigare kunskap som grund, ses jämförelsevis som mycket viktigt av endast hälften av de tillfrågade. Även om en stor andel, tre fjärdedelar av respondenterna, svarade att de använder sig av den kunskap de har sedan tidigare för att bedöma trovärdighet (motsvaras av kriteriet *inneboende sannolikhet*), var den betydelse de gav denna källkritiska metod väsentligt lägre än den de gav det mest använda kriteriet. Nästan 20 % färre valde beskrivningen ”Mycket viktigt” ifråga om betydelse av tillit till egen kunskap än som valde detta alternativ på viktskalan ifråga om *källhänvisning*.

Även om en förhållandevis stor mängd respondenter svarade att de använder sig av kriteriet *inneboende sannolikhet* (med olika grader av skepsis), fastställer vår undersökning att många av respondenterna bedömer att det är otillräckligt att stödja sig på endast tidigare införskaffad kunskap. Fastän det är oundvikligt att till viss del använda sig av tidigare vetenskap och utbildning för att bedöma kvalitet på Wikipedia, ses inte detta av eleverna som tillräckligt. Ungefär en fjärdedel, en minoritet av de tillfrågade respondenterna, svarade att de är helt övertygade om att artikeln är trovärdig genom att använda sig av sin egen kunskap och att jämföra artikeln med denna. Samtliga av de övriga tillfrågade menade att detta aldrig borde vara skäl nog att bli helt övertygad.

Vidare visade enkätundersökningen att nära 70 % av de tillfrågade använder sig av kriteriet *mångfald och noggrannhet*. Det innebär att de anser att det krävs både många redigeringar och många individuella användare som redigerar en artikel för att dess trovärdighet ska öka. Det är färre som utvärderar artiklars trovärdighet på Wikipedia genom att kontrollera att de är grammatiskt och språkligt korrekt skrivna. Ca 60 % av respondenterna svarade att de använder sig av detta kriterium. Dock var det en anmärkningsvärt stor andel, nästan hälften av de tillfrågade, som ansåg att det språk och den grammatik som en artikel uppvisar är mycket viktigt. Jämförelsevis var det en fjärdedel som svarade att kriteriet *mångfald och noggrannhet* var mycket viktigt. Varannan respondent svarade att de anser att en kombination av dessa två källkritiska aspekter är ganska viktiga.

Exakt lika många som använder kriteriet *språk* använder sig av kriteriet som täcker *opartiskhet*. Mer än hälften av tillfrågade gymnasieelever tycker att detta är ett mycket viktigt kriterium och mer än var femte av de tillfrågade tycker att det är ett ganska viktigt kriterium. Undersökningen visade att det i den här frågan var dubbelt så många som såg

detta kriterium som mycket viktigt än som tillskrev sådan vikt till kriteriet *jämförelse mellan internationella artiklar*. Det är också en betydligt mindre andel som använder sig av detta sistnämnda kriterium. Färre än hälften av gymnasieeleverna utvärderar en artikels trovärdighet genom att jämföra fakta i andra språks versioner. Runt en tredjedel ser detta som mycket viktigt i sammanhanget. Ännu färre, under en fjärdedel, tillskriver *rekommendationer utifrån* denna grad av vikt i en källkritisk situation av detta slag. Uppskattningsvis var det 43 % som svarade att i det fall de källkritiskt granskar en artikel på Wikipedia har det betydelse för dess trovärdighet ifall den rekommenderats eller bedömts positivt utifrån. En procent färre angav att när de utvärderar Wikipedia kontrollerar de när artiklarna är uppdaterade (benämns i Diagram 2 som *uppgifter om uppdatering*). Omkring 16 % av respondenterna såg detta som mycket viktigt. Ännu några procentandelar färre använder sig av kriteriet där de kontrollerar artikelns färskhet, alltså hur nyligen ny information lagts till dess innehåll, vilket motsvarar kriteriet *nyhetsregeln*. De ser detta som viktigt då trovärdigheten hos artiklar vars område nya betydelsefulla eller upptäckter kan tänkas ha tillkommit under senaste tiden. Detta kriterium är sammanbundet med kriteriet som berör kontrollering av uppdatering och den betydelse respondenterna tillskriver uppdatering gäller således även detta svarsalternativ.

Resterande kriterier används av en låg andel av respondenterna. I undersökningen kom det fram att drygt en tredjedel av respondenterna kontrollerar hur diskussionen går kring en särskild artikel för att göra en uppskattning av dess nivå av trovärdighet. Något under en tredjedel svarade att de kontrollerar hur redigeringshistoriken ser ut för en särskild artikel för att kunna avgöra dess grad av kvalitet. Det var dock fler som använde sig av kriterierna *diskussion* respektive *redigeringshistorik* än som använde sig av kriteriet *profiler*. Detta kriterium innebär att man genom kontroll av medlemsprofiler kan man dra slutsatser om medlemmen verkar trovärdig, vilket ger mer trovärdighet åt artikeln denna medlem skrivit. Uppemot 59 % anser att detta kriterium inte alls är viktigt.

6.3 Andra kriterier respondenterna använder sig av

Utöver de fasta kriterier vi hade utformat fanns det en öppen fråga där gymnasieeleverna kunde skriva om de använder sig av andra kriterier för att utvärdera källor på Wikipedia. Denna fråga formulerades kortfattat: *Andra kriterier jag använder mig av*.

De kriterier som flest gånger togs upp av gymnasieeleverna var sådana som hade att göra med källor som går att finna utanför artikeltexten. Dessa togs upp i lite under tre fjärdedelar av svaren i det öppna svarsfältet för andra kriterier utöver de fasta (24 stycken svar av totalt 33). Bland dessa svar svarade över hälften (17) att de såg en kontrollering med källor som inte finns med i artikelns källhänvisning som avgörande för utvärdering av dess trovärdighet. Tre svar av dem som tog upp vikten av att jämföra med andra källor gick att likställa med det fasta kriteriet källhänvisning, vilket också är det främsta kriteriet bland samtliga respondenter. De tre respondenter som refererade till detta kriterium såg ett lämpligt användande av detta som så betydelsefullt att de i det öppna svarsfältet förklarade hur de använde sig av kriteriet ifråga. De förtydligade i sina svar att de inte bara undersökte att artikeln byggde på auktoritativa källor som fanns redogjorda för i

dess källhänvisning, utan att de även var noga med att gå till dessa källor och kontrollera vad som stod i dem. Vikten av detta tillvägagångssätt var underförstått i vår definition av kriteriet för källhänvisning, men det är belysande att de såg vikten av rätt tillvägagångssätt vid användning av detta kriterium som så viktigt att de valde att betona det i detta öppna svarsfält.

6.4 Artiklars auktoritet

Den sista frågan i enkätundersökningen har ett öppet svarsfält. Frågan vi ställde här var: *Är artiklar inom vissa områden (jämför exempelvis artiklar inom samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga och estetiska kunskapsområdet) mer trovärdiga än andra? Argumentera i så fall kort varför.*

Efter alla enkäter insamlats fann vi att drygt tre fjärdedelar (40 av 54) av dem som fyllde i det öppna svarsfältet hade en klar uppfattning i frågan. Denna andel ställde sig antingen för eller emot att vilket kunskapsområde som artikeln täcker har betydelse för den trovärdighet man kan tillskriva till dess innehåll. Dessa respondenter går att dela in i två läger, *pro* eller *contra* påståendet att kunskapsområde spelar denna roll på Wikipedia, varav vardera sida var mer eller mindre lika omfattande i antal. De som stod för *pro* utgjordes av 45 % (18) och de som stod för *contra* uppgick 55 % (22) av respondenterna. Av de 54 respondenter som fyllde i detta svarsfält svarade ca 17 % (9) att de inte visste ifall påståendet var sant eller falskt och de resterande svaren undvek att klargöra var de stod i frågan. Det rör sig alltså om en minoritet av respondenterna som svarade att de inte har en uppfattning i frågan. Vad gäller de kunskapsområden som diskuterades i detta öppna svarsfält var det främst det naturvetenskapliga som togs upp och till vilket det gavs argument för förhållandevis högre trovärdighet, men vi kommer inte att fördjupa oss i dessa uppgifter här, utan återkommer för att ge en fullständig bild av detta i nästa kapitel.

7 Analys och diskussion av resultat

7.1 Gymnasieungdomars användning av Wikipedia

Vi hade förväntat oss att bara ett fåtal elever i varje klass aldrig använder sig av Wikipedia. Vidare hade vi förväntat oss att åtminstone hälften av de tillfrågade använder sig av online-encyklopedin vid fler tillfällen än ungefär en gång i månaden. Det visade sig att Wikipedia är använt i större utsträckning än så. Det var drygt 50 % som svarade att de använder Wikipedia en eller fler gånger i veckan. Med undantag av endast en av de deltagande använde samtliga i undersökningen sig av Wikipedia och mer än två tredjedelar av dem använde sidan fler gånger än en gång i månaden. Den största andelen i undersökningen, mer än 25 % av de tillfrågade, svarade i enkäten att de använder Wikipedia två till tre gånger i veckan.

Vad gäller användning av kriterier var vår hypotes att i fallet Wikipedia förlitar sig huvuddelen av gymnasieeleverna till sin egen auktoritet och bedömer informationens sannolikhet utifrån den kunskap de hittills ackumulerat. Undersökningen ger indikationer på att vår hypotes var riktig. En klar indikation på att gymnasieelever faktiskt förlitar sig till sin egen förmåga att bedöma en källas auktoritet är det höga procentantal som fäster stor vikt vid en självständig utvärdering av innehållets inneboende sannolikhet. Dock var detta kriterium inte det främsta, vilket var *källhänvisning*.

Kanske det mest kärnfulla besked vår undersökning gav var att det tycks finnas en diskrepans mellan gymnasieungdomarnas metoder för att bedöma Wikipedias material och de metoder som rekommenderas av experter inom området. Lih, Korfiatis et al., Luyt, Brändle – alla är dessa forskare överens om att det främsta kriteriet för att bedöma kvalitet på Wikipedia är att se till antal redigerare och redigeringar. Detta kriterium, vilket egentligen är en kombination av två kriterier: *mångfald* och *noggrannhet*, är dock det som ungdomarna i vår undersökning först i tredje hand skulle använda sig av. Ställd i en källkritisk situation som denna skulle de i första hand undersöka Wikipedia-artikeln källförteckning, i andra hand hur rimligt dess innehåll ter sig i deras ögon. Först i tredje hand skulle de göra sig en uppfattning om artikelns omfattning ifråga om antal redigeringar och redigerare.

Att ungdomarna i undersökningen till viss del, medvetet eller ej, följer vad experter skulle råda dem till är naturligtvis positivt. Men då vi ser till vilka kriterier de värderar högst i fråga om att bedöma kvalitet om de får rangordna kriteriernas betydelse i en viktskala blir det tydligt att diskrepansen i verkligheten är långt större än i teorin. Mer än hälften av respondenterna värderar sin egen förmåga att bedöma artikeln utifrån dess *inneboende sannolikhet* som mycket viktigt för att kunna bestämma hur trovärdig den är. Vid frågan om hur viktig redigeringsprocessen är och att resultatet är det som huvuddelen av redigerarna kunnat enas om vara sant svarade i jämförelse bara en fjärdedel av respondenterna att detta var mycket viktigt. Ännu mer markant är skillnaden mellan vad experter anser om föredömlig källkritik i fallet Wikipedia när vi ser till hur högt de

värderar artikelns källhänvisningar: nästan tre fjärdedelar svarade här att de såg detta som mycket viktigt.

Vad gäller kriteriet jämförelse mellan internationella artiklar hade vi väntat oss att det skulle vara fler gymnasieelever som använder sig av detta. Vi såg detta som sannolikt då det är ett enkelt kriterium att använda sig av och då det går snabbt att kontrollera de engelska artiklarna. Att alla gymnasieelever har tillräckligt god kunskap i engelska för att kunna göra en sådan jämförelse. Bland våra respondenter var det dock mindre än hälften som brukade göra en sådan trovärdighetsbedömning vid användande av Wikipedia.

7.2 Gymnasieungdomars vanor sett ur källkritiska perspektiv

7.2.1 Wikipedia som startpunkt

I bägge svarsfälten kom det fram att det finns en vana hos åtminstone en del av gymnasieeleverna att använda sig av Wikipedia som startpunkt för att sätta sig in i ett ämne. Här följer några exempel på hur de uttryckte denna vana.

”Jag använder aldrig Wikipedia omfattande, utan ofta om saker jag kan lite om.”

”Jag använder ofta Wikipedia för att sätta in mig i ett nytt ämne och läsa på och bilda mig en uppfattning. Därefter brukar jag dubbelkolla på något annat ställe: Internet eller böcker.”

”Eftersom alla som vill får skriva på Wikipedia ska man tvivla på allt som står. Men de flesta artiklar ger en lättläst grund i ämnet man letar efter.”

Jim Wales, Wikipedias grundare, har i uttalanden gjort det klart för ungdomar att de endast ska använda Wikipedia som en startpunkt, inte att inkludera det i sin källförteckning som en slutgiltig källa. Bra Wikipedia-artiklar har länkar till auktoritativa källor och skolungdomar bör dra fördel av dessa, anser han (Mangu-Ward 2007, s. 23). Wikipedia är alltså värdefull för att skapa sig en uppfattning om någots bakgrund (Nielsen 2008, s. 4) och kan således av lärare och bibliotekarier definieras som en plats man kan gå till för att få bakgrundsfakta om ett nytt ämne. Många ansvarsfulla Wikipedia-redigerare förser sina artiklar med långa listor av citerade verk och länkar till fortsatt läsning om ett ämne. Wikipedia kan leda dess användare till källor av hög kvalitet. Vad Wikipedia inte ska användas till är akademisk forskning, vilket det även varnas för på webbplatsen (Johnson 2007, s. 51).

Wilson menar att vi erkänner att det finns generalister, människor till vilka vi vänder oss för råd i ett vitt spektrum av frågor, mycket vidare än vad de gör anspråk att vara specialister inom.

It is to the generalist, for example, that one has to turn for advice on how to treat competing specialties; it is no good asking the specialists. The people whose views on social, political, and ethical matters we value most are unlikely to be people who speak strictly as specialists and only on questions falling within the scope of specialty. (Wilson 1983, s. 28)

Av detta kan vi sluta oss till att i egenskap av att i de flesta områden vara en plats där vi finner information framtagen av generalister har Wikipedia en viktig – om än begränsad – funktion att fylla. Inom kontroversiella områden där det inte råder konsensus och där uppfattningar är i konflikt med varandra kan vi vända oss till generalister för att få en inblick och egen uppfattning om frågan. Skillnaden här är att om vi följer Wilsons resonemang förväntar vi oss att specialisterna har god grund för sina påståenden. När vi vänder oss till generalisterna gör vi det däremot utan förväntningar om att vi kan lita på allt de säger. Istället räknar vi med att bli erbjudna en översiktlig introduktion i ämnet eller att få veta vilka olika uppfattningar som finns i en fråga. Efter att vi vänt oss till en källa som är sammanställd av en eller flera generalister är det upp till oss själva att utifrån vår tidigare kunskap bedöma vad som är riktigt och har störst inneboende sannolikhet.

En stor andel av gymnasieeleverna som deltog i undersökningen agerar vid bedömning av artiklars trovärdighet på Wikipedia med det förnuft som rekommenderas av journalister (Johnson 2007, s. 45-53; Mangu-Ward 2007, s. 18-29) och informationsforskare (Nielsen 2008). Experter inom källkritik (Wilson 1983; Doyle och Hammond 2006) menar att då vi är medvetna om att det inte är en auktoritativ källa vi vänder oss till utan att dess upphovsman mycket väl kan vara en generalist och inte en specialist, är det nödvändigt att använda sig av kriteriet inneboende sannolikhet. Dock menar samma experter att även då vi förlitar oss till specialister måste vi ha samma försiktighet. Enkätundersökningen ger en viss antydning om att det hos gymnasieelever finns en utbredd medvetenhet om att man aldrig bör lita blint på en ensam källa och att vara misstänksam i alla källkritiska situationer där det endast finns en källa, inte bara i användandet av Wikipedia.

“Läsa det någon annanstans. Använd alltid mer än en källa på Internet.”

”Jag gör en kontroll med andra källor. Man ska aldrig förlita sig på en källa, oavsett vilken det är.”

7.2.2 Jämförelse med andra källor

Av de 40 som fyllde i det öppna svarsfältet i frågan om vilka andra kriterier de använder sig av gick 33 att se som kriterier för utvärdering av trovärdighet. Av dessa 33 svar gick 24 att hänföra till vikten av att jämföra med andra källor. Här följer tre exempel av dessa 24 formuleringar.

”Jag använder aldrig Wikipedia som ensam källa. Många gånger kollar jag om det finns någon annan, mer lämplig källa. Annars är ne.se en sida jag använder flitigt.”

”Om den svenska sida har för lite fakta kan man kolla den engelska som har betydligt mer. Jag använder aldrig enbart Wikipedia som källa.”

”Jag jämför alltid med många olika källor. Blandar böcker och Internet mm för att själv få en uppfattning om hur allt ligger till.”

Som vi nämnt i resultatredovisningen var jämförelse med andra källor det mest använda kriteriet bland respondenterna. Nästan samtliga tillfrågade använder sig av detta kriterium

och just detta kriterium benämndes som mycket viktigt av en högre andel respondenter än något annat. Detta överensstämmer med Kooperativa institutets undersökning om gymnasieelevers användning av Internet i skolarbeten. Förutom att undersökningens resultat pekar på att elever i allt större utsträckning använder sig av Internet i skolarbeten framkom att ”det vanligaste sättet att kontrollera om information är korrekt är att jämföra information från olika webbplatser”. Vid frågan hur gymnasieeleverna kontrollerar Internetkällor nämner 65 % att de jämför med olika webbplatser och 57 % jämför med tryckta källor (Kooperativa institutet 2006).

Det höga antal som ser detta kriterium som avgörande står i välbalanserad proportion till det höga värde experter ger denna del av den källkritiska processen. Wilson understryker att om vi finner en källa som förefaller säga oss det vi vill veta är det inte tillräckligt att man tar denna källa på allvar. Man behöver även vara medveten om att det kan finnas andra källor som förtjänar att tas på ännu större allvar (Wilson 1983, s. 170). Internet underlättar processen att bekräfta en källa med andra oberoende källor, vilket är väsentligt för att undvika ensidig syn eller bristande insyn i den fråga man använder källforskningen till. I Wikipedias fall innebär detta att faktafel i artiklarna blir betydligt mindre markanta om det finns länkar till de primärkällor från vilka informationen i respektive artikel har hämtats (Geser 2007, s. 69).

Den svenska skolbibliotekarien Hanna Johansson menar att man i en genomarbetad informationshämtning samlar in fakta från olika källor som sedan sammanställs till ett eget arbete. Detta implicerar att man jämför fakta från olika källor och i denna process är således varken Wikipedia eller någon annan källa tillräcklig i sig själv (Johansson 2007, s. 28-29). Som visats tidigare (i 6.2.2) finns det en viss medvetenhet om detta bland respondenterna. Undersökningen avsåg inte att mäta hur utbredd denna medvetenhet är och därför kan inga mer långtgående slutsatser om detta dras än vad som redan gjorts. Dock måste det ses som en positiv indikation på en viss förekomst av gott källkritiskt tänkande att flera respondenter oberoende av varandra uppvisar att de har god kännedom om detta.

7.2.3 Inneboende sannolikhet

I det öppna svarsfältet där respondenterna kunde skriva om andra kriterier de använder sig av tog sex stycken självmant upp värdet av att jämföra det de läser med vad de vet sedan tidigare för att uppskatta artikelns trovärdighet. Här följer några exempel:

”Jämföra faktan jag hittar med andra källor och tidigare kunskaper.”

”Tidigare egen kunskap.”

”Egen kunskap. Jag söker oftast saker på Wikipedia som jag har lite egen kunskap om, eller för att se om det som skrivs stämmer enligt mig.”

Enkätundersökningen skulle visa hur stor del av respondenterna som bedömde artiklars trovärdighet utifrån artiklarnas innehållsmässiga inneboende sannolikhet. Vår hypotes, att en hög andel förlitar till sin egen förmåga att bedöma och använder detta som kriterium

vid utvärderingen av Wikipediaartiklars trovärdighet, visade sig stämma överens med resultatet vi fick ut av undersökningen. Dessutom ser de detta kriterium som ett av de viktigaste. Vid frågan om hur viktigt det är att artikeln de utvärderar låter rimlig i förhållande till tidigare kunskaper svarade ca 55 % att detta var mycket viktigt och 43 % att det var ganska viktigt. Av de deltagande i undersökningen använde sig ungefär tre fjärdedelar av kriteriet inneboende sannolikhet med skepsis. Denna andel av eleverna är alltså av uppfattningen att deras förmåga att bedöma är värdefull men inte tillräckligt tillförlitlig för att avgöra informationens trovärdighet. Detta motsvarar rekommendationer från experter som Doyle och Hammond (2006, s. 56-70). Att övriga tillfrågade såg informationens inneboende sannolikhet som fullgott bevis för att artikeln uppvisar en fullkomligt sann bild är tecken på avsaknad av kritiskt tänkande. Dessa elever, en fjärdedel av de tillfrågade, blev helt övertygade av en artikel om texten uppvisade sannolikhet utifrån deras tidigare kunskap. Wilson menar att vi inte kan undvika att vara medvetna om ifall innehållet i en text är sannolikt eller osannolikt och ge eller undanhålla auktoritet i enlighet med detta. Att nöja sig med den första källa man kommer över endast för att de fakta som den presenterar verkar sannolika är dock ett tecken på godtrogenhet (Wilson 1983, s. 170). I linje med detta resonemang är den tidigare nämnda andelen respondenter som blir övertygade utan vidare konsultering ett mått på omfattningen av godtrogenhet bland de ungdomar som undersökningen gäller.

7.2.4 Språk och grammatik

I det öppna svarsfältet för andra kriterier blev det tydligt att språk och grammatik även användes som bedömningskriterium för en Wikipedia-artikels trovärdighet.

”Jag kollar meningsbyggnaden. En trovärdig text är formellt skriven och innehåller ingen slang eller talspråkssvenska.”

”Jag ser till siffror, årtal, halter, procent. Är de realistiska eller har jag redan sedan tidigare andra siffror som skiljer sig? Språket är en nyckel.”

”Källor och att artikeln är välformulerad och inte för kortfattad.”

Vi hade förväntat oss att en stor del av gymnasieeleverna i undersökningen tar med språk och grammatik i beräkningen när de utvärderar en artikels kvalitet. Vi hade dock inte väntat oss att en så stor andel av respondenterna ger just dessa kvalitetsindikatorer större vikt än många andra viktiga kriterier. Långt mer än hälften använder sig av detta kriterium och nästan hälften av de tillfrågade benämner detta som mycket viktigt. Detta är en lika stor andel som använder sig av kriteriet för att utläsa opartiskhet. Den höga andelen som lägger stor vikt vid grammatik vid utvärdering av kvalitet överensstämmer med resultatet av en undersökning gjord 2005 av Ann-Britt Enochsson vilket bekräftar vår undersöknings reliabilitet. Enochsson sökte med denna undersökning få fram vilka färdigheter som är nödvändiga vid informationssökning på Internet, samt fastställa vad ungdomars perspektiv är i denna fråga. Förutom att klargöra att ungdomar i högre grad än väntat betonar vikten av elementär datorkunskap och kritiskt tänkande visade undersökningen att de fäster särskilt stor vikt vid språkfärdigheter (Enochsson 2005).

7.2.5 Opartiskhet

Hanna Johansson är försiktig med att kritisera Wikipedias brist på objektivitet då hon poängterar att även ämnesexperter bakom tryckta uppslagsverk är präglade av sin kultur och sina referensramar (2007, s. 29). Enligt Theresa Knott som är en Wikipedia-administratör stationerad i London, kan det dock hända att de som bidrar till Wikipedias innehåll försöker få sitt bidrag att luta åt den riktning som bäst representerar sin egen synvinkel (Erwin 2005). Många gymnasieungdomar som deltog i undersökningen visade sig vara medvetna om hur Wikipedias system ger utrymmer för partiskhet. I de öppna svarsfälten kommer objektivitetens och partiskhetens betydelse i gymnasieungdomarnas källkritiska syn på Wikipedia fram ett flertal gånger.

”Försöka upptäcka ev. vinklingar, tendenser till partiskhet, uteslutande viss information etc.”

”Jag kontrollerar om artikeln är objektiv eller inte.”

”I vissa artiklar spelar ju objektiviteten stor roll.”

Vad vi uppfattar som objektivt sant är en fråga om vad vi uppfattar som sann kunskap. Wilson uppmärksammar i *Second-hand knowledge* att en fråga inom ett visst kunskapsområde kan vara besvarad bortom tvivel för en grupp, men ses som öppen och obesvarad av en annan. Man är i dessa fall intresserad av frågans status och vänder sig till kognitiva auktoriteter för att bli upplyst om frågan är besvarad eller inte. Wilson understryker dessutom att varken kunskap eller åsikter är nödvändigtvis permanenta förhållanden: Det som ses som en besvarad fråga kan efter en viss tid öppnas igen, och omvänt kan en obesvarad fråga bli besvarad och stängd för diskussion (Wilson 1983, s. 16-17).

Wilson gör oss även medvetna om att produktionen av kunskap är en ständig process, att väldigt lite är hugget i sten. Han skriver att hellre än att se publicerade verk som kunskapsbidrag bör vi se dem som uppbyggandet av en allmän diskussion förd av medlemmar i olika fackområden i vilka förslag görs och ibland ignoreras helt och hållet och ibland accepteras, ibland motsägs av annorlunda förslag, ibland modifierade och accepterade i den modifierade formen. Genom den allmänna konversationen bestående av publicerade uppsatser och böcker och genom privat konversation och reflektion i olika ”communities”, framkommer ibland kunskap. Publicerade verk ändrar den kollektiva opinionen hos en specialiserad grupp. Man kan således mäta kunskapsbidragets storlek efter hur stor förändring som skett i denna kollektiva opinion (Wilson 1983, s. 47). Detta är viktigt, då en allmän diskussion om vad som är sann kunskap speglar hur denna kollektiva opinion hos specialiserade grupper omformas med tiden. Liksom är fallet med Wikipedia finns det ofta i verkligheten inte en sanning som en specialist inom ett fackområde har monopol på, utan många som strider mot varandra. I många av dessa områden är det den kollektiva opinionen hos specialister om vad som enligt deras expertis är mest sannolikt som bestämmer vad vi sedan uppfattar som sant. Då de teorier

allmänheten ska ställa sig till kompileras i ett begränsat utrymme får av tradition områden som inte stöds av empiriska bevis mindre utrymme än kunskap som empiriskt bevisats och etablerats som obestridliga fakta. Således är information om pseudovetenskapliga områden mycket begränsad i traditionella uppslagsverk och allmänheten får mindre att ta ställning till än om alternativa teorier presenterats. Svängningar i synsätt, ständigt rörliga debatter och pseudovetenskapliga teorier innebär inte ett problem för Wikipedia då dess enorma omfång innebär att allt som av tillräckligt många ses som värdefull information finns med i online-encyklopedin. Att en artikel kan vara inkonsekvent i förhållande till vad den presenterade i en tidigare version och kan skifta i åskådningssätt från ett tillfälle till ett annat behöver inte alla gånger innebära ett problem vid användning av Wikipedia. Många gånger kan en medvetenhet om detta förhållande och att det avspeglar hur kunskap formas i verkligheten bland fackkunniga, utgöra en möjlighet för dess användare att själva avgöra i ett omdiskuterat ämne eller i en obesvarad fråga.

7.2.6 Mångfald och noggrannhet

Av Lihs undersökning framgår det att de artiklar som konsekvent hade bäst kvalitet och rykte var de som behandlar ämnen med utbredd allmänt intresse.

The assumption is that a well-accepted set of general interest subjects in Wikipedia should be in good standing and reputation, because they have been heavily visited and edited by many different users on the Internet. Therefore, the number of edits and number of unique editors for this set of benchmark articles provides a good indicator of a "high level of quality" within the Wikipedia project. (Lih 2004, s. 8)

Artiklar som svarar mot ett intresse eller en nyfikenhet hos ett stort antal människor redigeras av fler individer än artiklar av mindre allmänt intresse som har färre läsare. Som exempel kan nämnas att biografiska artiklar om personer med ringa anspråk på inflytande över det kollektiva medvetandet, som regel är av betydligt sämre kvalitet än de som behandlar inflytelserika personer som fler är intresserade av och vill läsa om. Av Lihs undersökning kan vi sluta oss till att eftersom den kunskap läsare främst understödjer är den som rör de ämnen som intresserar dem, är de både mer villiga och kvalificerade att ändra, rätta och lägga till uppgifter då de läser om de ämnen som faller inom deras individuella intresseområden.

En undersökning utförd av Andreas Brändle 2006, där han använde sig av en modell kallad "topic-attention-quality model", visade att antalet användare som redigerar och lägger till information är den i hög grad viktigaste faktorn för att förutsäga kvalitet (Luyt et al. 2008, s. 319). Slutsatsen av detta är att vid en jämförelse mellan mångfald och noggrannhet bör individer som gör en källkritisk bedömning av artiklar på Wikipedia lägga större vikt vid mångfald. Om vi ser till resultatet av vår undersökning och gör denna jämförelse ser vi att våra respondenters värdering motsvarar det tillvägagångssätt som Brändles undersökning understödjer. Resultatet av vår undersökning visade att en större andel värderade kriteriet mångfald högre än noggrannhet. Av deltagarna i enkätundersökningen valde ca 12 % svarsalternativet som motsvarar mångfald. Om vi jämför detta med hur många som valde svarsalternativet för noggrannhet, vilka uppgick i

ungefär 5 %, märker vi att fler av deltagarna ser mångfald som ett viktigare kriterium i sin utvärdering av kvalitet på Wikipedia.

Emedan ovanstående procentantal får det att verka som om en väldigt liten del av respondenterna använder sig av kriterierna *mångfald och noggrannhet*, kommer det i resultatet för nästa svarsalternativ fram att en övervägande stor del använder sig av bägge dessa kriterier. Av resultatet kan vi sluta oss till att dessa kriterier används i lika hög grad och att respondenterna ser dem som lika viktiga. Vår undersökning visade att 69 % ansåg att vid bedömning av trovärdighet av en artikel på Wikipedia har både antal redigerare och antal gånger den redigerats betydelse. En fjärdedel av de tillfrågade var dessutom av åsikten att detta kriterium var mycket viktigt.

7.2.7 Rykte

Wilson gör gällande att kognitiv auktoritet utmärks av vi är öppna för och tillåter dess inflytande på hur vi tänker. Som nämnts tidigare är detta ett inflytande man medvetet erkänner som berättigat för att auktoriteten upplevs vara trovärdig (se 1.3.1). Då Wilson utarbetade sin teori om kognitiv auktoritet på 1980-talet, långt innan Internets genombrott och webbplatser öppna för redigering, inbegriper inte de kriterier hans forskning ledde fram till hur man ska utvärdera encyklopedier som växt fram genom kollaborativa system. I *Second-hand knowledge* är Wikipedias närmsta ekvivalent referenslitteratur. Wilson betonar att ett referensverk som upprepade gånger revideras kan ses som en institution i sin egen rätt (för beskrivning av institutionell auktoritet, se 3.2.1.1 samt 4.2). De som är ansvariga för revideringarna kan få sitt rykte från sitt medlemskap i denna institution i högre grad än från sitt arbete och arbetets avspeglning av deras individuella rykte (Wilson 1983, s.169). På Wikipedia är det snarare hur väl arbetet mottagits av webbplatsens community, både om man ser till diskussionen som pågår kring artikeln och om man endast ser till den text som kvarstått oreviderad, som avgör redigerarens meriter och rykte i användarnas ögon. Om man inte ser till vilka redigerare som främst medverkat till artikelns text gör man en uppskattning av artikelns rykte i sig själv, utifrån hur sannolik dess information ter sig utifrån ens tidigare kunskap. Och om man ser till hela Wikipedias rykte som institution måste man ta i beräkning allt material som encyklopedin utgörs av.

Hur en källas rykte utmärker sig bestämmer hur hög grad av auktoritet vi är beredda att tillerkänna denna källa. Rykte har därför en central plats i *Second-hand knowledge* och då vår undersökning bygger på Wilsons teori om kognitiv auktoritet behandlas detta källkritiska element således även omfattande i vår analys av respondenternas svar.

Respondenterna upplever att det finns en disharmoni i Wikipedias till synes gränslösa och kompromisslösa tillgång till information. Denna upplevelse medverkar i högsta grad till att det finns en osäkerhet kring vilket rykte man kan anse vara berättigat. Vissa delar av Wikipedia är skrivna med fackmässig inställning, medan andra uppvisar en oseriös inställning från författarnas sida; en disharmoni i attityd hos redigerarna som återspeglas i respondenternas uppfattning av Wikipedia och som försvårar en enhetlig bild av dess rykte.

”Vissa artiklar är skrivna utan källhänvisning och då vet man att det är författarens egna tankar. Exempel är om man söker på ett ord med uppenbar betydelse, ex glass eller stol.”

”Det är svårare att skriva subjektivt om estrars uppbyggnad än om ett politiskt parti eller ett rockband.”

”Artiklar inom populärkultur (tex film, TV, serietidningar) är i regel mer trovärdiga än politiskt aktuella artiklar (tex Israel-konflikten).

En källa som producerar så mycket kunskap inom så skilda områden som de som nämns ovan bör inte få ett enhetligt rykte bland allmänheten. Eftersom Wikipedia bygger på premissen att majoriteten av redigerarna bidrar med ett konstruktivt arbete är det av stor betydelse för Wikipedias rykte att det är långt fler seriösa och utbildade experter som bidrar till dess artiklars innehåll än vandaler, propagandister och vilseledande informatörer. Premissen förutsätter inte bara ”good faith”, att man litar på att de som redigerar vill hjälpa och inte skada Wikipedia, utan även att det är mer sannolikt att de som bidrar med information i högre andel består av experter än av oinformerade individer, samt att fler informerade individer har större chans att få sina bidrag accepterade. Faktum är att 51 % av välvilliga och kompetenta redigerare skulle vara tillräckligt för att sätta en ackumulerande process i rörelse som skulle leda till gradvist heltäckande förbättring av Wikipedia. Detta beror på att på lång sikt är det mer sannolikt att ”bra innehåll” läggs in och att ”dåligt innehåll” korrigeras eller rensas bort. Dock innebär så låg procentandel av välvilliga och seriösa inlägg i jämförelse med destruktiva att förbättringsprocessen skulle gå mycket långsamt fram. Härav följer att antagandet om att Wikipedia kan producera kunskap vars trovärdighet kan mäta sig med professionellt utarbetade encyklopedier bygger på ett antagande om att procentandelen kompetenta och välvilliga redigerare som bidrar med information är relativt stor (Geser 2007, s. 25-26). Huvuddelen av respondenterna har tillräckligt mycket overseende med disharmonin i seriositet och faran för vandalism för att använda sig av Wikipedia 2-3 gånger i veckan. Av detta sluter vi oss till att dessa respondenter, som medger en så hög frekvens av användning som det ovan nämnda, tilldelar Wikipedia relativt gott rykte. Vi drar här slutsatsen att respondenterna antar att Wikipedia konstrueras av en högre andel individer som producerar kunskap av hög kvalitet än individer som producerar kunskap med låg kvalitet. Dock visar försiktigheten som uttrycks i huvuddelen av svaren i de öppna svarsfälten att i respondenternas ögon är procentandelen av bra kunskapsproduktion i förhållande till dålig inte tillräckligt hög för att göra Wikipedias utbud av kunskap jämförbar med den som presenteras i professionellt utarbetade encyklopedier såsom Encyclopedia Britannica.

Även om en del av dem som redigerar och bidrar med nytt material på Wikipedia har utbildning inom området de skriver om och kan tillerkännas samma nivå av expertis som de som är yrkesverksamma på Encyclopedia Britannica, rör sig detta om en mycket liten minoritet. De flesta som skriver på Wikipedia gör det för att de är intresserade av ämnet och självständigt tillskansat sig information om det. Det framgår även av undersökningar att majoriteten av dem som redigerar inte endast riktar in sig på ett område, även om det naturligtvis finns denna typ av redigerare också. Det verkar alltså som om urtypen av dem som bidrar mest till Wikipedias material och som håller projektet levande och

fungerande är generalister. Om detta är sant, kan man då någonsin tala om Wikipedia som en auktoritativ källa med gott rykte? För att en källa ska kunna uppbära gott rykte krävs att den är en kognitiv auktoritet för oss, att vi litar på den för att den är författad av någon som specialiserat sig på det ämne den behandlar. Mycket riktigt har Wikipedia också bland de flesta dåligt rykte vad gäller trovärdighet, vilket säkerligen hänger samman med basen av generalister projektet bygger på. Men desto mer har säkerligen att göra med risken användarna av Wikipedia alltid måste ta att artikeln de läser har utsatts för vandalism.

Dock har undersökningar gjorda av IBM visat att fall av vandalism normalt sätt togs bort från webbplatsen inom fem minuter (Waldman 2004). Bland våra respondenter visade det sig även finnas en medvetenhet om denna effektivitet. I det öppna svarsfältet för frågan om artiklar inom vissa områden är mer trovärdiga än andra skrev en respondent ”Nej – man kan aldrig veta vilka som har redigerat eftersom alla medlemmar har tillgång till att ändra på sidan. Dock brukar oseriösa ändringar snabbt ändras tillbaka.”

En annan undersökning, gjord av tidskriften *Nature* år 2005, jämförde vetenskapliga artiklar i *Encyclopedia Britannica* och Wikipedia och framhöll att den förstnämnda encyklopedin endast var marginellt mer exakt (Poe 2006). Vidare är ledande forskare inom det relativt nya forskningsområdet *open source networks* (nätverk med öppet innehåll som kan redigeras av en stor massa) av meningen att de flesta kommersiella encyklopedier på nätet inte är bättre än Wikipedia i någon observerbar dimension (Benkler 2006, s. 168). Ytterligare en indikation på att Wikipedias rykte har förbättrats under senare år är att i januari 2007 fick uttrycket ”according to Wikipedia” 740 000 träffar på Google, jämfört med bara 22 000 träffar i maj 2005 (Geser 2007, s. 10).

Det finns många tecken på Wikipedias popularitet bland folk i allmänhet och hur utbredd dess användning är. Ett tecken som kanske är tydligare än något annat är att Wikipedia kommit in i det engelska språket och används till och med ibland som verb (*Did you Wikipedia it?*) och personligt pronomen (*Wikipedians*), vilket är en klar indikation på framgång på Internet (Mangu-Ward 2007). I vår undersökning avslöjades hur stor användningen var av Wikipedia av att vi under pilotundersökningen inte behövde förklara vad Wikipedia var en enda gång till respondenterna vi delade ut enkäterna till. Vår undersökning visade sedan även att samtliga 94 respondenter var medvetna om vad Wikipedia var och att endast en av dem aldrig använde sig av online-encyklopedin ifråga.

7.3 *Gymnasieungdomars kunskapssyn och Wikipedias kunskapsområden*

7.3.1 *Gymnasieungdomars kunskapssyn vid användning av Wikipedia*

Sedan upplysningstiden har encyklopedins utveckling präglats av tanken om att objektiva observationer och logiskt tänkande gör att vi lär oss mer och mer om hur verkligheten är beskaffad och att vi kan nå en universell kunskap som är oberoende av speciella perspektiv eller åskådningssätt. Medan postmodernistisk syn gör gällande att kunskap är instabil, fragmenterad och föränderlig ska kunskap enligt modernistisk epistemologi (kunskapsteori) vara bestämd och verifierbar. I Wikipedias fall skulle detta innebära att

det antingen är en spegelbild av den postmodernistiska bilden av verkligheten, där det inte finns någon säker objektiv sanning, eller att det rör sig om en avspeglning av det modernistiska synsättet och att det finns en universell och neutral kunskap. Frågan om Wikipedias trovärdighet är central avsett om sättet på vilket dess kunskapsproduktion sker bekräftar den postmodernistiska tanken om ständigt föränderlig kunskap eller den modernistiska epistemologin, i vilken vägen till kunskap kännetecknas av en rad kontroller och verifieringar varigenom man kan nå en sann bild av verkligheten. Wilsons teori om att vi uppfattar att kunskap kan verifieras som giltig eller inte motsvarar dock i högre grad det modernistiska synsättet än det postmodernistiska. Även den modernistiska tanken om att kontroller och verifiering verkar som en garanti för högre grad av sanningsenlighet eller kvalité, motsvarar Wilsons teori om att kognitiv auktoritet är graderbar och beroende av olika intresseområden (Nemeshajmer och Stjärne Nordqvist 2006, s. 24-37).

I enkätundersökningens sista fråga som vi försedde med ett öppet svarsfält, där respondenterna kunde utveckla sina tankar och argumentera för sin åsikt, behandlades betydelsen av kunskapssyn i ett sammanhang där man söker kunskap på Wikipedia. Frågan vi ställde var om vissa kunskapsområden var mer trovärdiga än andra på Wikipedia. Diskussionen kring en kollektivt skapad källas trovärdighet förbands således i detta område av enkäten med ett epistemologiskt perspektiv. Vad vi ville utreda här var huruvida kunskapssynen hos en individ i 18 eller 19 års ålder påverkade den grad av trovärdighet han eller hon brukar tillskriva Wikipedias artiklar, i meningen att om denna individ är övertygad om att det finns sann kunskap, i vilket område anser han eller hon då att denna sanning främst går att finna?

Ungdomarna var av allt att döma var splittrade vad gäller denna fråga. Lite mer än hälften av dem som har en uppfattning i frågan menar att artiklar inom vissa kunskapsområden är mer trovärdiga än andra. Här dominerar den naturvetenskapliga kunskapen bland respondenterna som den som ses som förhållandevis mer trovärdig. Nästan hälften av de övriga som har en uppfattning i frågan skrev att de inte ser någon skillnad mellan kunskapsområdena. Att det är en sådan uppdelning mellan två halvor är intressant då det indikerar att det hos gymnasieungdomarna idag inte råder konsensus i frågan om kunskap inom vissa kunskapsfält i högre grad är sannare och i större utsträckning mer bevisbar än inom andra.

Svarsfältet ifråga fylldes i av 56 av deltagarna i undersökningen, vilket kan jämföras med att 40 svarade i det öppna svarsfältet för frågan om de använder sig av andra kriterier. Av dessa 56 var det bara nio som svarade att de inte visste och sju vilka inte gick att utläsa var de stod i just denna fråga. Det var 22 respondenter som angav att ett kunskapsområde inte var mer trovärdigt än något annat och av dessa utvecklade ungefär en fjärdedel sina tankar i den här frågan. Här är några exempel:

”Ser ingen skillnad mellan kunskapsområdena. Dock är det ytliga enklare att kontrollera. Djupgående naturvetenskapsteorier kräver mycket förkunskap för att kunna syna.”

”Eftersom jag använder Wikipedia mest för natur- samhällsvetenskapliga ärenden anser jag att de är någorlunda likvärdigt trovärdiga.”

”Nej, det kan variera mycket mellan olika ämnen inom samma kunskapsområde.”

Av de 56 svar vi fick in gjorde 18 gällande att vissa kunskapsämnen var mer trovärdiga än andra på Wikipedia. Samtliga 18 redogjorde här för sina tankar och argumenterade för sin åsikt. En majoritet av dessa var av åsikten att domäner som föll inom den naturvetenskapliga kategorin hade artiklar av större trovärdighet än andra domäner. Det var 11 stycken som argumenterade för detta förhållande. Här följer några belysande exempel av deras argument:

”Jag tror mest på naturvetenskapliga artiklar, då dessa ger minst svängrum för personliga åsikter.”

”Det finns inga givna sanningar inom samhällsvetenskapen på samma sätt som inom naturvetenskapen. Dock tror jag att det är i vilken utsträckning ämnet är kontroversiellt som avgör.”

”Humanistiska ämnen är inte lika trovärdiga, då dessa är mer ”svävande”, inte lika ”konkret” fakta som tex naturvetenskapliga ämnen.”

Tre respondenter hävdade att artiklar inom det estetiska ämnesområdet är mest trovärdiga.

”Estetiska är mest trovärdiga då fler är insatta i exempelvis bandet eller dansen än vad många är inom naturvetenskap.”

”Artiklar inom populärkultur (tex film, TV, serietidningar) är i regel mer trovärdiga än politiskt aktuella artiklar (tex Israel-konflikten).”

”Det känns mer trovärdigt inom estetiska områden eftersom det är svårare att missförstå fakta inom dessa.”

Av de resterande fyra bland dem som var av uppfattningen anser att vissa kunskapsområden har mer trovärdighet än andra, nämnde endast en specifikt vilka kunskapsområden det rör sig om. Denna respondent skrev att samhälls- och naturvetenskapliga artiklar är mer trovärdiga än andra, och ger som anledning till detta att folk som är kunniga inom området formulerar bättre. De övriga tre var inte lika specifika i sina svar, men de är viktiga att begrunda då de pekar på en vanlig uppfattning att Wikipedia-artiklars trovärdighet är beroende av vilken sorts kunskap de behandlar.

”Etiska och religiösa artiklar är mindre trovärdiga eftersom de skrivs av folk som har dess bakgrund oftast.”

”Ju mindre komplicerat ämne artikeln tar upp, desto mer trovärdigt.”

”Ämnen som kan vara känsliga (religion, pågående krig etc) tycker jag verkar vara svårare att lita på eftersom det finns så många skilda syner på detta.”

7.3.2 Villkor för kognitiv auktoritet inom Wikipedias kunskapsområden

Vår undersökning indikerar att år 2008 används Wikipedia av nära nog samtliga gymnasieungdomar i åldern 18-19, om än i vitt skilda syften och i mycket skiftande utbredning. Att de ser de av Wikipedias artiklar de hämtar information från som tillräckligt opartiska för att sätta sig in i eller utöka sin kunskap om ett ämne visar att de ger Wikipedia viss kognitiv auktoritet. Man menar att då många bidrar till en artikel blir denna mer pålitlig och speciellt om det stora antal redigerare som bidrar med information är insatta i ämnet de skriver om. Att vara insatt blir därmed synonymt med att vara kompetent att uttala sig om ämnet ifråga. Vi ser härmed att de två faktorer som trovärdighet bygger på, pålitlighet och kompetens (Wilson 1983, s. 14-15), fylls av Wikipedia, men inte villkorslöst. Respondenterna antyder i sina öppna svar att vissa kunskapsområden är mer värnade om och bevakade än andra och att detta ger dem högre trovärdighet. Alla svar som vittnar om detta tyder på att när gymnasieungdomar läser en Wikipedia-artikel använder de sig av sin egna förnuftsmässiga förmåga att kategorisera ämnen i olika kunskapsområden för att få en uppfattning om hur god grund artikelförfattarna kan ha. En av respondenterna skrev att artiklar inom det estetiska kunskapsområdet är ”mest trovärdiga då fler är insatta” i detta än inom det naturvetenskapliga kunskapsområdet. Denna kommentar till trots ses i allmänhet artiklar inom naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga områden som mer trovärdiga för ”de kollas nog av fler människor än mindre viktiga artiklar”.

Vi menar att graden av kognitiv auktoritet en artikel på Wikipedia tillskrivs av en gymnasieelev i den ålder som undersökningen gäller är beroende av en rad villkor. Huruvida en artikel har hög eller låg nivå av kognitiv auktoritet och potentiellt ingår i den fond av kognitiva auktoriteter som har inflytande på hur gymnasieeleven tänker (se 1.3.1) är således beroende på hur väl artikeln motsvarar dessa villkor. Då en gymnasieelev bedömer artikelns trovärdighet och öppnar eller stänger möjligheten för den att uppbära kognitiv auktoritet drar han eller hon en självständig, förnuftsmässig slutsats om kunskapsområdet i vilken artikeln ingår. Denna slutsats är beroende inte bara av antal redigerare som gymnasieeleven anser sannolikt står bakom artikeln och bevakar den. Gymnasieelevens slutsats är även i högsta grad beroende av hur antagligt det är, i hans eller hennes ögon, att artikelns redigerare är ovilliga att missleda på grund av att de tillsammans värnar om ämnet de behandlar. Om artikeln som utvärderas täcker populärkultur, natur- eller samhällsvetenskap och om redigerarna värnar om ämnet av personligt intresse och identifikation med genren, fältet eller facket som artikeln ingår i, är därmed villkor vilka den som utvärderar dess trovärdighet måste ta hänsyn till.

8 Slutsatser

Resultatet av undersökningen vittnar om medvetenhet om det källkritiska hantverket bland gymnasieeleverna, men visar en ofullständig bild av verkligheten. Vi är medvetna om att en viss felmarginal bör föreligga och att respondenterna i praktiken förmodligen inte tillämpar samma källkritiska strategi i den utsträckning som de angivit. Dock anser vi (av anledningar angivna i 4.1, 4.2 och 4.3) att denna felmarginal inte bör vara av avgörande betydelse vad beträffar de tydligaste tendenserna som gått att utläsa, och att den därför inte påverkar de slutsatser vi kan dra av undersökningen. Därmed kan slutsatserna av den här undersökningen, trots dess begränsning, tjäna som användbara bidrag i den växande fonden av ackumulerade forskningsresultat om Wikipedia, en tillökning som tillåter framtida mer djuplodande granskning att starta vid en något djupare utgångspunkt än tidigare.

Utöver frågan om användande av källkritiska kriterier kommer vi kortfattat att behandla frågan om Wikipedias kognitiva auktoritet. Vår undersökning kan endast kan förse oss med måttliga indikationer om hur det förhåller sig i den här frågan. Dock är indikationerna vi kunnat utläsa värdefulla för framtida forskning som ger ett klarare svar om huruvida Wikipedia har något inflytande på gymnasieungdomar som kan benämnas som kognitiv auktoritet. De slutsatser som här följer klargör att dessa indikationer är av intresse för alla användare av Wikipedia, samt för lärare i källkritik och för forskare inom informationsvetenskap som söker vidare förståelse av ungdomars uppfattning vad gäller Wikipedia och auktoritet.

8.1 Kriterier

För att värdera artiklars trovärdighet på Wikipedia är *källhänvisning* det mest använda kriteriet bland de gymnasieelever vi studerat. Med källhänvisning menas att det finns källor till informationen som finns i artikeln och att dessa källor bör vara auktoritativa för att artikeln ska kunna ses som trovärdig. Efter detta kriterium är det mest använda *inneboende sannolikhet*, det vill säga att eleverna granskar artikelns inneboende sannolikhet i förhållande till vad de vet sedan tidigare. Det tredje i ordningen av de mest använda kriterierna är Lihs kriterium *mångfald och noggrannhet*, att värdera trovärdighet utifrån antal redigeringar och individer som deltagit i redigeringsarbetet. Därefter används två kriterier i lika hög grad: *språk* och *opartiskhet*. Dessa fem kriterier är de enda av de 11 vi presenterat som har en andel på över 50 %, vilket innebär att mer än hälften av de tillfrågade använder sig av vardera av dessa kriterier.

Vad gäller den vikt de tillfrågade tillskriver vardera av dessa två sistnämnda kriterier märker vi att trots att de används lika mycket värderas de olika. Att kontrollera ifall artikeln skrivits utifrån en objektiv, alltså opartisk, syn ses som betydligt mer viktigt än att kontrollera dess grammatiska korrekthet. En andel på drygt 60 % såg opartiskhet som mycket viktigt medan ca 46 % såg grammatik som mycket viktigt vad gäller bedömning av trovärdighet. Ett annat resultat av undersökningen som berör värdering av varje

kriteriums vikt är att det tredje mest använda kriteriet, kontrollering av mångfald och noggrannhet, bara hade en andel på något under en fjärdedel som såg detta som mycket viktigt. Den andel som såg detta kriterium som ganska viktigt uppgick i ca 44 % medan den övriga andelen på 32 % var jämt uppdelade mellan inte särskilt viktigt och inte alls viktigt. Vad gäller det mest använda kriteriet, källhänvisning, var det nästan tre fjärdedelar av de tillfrågade som såg detta som mycket viktigt. Angående det näst mest använda kriteriet var det ca 55 % som ansåg det var mycket viktigt att granska artikelns inneboende sannolikhet.

8.2 Konsekvens för utbildning i källkritik

Trots att undersökningen gällde ungdomar som går i gymnasiet har dess resultat störst betydelse för bibliotekarier på universitet och högskolor. Eleverna som deltog i enkätundersökningen var bara några månader från att ta studenten och vi valde ut klasser som läser inriktningar vilka har hög nivå av vidareutbildning. Genom att förstå hur gymnasieungdomar utvärderar information på nätet kan högskolebibliotekarier få den beredskap de behöver för att handskas med framtida studenter (Lorenzon 2001, s. 152). Wikipedias genomslagskraft bland unga har visat sig vara markant. Uppkomsten av kollektiva webbplatser befäster behovet att hjälpa unga biblioteksanvändare i deras utveckling av sina egna färdigheter i kritiskt tänkande. ”Att hjälpa användarna att lära sig känna igen visuella och intellektuella signaler som assisterar dem då de ska bestämma sanningshalten av en källa ... är oundgängligt om de ska bli kompetenta självständiga researchers” (Johnson 2007, s. 47). Att göra ungdomar självständiga i sin informationssökning ser vi som eftersträvansvärt. Medan gymnasieungdomar onekligen försöker göra självständiga utvärderingar då de i källor på nätet möter synsätt som skiljer sig från varandra, bygger de flesta av dessa bara på ytlig kontextuell information (Kolstø 2001, s. 899).

Informationen vi här har presenterat om vad ungdomar baserar sin bedömning på då de värderar källors trovärdighet på Wikipedia ger bibliotekarier och lärare en anvisning om en rådande tendens i denna fråga. Undersökningen tycks peka på att i de fall där ungdomar inte använder sig av viktiga kriterier kan detta bero på att de antingen inte fått lära sig att använda dem eller att de saknar insikt om varför dessa utvärderingsmetoder är effektiva och värdefulla. Vår undersökning anger vilka områden ungdomars källkritiska metoder vid användning av Wikipedia skiljer sig från experters. I utbildning i källkritik bör experters råd i just dessa områden prioriteras.

En klar definition av och insyn i ett koncept som används i så stor utsträckning av ungdomar som här visats har stor betydelse för den tillförsikt experter i informationssökning och undervisare i källkritik upplever att de har till sin egen förmåga att vara rådgivare i frågor som rör Wikipedia och tillit. Vad gäller olika undervisares inställning till Wikipedia är det oundvikligt att begrunda paralleller som dragits mellan Wikipedia och bibliotek (se 2.3.2), då bägge är platser där kunskap tillgängliggörs gratis. Att jämföra Wikipedia med ett bibliotek är att endast se till den demokratiska aspekten som Waldman betonade vikten av (se 5.4) och man fäster då uppmärksamheten på dess neutralitet, öppenhet och mångfald. Men om man ser till kvalitet brister denna jämförelse.

Inte förrän en artikel accepteras av en auktoritativ institution som fullvärdig i sitt ämne och sedan blir låst (dvs. att ytterligare redigering förutom i artikelns diskussionsdel ej längre är möjlig) kan informationen på Wikipedia jämföras med innehåll av auktoritativt erkänd kvalitet som man kan finna på ett demokratiskt inrättat bibliotek.

Insyn i den komplikation Wikipedia innebär för den källkritiska individen bygger på medvetenhet om de brister som Wikipedia har utöver de som nämndes i det öppna svarsfältet i enkätundersökningen. För det första: Det finns ingen säker grund för tillit. Användaren måste leva med misstanken om att vilken artikel de än läser nyligen kan ha utsatts för vandalism eller att det i det rådande ögonblicket finns nyligen gjorda faktafel som ännu inte rättats av en mer auktoritativ eller ansvarstagande användare. För det andra: Wikipedias obeständighet. På grund av dess permanenta modifikationer är denna online-encyklopedi i ett perpetuellt föränderligt tillstånd som gör det svårt att citera från den då man alltid måste indikera exakt tidpunkt då man hämtade en viss version av en artikel. För det tredje: Organisationer och individer är alltmer benägna att manipulera material på Wikipedia i enlighet med sina intressen och preferenser. För det fjärde finns det en brist i den process i vilken kunskap på Wikipedia produceras. Artiklarna är produkter av en anonym kollektiv process som bygger på obetalt frivilligt samarbete. Detta har som konsekvens att artiklarna ständigt ökar i antal och omfattning, vilket förutsätter oavbrutet underhållsarbete (maintenance work) utförd av hela Wikipedias community (Geser 2007, s. 64-68).

Ytterligare en aspekt att beakta angående Wikipedia och kvalitet, utöver ovan nämnda underliggande problematik i källkritiska bedömningsgrunder, är att då artiklarna framkommer efter en demokratisk röstningsprocess vilar deras legitimitet och accepterande på att deltagarna i processen har nått ett visst samförstånd. Hur detta samförstånd ser ut beror helt och hållet på den grupp som för tillfället fört förhandlandet och kompromissandet som konstruerandet av en artikel innebär. En annan anonym grupp skulle innebära andra åsikter, andra kompromisser och en annan konsensus om vad som kan presenteras som allmänt vedertaget faktum (Geser 2007, s. 45).

8.3 Frågan om Wikipedias kognitiva auktoritet bland gymnasieungdomar

Av tidigare presenterade procentandelar att döma ger vår undersökning indikationer om att ungdomarna ifråga inte är av uppfattningen att Wikipedia är helt utan auktoritet. Ifall de skulle vara av denna åsikt, skulle de bedöma samtliga artiklar inom Wikipedia som helt utan tillförlitlighet och att inga gradskillnader i trovärdighet existerar. Då vi frågade om de såg vissa kunskapsområden som Wikipedia täcker (och därmed artiklarna inom dessa områden) som mer trovärdiga än andra, svarade respondenterna att de kunde se gradskillnad i trovärdighet. Dessa gradskillnader var ofta stora. Att vissa artiklar på det här sättet ses som betydligt mer tillförlitliga än andra indikerar därmed att gymnasieungdomarna tillskriver Wikipedia viss grad av åtminstone områdesbunden kognitiv auktoritet.

Att Wikipedia till viss del influerar hur respondenterna tänker på ett sätt som speglar auktoritativa källors influens innebär alltså att de ser på Wikipedia som om denna online-

encyklopedi har viss auktoritet. Detta korrelerar inte med vad experter anser om Wikipedia och därmed inte heller hur de rekommenderar att man ska se på Wikipedia och vad man ska vara medveten om under användande av denna Internet-källa. Vi har i denna uppsats observerat att olika bibliotekarier kritiserar Wikipedias kvalitet. Men att Wikipedia har brist på auktoritet (se 2.1) innebär inte att den inte har någon auktoritet alls. Faktumet att Wikipedia saknar auktoritativa textförfattare (se 3.3) innebär likaledes inte att det inte finns textförfattare på Wikipedia som har fackkunskap om det de skriver om och lika hög nivå av auktoritet som textförfattare av traditionella källor. Även om vi måste var försiktiga med slutsatser dragna av den begränsade forskning vi gjort kan vi av de svar vi fått kunnat utläsa vissa indikationer gällande gymnasieungdomarnas uppfattning i fråga om huruvida Wikipedia kan tillskrivas auktoritet eller inte. Resultatet av denna sista del av undersökningen pekar på att många av respondenterna ser vissa kunskapsområden som mer trovärdiga än andra och att de när det gäller Wikipedia i högre grad kan lita på vad som står skrivet inom dessa områden än vid läsning och användande av artiklar utanför dessa. Vår slutsats är här att även om såväl experterna som gymnasieungdomarna betonar Wikipedias bristande kvalitet, finns en stark antydning om att de vid viss användning av Wikipedia tillerkänner det viss kvalitet och viss kognitiv auktoritet. Dock måste det göras mer omfattande undersökningar om gymnasieelevers syn på Wikipedia innan det kan konstateras att den bild vi fått fram angående Wikipedias kognitiva auktoritet, motsvarar en bild som är representativ för huvuddelen av denna grupp.

8.4 Förslag till fortsatt forskning

Som visats i flera undersökningar är antal bidragande användare av en artikel på Wikipedia nära sammankopplat med dess kvalitet (Luyt 2008; Brändle 2006; Lih 2004). Av detta kan vi dra slutsatsen att om vi skulle göra en jämförelse mellan exempelvis tyska och svenska Wikipedia, skulle den tyska versionen i flesta fall vara av långt högre kvalitet, då de har betydligt fler bidragande användare. Skulle man sedan göra samma jämförelse mellan tyska och engelska versionen av Wikipedia, skulle den engelska vinna stort i kvalitet, då antal engelsktalande användare vida överstiger alla andra. En intressant undersökning skulle vara att mäta hur mycket de olika språkbundna versionerna av Wikipedia skiljer sig från varandra ifråga om kvalitetsnivå.

Redan i vår pilotstudie framkom från en av respondenterna önskemålet att vi skulle undersöka närmare vad man använder Wikipedia till. Resonemanget här är att syftet med att använda sig av ett verktyg avgör hur väl man använder sig av det. De som resonerar efter den här linjen har full legitimitet för sina påståenden. Att vi valt att begränsa vår analys och att inte beakta frågan utifrån den här synvinkeln förminskar inte värdet av att få svar på frågan. I tidigare uppsatser har man även ställt frågan om hur stor Wikipedias täckning är i förhållande till andra encyklopedier och kommit fram till intressanta resultat som berättigar fortsatt forskning. En särskilt avslöjande slutsats som gjorts är att Wikipedia är anmärkningsvärt stark i vissa naturvetenskapsområden, men inte alls lika stark i humanistiska ämnen eller samhällsvetenskap. Värt att beakta vad gäller denna slutsats är erfarenheten att, "If an encyclopedia is only as good as its weakest areas, it is important to identify these weaknesses" (Halavais och Lackaff 2008, s. 431).

Hög frekvens av användande av ett visst kriterium kan ha samband med att man använder Wikipedia till något som kräver större kontroll av pålitlighet. De som inte använder Wikipedia till saker som kräver lika hög grad av kontroll av pålitlighet kan utgöra den grupp som har lägre frekvens eller som inte använder kriteriet eller inte ser kriteriet som viktigt. Detta har inte studerats i vår undersökning men kan vara av betydelse och intressant att studera vidare i framtiden.

9 Sammanfattning

Wikipedia är en ny form av informationskälla. Till skillnad från tidigare källor produceras informationen i denna encyklopedi både kollaborativt och anonymt. Wikipedia fordrar nya verktyg för att kritiskt kunna avgöra nivå av trovärdighet. Med kunskap om detta kan vi förstå hur vi agerar och hur vi borde agera vid självständig utvärdering av dess öppna innehåll. Denna uppsats har gett en inblick i hur en stor del av dess användare förhåller sig till detta innehåll, som utgörs av bidrag och modifieringar gjorda av användarna själva.

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka och analysera hur gymnasieungdomar bedömer Wikipedias trovärdighet. Vår första frågeställning berör just detta medan vår andra söker få svar på frågan om i vilka källkritiska områden denna bedömning skiljer sig från experter i informationsvetenskap. Den tredje och sista frågan sökte vi i högre grad nå klarhet i än ett exakt svar på. Denna fråga berörde förhållandet mellan respondenternas bedömning av trovärdighet på Wikipedia och deras syn på kunskap. Vi sökte här klargöra ifall skillnader i bedömda grader av trovärdighet hos olika artiklar kunde kopplas till de kunskapsområden artiklarna ingick i.

Det experter anser vara det främsta kriteriet för en artikels kvalitet på Wikipedia är en kombination av dess *mångfald och noggrannhet*. Detta kriterium innebär att ju högre antal av skilda individer som bidragit till en och samma artikel samt ju fler gånger den redigerats, desto högre kvalitet uppvisar denna artikel (Lih 2004, s. 1-31). Detta var inte det främst använda kriteriet bland våra respondenter. För att värdera artiklars trovärdighet på Wikipedia är *källhänvisning* det mest använda kriteriet bland de gymnasieelever vi studerat. I en källkritisk situation där de som deltog i undersökningen bedömer en artikels trovärdighet på Wikipedia skulle de i första hand prioritera artikelns källförteckning för att se vilka källor den stödjer sig på. Före *mångfald och noggrannhet* prioriterar respondenterna även att bedöma artikelns trovärdighet utifrån hur sannolikt innehållet verkar i förhållande till och jämförelse med vad de har kunskap om sedan tidigare. Detta kriterium benämns som *inneboende sannolikhet*. Först därefter i deras prioriteringsordning kontrollerar de artikelns omfattning i form av antal redigerare och gånger den redigerats. Därefter används två kriterier i lika hög grad: *språk* och *opartiskhet*. Dessa fem kriterier är de som används av huvuddelen av respondenterna i vår undersökning.

Vad gäller den vikt de tillfrågade tillskriver de kriterier de använder sig av är det anmärkningsvärt att språk och opartiskhet, som används i lika hög grad, värderas mycket olika. Att en artikel är värderingsfri gavs betydligt högre källkritiskt värde än att den var fri från grammatiska och språkliga fel. Implikationen av detta är att det ses som betydligt mer viktigt att kontrollera ifall artikeln skrivits utifrån en objektiv, opartisk syn än att kontrollera dess grammatiska korrekthet.

Då vi frågade respondenterna om vissa kunskapsområden var mer trovärdiga än andra på Wikipedia råde viss oenighet. En knapp majoritet av respondenterna menade att artiklar

inom vissa kunskapsområden är mer trovärdiga än andra. Här dominerar den naturvetenskapliga kunskapen som den som ses som förhållandevis mer trovärdig. Nästan hälften av resterande respondenter svarade att de inte ser någon skillnad i Wikipedia-artiklars kvalitetsnivå som kan hänföras till det kunskapsområde i vilket den bedömda artikeln ingår. Detta indikerar att det hos gymnasieungdomarna idag inte råder konsensus i frågan om ifall kunskap inom vissa kunskapsfält i högre grad är sannare och i större utsträckning mer bevisbar än inom andra. Det är dock av vikt att vad gäller Wikipedia sett ur ett kunskapsteoretiskt perspektiv var den vanligaste uppfattningen att dess artiklars trovärdighet är beroende av vilken sorts kunskap de behandlar.

Både Wikipedia och bibliotek (se 2.3.2) är platser där kunskap tillgängliggörs gratis. Att paralleller mellan Wikipedia och bibliotek har gjorts har inneburit att man har lagt fokus på de bägges neutralitet, öppenhet och mångfald. Men Wikipedia, som ny organisation, måste utstå fler prövningar innan slutsatser om dess opartiskhet och kvalitet kan dras.

Vid användande av Wikipedia är användaren tvungen att leva med misstanken om att vilken artikel de än läser kan nyligen ha utsatts för vandalism eller att det i det rådande ögonblicket finns nyligen gjorda faktafel som ännu inte rättats av en mer ämneskunnig eller ansvarstagande användare. På grund av dess permanenta modifikationer är denna online-encyklopedi i ett tillstånd som gör det svårt att citera från den då man alltid måste indikera exakt tidpunkt då man hämtade en viss version av en artikel.

Då Wikipedias artiklar framkommer efter en demokratisk röstningsprocess vilar deras legitimitet och acceptering på att deltagarna i processen har nått ett visst samförstånd. Hur detta samförstånd ser ut beror helt och hållet på den grupp som för tillfället fört förhandlandet och kompromissandet som konstruerandet av en artikel innebär.

Källförteckning

- Alexander, Janet E & Tate, Marsha Ann (1999). *Web Wisdom: How to Evaluate and Create Information Quality on the Webb*. London, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Andersen, Heine red. (1994). *Vetenskapsteori och metodlära: En Introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Benkler, Yochai (2006). *The Wealth of Networks, How Social production Transforms Markets and Freedom*. Yale University Press, New Haven and London
- Brändle, A (2006). Too many cooks don't spoil the broth.
<http://meta.wikimedia.org/wiki/Transwiki:Wikimania05/Paper-AB1> [2008-04-15]
- Ciffolilli, Andrea (2003). Phantom authority, self-selective recruitment and retention of members in virtual communities: The case of Wikipedia. *First Monday*, Vol 8, No 12.
- Doyle, Tony & Hammond, John L (2006). Net cred: Evaluating the internet as research source. *Reference Services Review*, vol. 34, no. 1, 2006. sid. 56-70.
- Ejlertsson, Göran (2005). *Enkäten I praktiken: En handbok i enkätmetodik*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Encyclopedia Britannica Online (2008a). Sökord: Wikipedia
<http://search.eb.com/eb/article-9433599> [2008-03-24]
- Encyclopedia Britannica Online (2008b). Sökord: Encyclopedia
<http://search.eb.com/eb/article-9106030> [2008-05-22]
- Enochsson, Ann-Britt (2005). The development of children's web searching skills – a non-linear model. *Information Research*, vol. 11, no. 1, October 2005.
- Erwin, Patrick (2005). Working on the Wikipedia. *Daybreak* (August 16).
<http://www.madison.com/archives/read.php?ref=/wsj/2005/08/16/0508150820.php> [2008-05-14]
- Geser, Hans (2007). From printed to wikified: Sociological aspects of an incipient cultural revolution. http://socio.ch/intcom/t_hgeser16.pdf [2008-02-18]
- Halavais, Alexander & Lackaff, Derek (2008). An analysis of Topical Coverage of Wikipedia. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, s. 429–440.
- Harris, Robert (2007) Evaluating Internet Research Sources.
<http://www.virtualsalt.com/evalu8it.htm> [2008-03-05]
- Houtkoop-Steensra, Hanneke (2000). *Interaction & the Standardized Interview: The Living Questionnaire*. Cambridge University Press, s. 174.

- Johansson, Hanna (2007). Wikipedia – utmaning eller pedagogiskt verktyg. *Datorn i utbildningen*, Nr 3, s. 28-29.
- Johnson, Kay, red. (2007). Collectivism vs. Individualism in a Wiki World. *Serials Review*, vol. 33 issue. 1, s. 45-53.
- Jönsson, Stefan (2008). Källkritik med hjälp av Wikipedia.
http://kollakallan.skolutveckling.se/kallkritik/filmer_kallkritik/ [2008-02-28]
- Kolstø, Stein Dankert (2001). 'To trust or not to trust,...'-pupils' ways of judging information encountered in a socio-scientific issue. *International Journal of Science Education*, vol. 23, no. 9, s. 877-901
- Koopi.se (2006). Svenska gymnasieelevers användning av Internet i skolarbetet.
www.koopi.se/media/texts/undersokningar/undersokning_internetanvandning_i_gymnasieskolan_2006-03-20.pdf [2008-05-14]
- Korfiatis, Nikolaos Th., Marios Poulus & George Bocos (2006). Evaluating authoritative sources using social networks: an insight from Wikipedia. *Online information review*, vol. 30, no. 3, 2006. s. 252-262.
- Leth, Göran & Thurén Torsten (2000). Källkritik för Internet. Stockholm: Stiftelsen för psykologiskt försvar (rapport 177).
- Lih, Andrew (2004). Wikipedia as participatory journalism: Reliable sources? Metrics for evaluating collaborative media as a news resource.
jmssc.hku.hk/faculty/alih/publications/utaustin-2004-wikipedia-rc2.pdf [2008-05-14]
- Lorenzen, Michael (2001). The land of confusion? High school students and their use of World Wide Web for research. *Research Strategies*, 18 (2) 2001, s. 151-163.
- Luyt et al. (2008). Improving Wikipedia's Accuracy: Is Edit Age a Solution? 2007. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, vol. 59, issue 2, 2008. s. 318-330.
- Mangu-Ward, Katherine (2007). Wikipedia and Beyond: Jimmy Wales' sprawling vision. *Reason*, vol. 39, Issue 2, 2007. s. 18-29.
- MemoryArchive (2008). Sökord: The Origins of Wikipedia.
http://www.memoryarchive.org/en/The_Origins_of_Wikipedia%2C_2001%2C_by_Larry_Sanger [2008-05-22]
- Nandra, Ulrika (2006). Gratis nätlexikon får bra betyg. *Svenska Dagbladet*, 30 mars 2006.
- Nationalencyklopedin (2008a). Sökord: community.
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=1475466&i_word=community [2008-05-14]

- Nationalencyklopedin (2008b). Sökord: samhällsvetenskapsprogrammet
http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=samh%E4llsvetenskapsprogrammet&btn_search=S%F6k
 [2008-05-14]
- Nationalencyklopedin (2008c). Sökord: naturvetenskapsprogrammet
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=267609&i_word=naturvetenskap
 sprogrammet [2008-05-14]
- Nemeshajmer, Vladimir & Stjärne Nordqvist, Karin (2006). *I mötet mellan tradition och förändring: Om Wikipedia som encyklopedi*. (Magisteruppsats i Biblioteks- och informationsvetenskap). Borås: Högskolan i Borås.
- Nielsen, Finn Årup (2008). Scientific citations in Wikipedia. *First Monday*, vol. 12, no. 8, 2008.
- Oppenheim, A.N. (1992). *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*. London: Pinter.
- Pink, Daniel H. (2005). The Book Stops Here. *WIRED Magazine*, Issue 13.03.
- Poe, Marshall 2006 The Hive. *Atlantic Monthly* (Sept. 2006).
<http://www.theatlantic.com/doc/200609/wikipedia> [2008-03-20]
- Raymond, Eric (1997). The Cathedral and the Bazaar. *First Monday*, vol. 3, no. 3, 1997.
- Regalado, Mariana (2007). Research Authority in the Age of Google: Equilibrium Sought. <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/regalado.htm> [2008-03-25]
- Schiff, Stacy (2006). Know it all. Can Wikipedia conquer expertise? *The New Yorker*, July 31. http://www.newyorker.com/fact/content/articles/060731fa_fact [2008-02-19]
- Starrin, Bengt, Gerry Larsson, Lars Dahlgren & Sven Styrborn (1991). *Från upptäckt till presentation*. Lund: Studentlitteratur.
- Vaxjo.se (2008). http://www.vaxjo.se/vaxjo_templates/Page.aspx?id=341 [2008-05-14]
- Waldman, Simon. (2004). Who knows? *The Guardian*, 26/10/2004.
<http://www.guardian.co.uk/technology/2004/oct/26/g2.onlinesupplement> [2008-02-20]
- Wikipedia (2008a). Sökord: Virtual community
http://en.wikipedia.org/wiki/Virtual_community [2008-05-14]
- Wikipedia (2008b). Sökord: List of virtual communities
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_virtual_communities [2008-05-14]
- Wikipedia (2008c). Sökord: Wikipedia:Administrators
<http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Administrators> [2008-05-14]

Wilson, Patrick (1983). *Second-hand knowledge: An inquiry into cognitive authority*,
Westport, CT: Greenwood Press.

Bilaga 1: Frågeformulär

Enkätundersökning

Hej! Vi heter Henrik Johansson och Johan Stiel och går sista året på Biblioteks- och informationsprogrammet på Växjö Universitet. I vår magisteruppsats om Wikipedia och trovärdighet ingår en enkätundersökning. Vi uppskattar ert deltagande i denna undersökning som tar ca 10 minuter.

Enkätfrågor

1. Använder du Wikipedia?

- Nej, jag använder det aldrig. *(Resten av frågorna gäller i så fall inte dig, men ange orsak till varför du inte använder Wikipedia innan du lämnar tillbaka enkäten.)*

Orsak: _____

- Ja.

2. Hur ofta använder du Wikipedia?

- Någon eller några gånger per år
 En gång i månaden
 2-3 gånger i månaden
 En gång i veckan
 2-3 gånger i veckan
 Varje dag

3. Vilka kriterier använder du dig av för att utvärdera om Wikipedia är trovärdig? *(Flera svarsalternativ är möjliga.)*

Jag kan se om artiklarna på Wikipedia är trovärdig utifrån vad jag vet sedan tidigare. Om det låter sannolikt eller logiskt utifrån mina tidigare kunskaper

- är jag övertygad om att det också är sant.
 lutar det mot att det är sant men jag är aldrig helt övertygad.

Trovärdigheten av Wikipedias artiklar är beroende av hur många gånger de har blivit redigerade.

- Ifall artikeln redigerats av många är den mer trovärdig än om bara ett fåtal individer fått ge sin synvinkel.
 Ifall artikeln redigerats många gånger är den mer trovärdig än om bara ett fåtal ändringar gjorts sedan artikeln skapades.
 Både antal redigerare och antal gånger den redigerats har betydelse för artikelns trovärdighet.
- Wikipedias artiklar är oftast nyare än artiklar i andra uppslagsverk. Detta är viktigt för trovärdigheten hos artiklar i vars område nya betydelsefulla uppgifter eller upptäckter kan tänkas ha tillkommit under senaste tiden.

Det ger en artikel på Wikipedia en viss trovärdighet

- om den är fri från grammatiska fel.
- om det finns källor till informationen som finns i artikeln.
- om den skrivs utifrån en objektiv syn.
- om det framgår när den är uppdaterad.
- när denna rekommenderas eller bedöms positivt från en källa utanför Wikipedia.

Ett verktyg jag använder mig av för att utvärdera om en artikel på Wikipedia är trovärdig är att

- se vad som diskuteras om artikeln
- se hur många som har redigerat artikeln och hur de har redigerat artikeln.
- kontrollera profiler för dem som är medlemmar på Wikipedia för de artiklar som är aktuella för utvärdering.
- se hur artikeln ser ut på andra språk jag är kunnig i för att jämföra om versionerna stämmer överens med varandra.

Andra kriterier jag använder mig av:

4. Det finns många olika kriterier för att utvärdera hur trovärdig en källa är. Ange nedan hur stor vikt nedanstående kriterier har för dig när du bedömer artiklars trovärdighet på Wikipedia.

Att informationen i artikeln jag vill utvärdera låter rimlig i förhållande till mina tidigare kunskaper.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att artikeln jag utvärderar har gått igenom en redigeringsprocess och att resultatet är det som huvuddelen av redigerarna kunnat enas om vara sant.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att artikeln ifråga rekommenderas eller bedöms positivt från en källa utanför Wikipedia.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att artikeln är fri från grammatiska fel.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att det finns källhänvisningar till informationen i artikeln.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att artikeln skrivs utifrån en objektiv syn.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att det framgår när artikeln senast uppdaterades.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att se hur diskussionerna går kring artikeln.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att kolla artikelns redigeringshistorik för att jämföra olika versioner.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att kolla medlemsprofiler av dem som har medverkat i arbetet med artikeln.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

Att kolla hur artikeln ser ut på andra språk.

- Mycket viktigt
- Ganska viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet

5. Är artiklar inom vissa områden (jämför exempelvis artiklar inom samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga och estetiska kunskapsområdet) mer trovärdiga än andra? Argumentera i så fall kort varför:

Bilaga 2: Rapport

Kognitiv auktoritet och Wikipedia

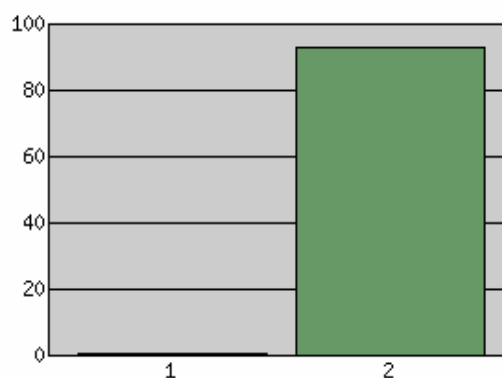
Antal besvarade enkäter: 94

1. Använder du Wikipedia?

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Nej, jag använder det aldrig. (Resten av frågorna gäller i så fall inte dig, men ange orsak till varför du inte använder Wikipedia innan du lämnar tillbaka enkäten.)	1	1.1
2 Ja	93	98.9
Total:	94	100.0

Antal obesvarade: 0

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
1 Nej, jag använder det aldrig. (Resten av frågorna gäller i så fall inte dig, men ange orsak till varför du inte använder Wikipedia innan du lämnar tillbaka enkäten.)	1	1.1	1	1.1
2 Ja	93	98.9	94	100.0
Total:	94	100.0	94	100.0

Antal obesvarade: 0

Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
1.99	0.10	2.00	2.00	2.00

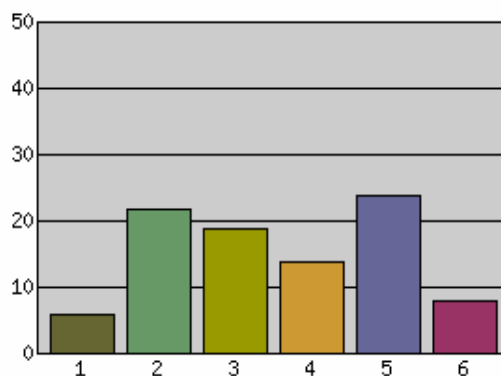
Om svar nej

Svarsalternativ
Jag har aldrig använt det. Tittar inte ens på det.

2. Hur ofta använder du Wikipedia?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Någon eller några gånger per år	6	6.5
2	En gång i månaden	22	23.7
3	2-3 gånger i månaden	19	20.4
4	En gång i veckan	14	15.1
5	2-3 gånger i veckan	24	25.8
6	Varje dag	8	8.6
	Total:	93	100.0
Antal obesvarade: 1			

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Någon eller några gånger per år	6	6.5	6	6.5
En gång i månaden	22	23.7	28	30.1
2-3 gånger i	19	20.4	47	50.5

månaden				
En gång i veckan	14	15.1	61	65.6
2-3 gånger i veckan	24	25.8	85	91.4
Varje dag	8	8.6	93	100.0
Total:	93	100.0	93	100.0
Antal obesvarade: 1				

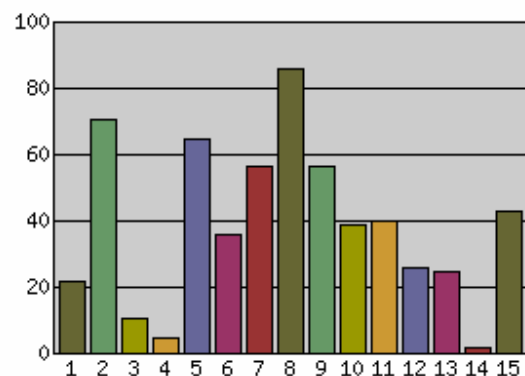
Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
3.56	1.47	3.00	2.00	5.00

3. Vilka kriterier använder du dig av för att utvärdera om Wikipedia är trovärdig? (Flera svarsalternativ är möjliga.)

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	är jag övertygad om att det också är sant.	22	23.4
2	lutar det mot att det är sant men jag är aldrig helt övertygad.	71	75.5
3	Ifall artikeln redigerats av många är den mer trovärdig än om bara ett fåtal individer fått ge sin synvinkel.	11	11.7
4	Ifall artikeln redigerats många gånger är den mer trovärdig än om bara ett fåtal ändringar gjorts sedan artikeln skapades.	5	5.3
5	Både antal redigerare och antal	65	69.1

	gånger den redigerats har betydelse för artikelns trovärdighet.		
6	Wikipedias artiklar är oftast nyare än artiklar i andra uppslagsverk. Detta är viktigt för trovärdigheten hos artiklar i vars område nya betydelsefulla uppgifter eller upptäckter kan tänkas ha tillkommit under senaste tiden.	36	38.3
7	om den är fri från grammatiska fel.	57	60.6
8	om det finns källor till informationen som finns i artikeln.	86	91.5
9	om den skrivs utifrån en objektiv syn.	57	60.6
10	om det framgår när den är uppdaterad.	39	41.5
11	när denna rekommenderas eller bedöms positivt från en källa utanför Wikipedia.	40	42.6
12	se vad som diskuteras om artikeln	26	27.7
13	se hur många som har redigerat artikeln och hur de har redigerat artikeln.	25	26.6
14	kontrollera profiler för dem som är medlemmar på Wikipedia för de artiklar som är	2	2.1

	aktuella för utvärdering.		
15	se hur artikeln ser ut på andra språk jag är kunnig i för att jämföra om versionerna stämmer överens med varandra.	43	45.7

Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
7.69	3.82	8.00	5.00	10.00

4. Andra kriterier jag använder mig av

Svarsalternativ
Läsa det någon annanstans. Använd alltid mer än en källa på internet.
Om de stämmer hyfsat överens med andra artiklar/texter. om det finns källor.
Jag använder aldrig Wikipedia som ensam källa. Många gånger kollar jag om det finns någon annan, mer lämplig källa. Annars är ne.se en sida jag använder flitigt.
Försöka upptäcka ev. vinklingar, tendenser till partiskhet, uteslutande av viss information etc.
Om den svenska sidan har för lite fakta kan man kolla den engelska som har betydligt mer. Jag använder aldrig enbart Wikipedia som källa.
Om det låter rimligt och om det är bra skrivet har det god kvalitet.
Om texten överhuvudtaget är bra skriven. Om texten verkar relevant. Ibland står det helt ologiska saker på Wikipedia.
Jag använder ofta Wikipedia för att sätta mig in i ett nytt ämne och läsa på och bilda mig en uppfattning, därefter brukar jag dubbelkolla på något annat ställe: Internet eller böcker.
Kollar lite snabbt på google vad andra har skrivit.
Kollar med andra källor.
Tidigare egen kunskap.
Jag kollar meningsbyggnaden. En trovärdig text är formellt skriven och innehåller ingen slang eller talspråks-svenska.
Kollar artikelns källor.
Jag är dålig på att göra en utvärdering!

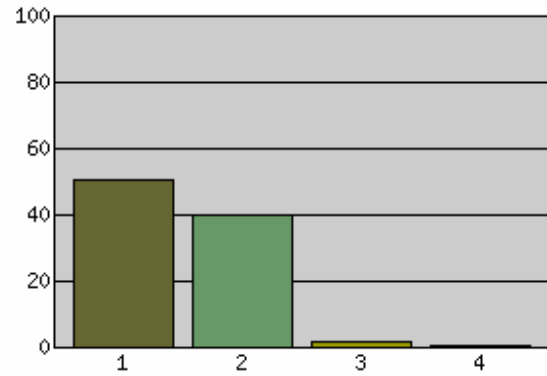
Jag gör en kontroll med andra källor. Man ska aldrig förlita sig på en källa oavsett vilken det är.
Jag bryr mig inte om ifall det är jättetrovärdigt eller inte. Jag använder inte Wikipedia för så viktiga saker.
Jag kontrollerar om artikeln är objektiv eller inte.
Jag är lättlurad och tänker inte så mycket på det.
jämför med andra källor
kollar upp källor men är ändå lite källkritisk
kolla upp vissa delar av den på andra källor som är mer seriösa
Snäva vetenskapliga ämnen har ett större trovärdighetsvärde
google.com
Övriga källor som jag jämför med
Källor
kolla information från andra sidor
Söka fakta
Om informationen stämmer med flera andra källor, websidor och böcker.
om jag känner igen det jag läser i artikeln, dvs om jag har läst det någonannanstans också (en annan källa)
Jämföra faktan jag hittar med andra källor och tidigare kunskaper.
Jag jämför alltid med många olika källor. Blandar böcker och internet mm för att själv få en uppfattning om hur allt ligger till.
Jag ser till siffror, årtal, halter, %. Är det realistiska har jag redan tidaigare andra siffror som skilljer sig? språket är en nyckel
Källor, och att artikeln är välformulerad och inte för kortfattade.
Kollar med andra källor tex uppslagsverk eller andra hemsidor
Jag använder aldrig Wikipeda omfattande, utan ofta om saker jag kan lite om. om man har en sorts förkunskap är det lättare att se hur trovärdig artikeln är
Tittar på om faktan är underbyggd av källor
Jag är bara väldigt misstänksam
Jämföra med informationen från andra källor
Jag kollar oftast inte källorna på Wikipedia om jag inte gör något skolarbete
Egen kunskap, jag söker oftast saker på Wikipedia som ajg ahr lite egen kunskap om, eller för att se om det som skrivs stämmer enligt mig

5. Det finns många olika kriterier för att utvärdera hur trovärdig en källa är. Ange nedan hur stor vikt nedanstående kriterier har för dig när du bedömer artiklars trovärdighet på Wikipedia.

Att informationen i artikeln jag vill utvärdera låter rimlig i förhållande till mina tidigare kunskaper.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	51	54.8
2 Ganska viktigt	40	43.0
3 Inte särskilt viktigt	2	2.2
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	0	0.0
Total:	93	100.0
Antal obesvarade: 1		

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	51	54.8	51	54.8
Ganska viktigt	40	43.0	91	97.8
Inte särskilt viktigt	2	2.2	93	100.0
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	0	0.0	93	100.0
Total:	93	100.0	93	100.0
Antal obesvarade: 1				

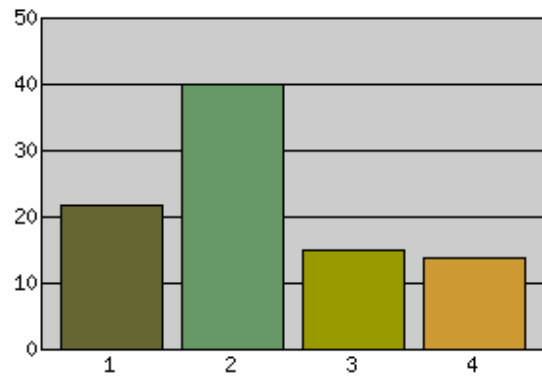
Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
1.47	0.54	1.00	1.00	2.00

Att artikeln jag utvärderar har gått igenom en redigeringsprocess och att resultatet är det som huvuddelen av redigerarna kunnat enas om vara sant.

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Mycket viktigt	22	24.2
2	Ganska viktigt	40	44.0
3	Inte särskilt viktigt	15	16.5
4	Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	14	15.4
Total:		91	100.0
Antal obesvarade: 3			

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	22	24.2	22	24.2
Ganska viktigt	40	44.0	62	68.1
Inte särskilt viktigt	15	16.5	77	84.6
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	14	15.4	91	100.0
Total:	91	100.0	91	100.0
Antal obesvarade: 3				

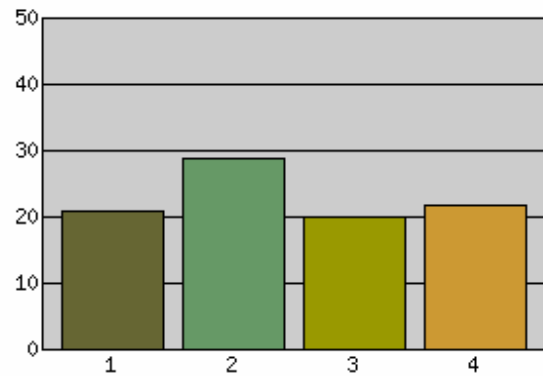
Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
2.23	0.99	2.00	2.00	3.00

Att artikeln ifråga rekommenderas eller bedöms positivt från en källa utanför Wikipedia.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	21	22.8
2 Ganska viktigt	29	31.5
3 Inte särskilt viktigt	20	21.7
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	22	23.9
Total:	92	100.0
Antal obesvarade: 2		

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	21	22.8	21	22.8
Ganska viktigt	29	31.5	50	54.3
Inte särskilt viktigt	20	21.7	70	76.1
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	22	23.9	92	100.0
Total:	92	100.0	92	100.0
Antal obesvarade: 2				

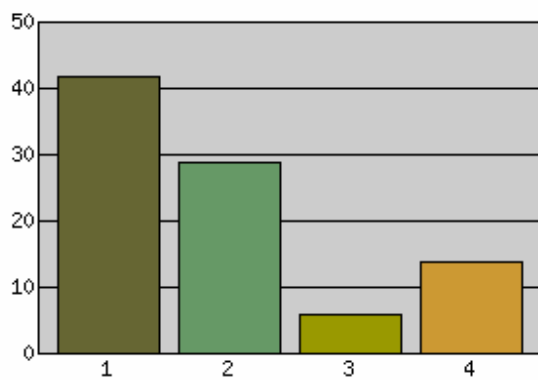
Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
2.47	1.09	2.00	2.00	3.00

Att artikeln är fri från grammatiska fel.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	42	46.2
2 Ganska viktigt	29	31.9
3 Inte särskilt viktigt	6	6.6
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	14	15.4
Total:	91	100.0
Antal obesvarade: 3		

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	42	46.2	42	46.2
Ganska viktigt	29	31.9	71	78.0
Inte särskilt viktigt	6	6.6	77	84.6
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	14	15.4	91	100.0
Total:	91	100.0	91	100.0
Antal obesvarade: 3				

Medelvärde

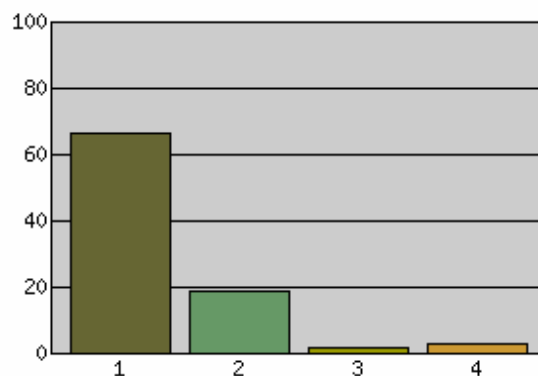
Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
1.91	1.07	2.00	1.00	2.00

Att det finns källhänvisningar till informationen i artikeln.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	67	73.6
2 Ganska viktigt	19	20.9
3 Inte särskilt viktigt	2	2.2
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	3	3.3
Total:	91	100.0

Antal obesvarade: 3

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	67	73.6	67	73.6
Ganska viktigt	19	20.9	86	94.5
Inte särskilt viktigt	2	2.2	88	96.7
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	3	3.3	91	100.0
Total:	91	100.0	91	100.0

Antal obesvarade: 3

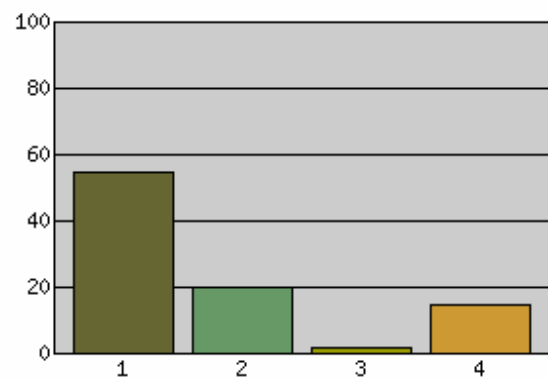
Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
1.35	0.69	1.00	1.00	2.00

Att artikeln skrivs utifrån en objektiv syn.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	55	59.8
2 Ganska viktigt	20	21.7
3 Inte särskilt viktigt	2	2.2
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	15	16.3
Total:	92	100.0
Antal obesvarade: 2		

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	55	59.8	55	59.8
Ganska viktigt	20	21.7	75	81.5
Inte särskilt viktigt	2	2.2	77	83.7
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	15	16.3	92	100.0
Total:	92	100.0	92	100.0
Antal obesvarade: 2				

Medelvärde

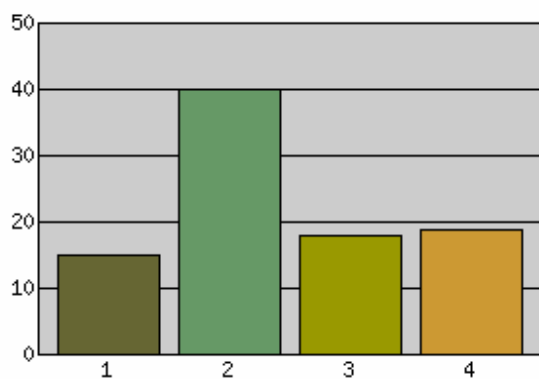
Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
1.75	1.11	1.00	1.00	2.00

Att det framgår när artikeln senast uppdaterades.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	15	16.3
2 Ganska viktigt	40	43.5
3 Inte särskilt viktigt	18	19.6
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	19	20.7
Total:	92	100.0

Antal obesvarade: 2

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	15	16.3	15	16.3
Ganska viktigt	40	43.5	55	59.8
Inte särskilt viktigt	18	19.6	73	79.3

Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	19	20.7	92	100.0
Total:	92	100.0	92	100.0
Antal obesvarade: 2				

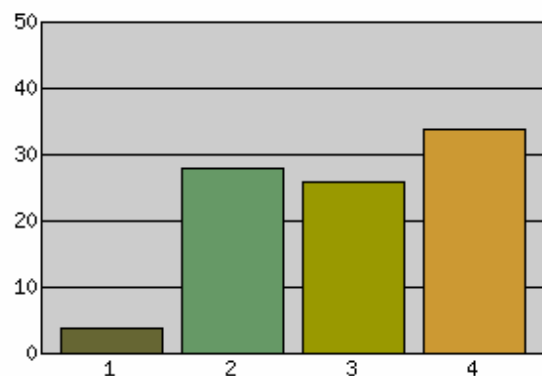
Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
2.45	1.00	2.00	2.00	3.00

Att se hur diskussionerna går kring artikeln.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	4	4.3
2 Ganska viktigt	28	30.4
3 Inte särskilt viktigt	26	28.3
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	34	37.0
Total:	92	100.0
Antal obesvarade: 2		

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	4	4.3	4	4.3
Ganska viktigt	28	30.4	32	34.8
Inte särskilt viktigt	26	28.3	58	63.0
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	34	37.0	92	100.0
Total:	92	100.0	92	100.0
Antal obesvarade: 2				

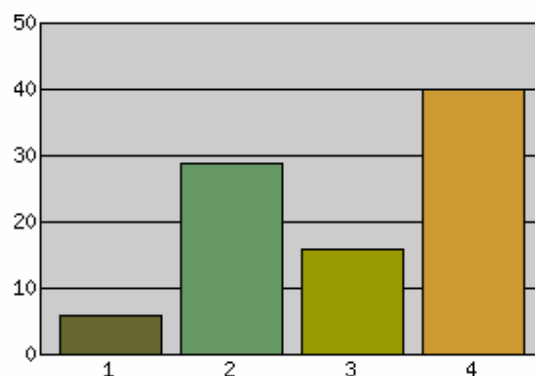
Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
2.98	0.93	3.00	2.00	4.00

Att kolla artikelns redigeringshistorik för att jämföra olika versioner.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	6	6.6
2 Ganska viktigt	29	31.9
3 Inte särskilt viktigt	16	17.6
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	40	44.0
Total:	91	100.0
Antal obesvarade: 3		

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	6	6.6	6	6.6
Ganska viktigt	29	31.9	35	38.5
Inte särskilt viktigt	16	17.6	51	56.0
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	40	44.0	91	100.0
Total:	91	100.0	91	100.0
Antal obesvarade: 3				

Medelvärde

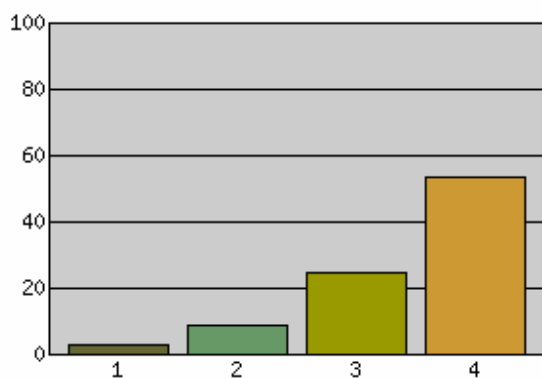
Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
2.99	1.02	3.00	2.00	4.00

Att kolla medlemsprofiler av dem som har medverkat i arbetet med artikeln.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	3	3.3
2 Ganska viktigt	9	9.9
3 Inte särskilt viktigt	25	27.5
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	54	59.3
Total:	91	100.0

Antal obesvarade: 3

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	3	3.3	3	3.3
Ganska viktigt	9	9.9	12	13.2
Inte särskilt viktigt	25	27.5	37	40.7

Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	54	59.3	91	100.0
Total:	91	100.0	91	100.0
Antal obesvarade: 3				

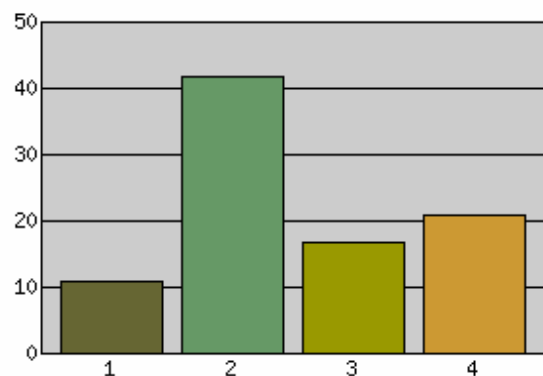
Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
3.43	0.80	4.00	3.00	4.00

Att kolla hur artikeln ser ut på andra språk.

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Mycket viktigt	11	12.1
2 Ganska viktigt	42	46.2
3 Inte särskilt viktigt	17	18.7
4 Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	21	23.1
Total:	91	100.0
Antal obesvarade: 3		

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
Mycket viktigt	11	12.1	11	12.1
Ganska viktigt	42	46.2	53	58.2
Inte särskilt viktigt	17	18.7	70	76.9
Inte alls viktigt/Använder mig ej av kriteriet	21	23.1	91	100.0
Total:	91	100.0	91	100.0
Antal obesvarade: 3				

Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
2.53	0.98	2.00	2.00	3.00

6. Är artiklar inom vissa områden (jämför exempelvis artiklar inom samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga och estetiska kunskapsområdet) mer trovärdiga än andra? Argumentera i så fall kort varför:

Svarsalternativ
Eftersom alla som vill får skriva på wikipedia ska man tvivla på allt som står. Men de flesta artiklar ger en lättläst grund i ämnet man letar efter.
Nej, det tror jag inte.
Jag använder inte Wikipedia på det sättet. Jag kollar mest upp band och artister.
Jag tror mest på naturvetenskapliga artiklar, då dessa ger minst svängrum för personliga åsikter. Det är svårare att skriva subjektivt om estrars uppbyggnad än om ett politiskt parti eller ett rockband.
Man märker genom textens uppbyggnad och genom att jämföra med andra källor hur trovärdig texten är.
Det finns inga givna sanningar inom samhällsvetenskapen på samma sätt som inom naturvetenskapen. Dock tror jag att det är i vilken utsträckning ämnet är kontroversiellt som avgör.
Nej det kan jag inte hävda att jag tycker.
Nej, det är ju olika från fall till fall.
Nej, de är lika osäkra.
Naturvetenskapliga artiklar om exempelvis kemi och fysik tror jag är mer trovärdiga Det är svårare att "hitta på" formler än att hitta på om typ Gustav Vasa.
Rena faktauppgifter är mer trovärdiga än andra saker. De går ju dessutom att kolla upp ifall de stämmer eller ej.
Nej.
Ja, de kollas nog av fler människor än mindre viktiga artiklar, om exempelvis spel osv.
Ser ingen skillnad mellan kunskapsområdena. Dock är det ytliga enklare att kontrollera. Djupgående naturvetenskapsteorier kräver mycket förkunskap för att kunna syna.
Humanistiska ämnen är inte lika trovärdiga, då dessa är mer "svävande!", inte lika "konkret" fakta som tex naturvetenskapliga ämnen.
I vissa artiklar spelar ju objektiviteten stor roll.

Det beror helt och hållet på hur insatt den personen är i själva ämnet.
Det känns mer trovärdigt inom estetiska områden eftersom det är svårare att missförstå fakta inom dessa.
Artiklar inom populärkultur (tex film, TV, serietidningar) är i regel mer trovärdiga än politiskt aktuella artiklar (tex Israel-konflikten).
Nej.
Vet ej.
Nej.
Generellt sett är inga områden mer trovärdiga än andra.
Ja, det känns som om samhälls- och naturvetenskapliga artiklar är mer trovärdiga. Folk som är kunniga inom området formulerar bättre.
Eftersom jag använder Wikipedia mest för natur- samhällsvetenskapliga ärenden anser jag att de är någorlunda likvärdigt trovärdiga.
Det är inte så många som har kunskap om naturvetenskap så att de sätter dit falsk kunskap.
Nej.
Vet inte. Har inte jämfört och funderat över det.
Estetiska är mest trovärdiga då fler är insatta i exempelvis bandet eller dansen än vad många är inom naturvetenskap.
Jag vet ej. Bra fråga.
vet ej
Vissa texter och artiklar är skrivna utan källhänvisning och då vet man inte det är författarens egna tankar. Exempel är om man söker på ett ord med uppenbar betydelse ex glass eller stol.
Absolut ingen aning! har inte tänkt på det
Snäv vetenskap - sådant som stora massan inte kan veta
Text landfakta (exempelvis befolkningsmängd, areal) oftast är faktan kopierad
Nej
Nej det tycker jag inte
Vet inte
ingen aning
Nej
Vet inte, men naturare är mer seriösa
Naturvetenskapliga är mer troliga, allt är mer "logiskt"
Det är klart mer trovärdigt att fakta-ämnen är mer korrekta än tex historia då man kan ha olika syn på vad som hänt och varför.
Inte specifikt, de har ganska stora medial focus, men de kan vara svåra att bevisa
vet ej
Nej

Ju mindre komplicerat ämne artikeln tar upp desto mer trovärdigt.
Nej
Ämnen som kan vara känsliga (religion, pågående krig etc) tycker jag verkar vara svårare att lita på eftersom det finns så många skilda syner på detta.
Nej det har jag inte
Nej
Nej, det kan variera mycket mellan olika ämnen inom samma kunskapsområde.
Nej
Jag anser inget var mer trovärdigt om det inte finns en riktigt bra grund för det.
Etiska och religiösa artiklar är mindre trovärdiga eftersom de skrivs av folk som har dess bakgrund oftast.
Nej - man kan aldrig veta vilka som har redigerat eftersom alla medlemmar har tillgång till att ändra på sidan. Dock brukar oseriösa ändringar snabbt redigeras tillbaka.